

Vooruit met ...
TAAAL C

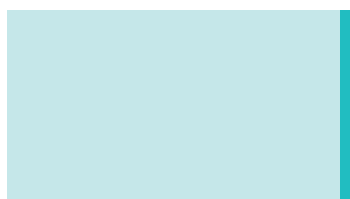

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind) redacteurs, fotografen en illustratoren en grafisch ontwerper, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

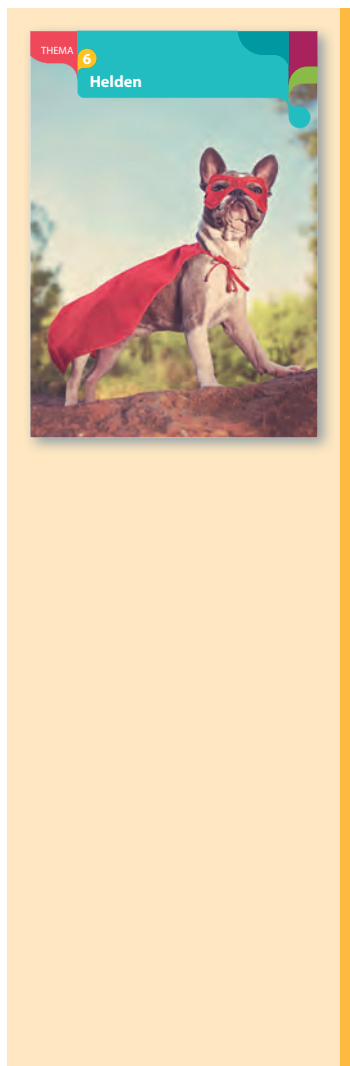
© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

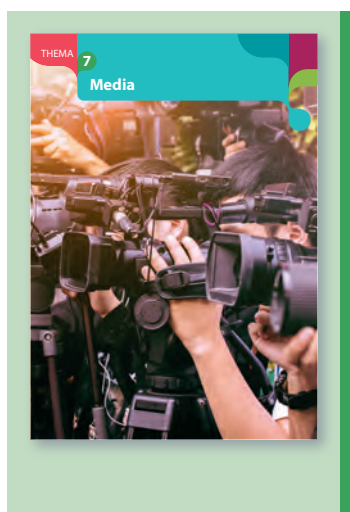
Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
1.1 Wat kan je verwachten?	5
1.2 Evaluatie en beoordeling	6
2 Domeinen binnen een thema	7
3 Structuur leerlingenboek	8

Thema 6: Helden	9
Les 1 Een nieuw thema	10
Les 2 Themawoorden	11
Les 3 Tekstsoorten	14
Les 4 Bijwoordelijke bepaling van plaats en tijd	16
Les 5 Afkortingen	18
Les 6 Taalonderzoek 1	20
Les 7 Presenteren en nauwkeurig luisteren	21
Les 8 Een verhaal schrijven	22
Les 9 Leestekens en hoofdletters	24
Les 10 Themawoorden	25
Les 11 Moeilijke woorden en zinnen	28
Les 12 Persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden	30
Les 13 Functies van beroepen	31
Les 14 Taalonderzoek 2	32
Les 15 Instructies geven	34
Les 16 Een verhaal schrijven	35
Les 17 Samenstellingen	37
Les 18 Themawoorden	38
Les 19 Is de tekst bruikbaar?	40
Les 20 Herhaling van les 4 en 12	44
Les 21 Herhaling van les 5 en 13	45
Les 22 Onderzoeksverslag schrijven	46
Les 23 Je mening verdedigen in een debat	48
Les 24 Een e-mail schrijven	50
Les 25 Trema en apostrof	52
Les 26 Kenmerken van een verhaal	54
Les 27 Lied in het Karina auran	57
Les 28 Herhaling van les 9, 17 en 25	58
Les 29 Herhaling themawoorden	59
Les 30 Reclame maken voor je held	60

Thema 7: Media	61
Les 1 Een nieuw thema	62
Les 2 Themawoorden	63
Les 3 Volgorde van gebeurtenissen	66
Les 4 Bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid	69
Les 5 Versterkende woorden	70
Les 6 Woordenschat in verschillende talen	71
Les 7 Een leeftijdsgenoot interviewen	72
Les 8 Een verslag van een interview	74
Les 9 Koppeltaken en aardrijkskundige namen	77
Les 10 Themawoorden	79
Les 11 Informatie in een schema zetten	82
Les 12 Bijwoorden	85
Les 13 Schrijftaal en spreektaal	87
Les 14 Sranan als lingua franca	88

Les 15	Een reclameboodschap voorbereiden	90
Les 16	Een script voor een reclamespot	92
Les 17	Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord	94
Les 18	Themawoorden	96
Les 19	Meningen en feiten	99
Les 20	Herhaling van de lessen 4 en 12	101
Les 21	Herhaling van de lessen 5 en 13	102
Les 22	Spreeken in verschillende talen	103
Les 23	Debatteren	104
Les 24	Een reactie schrijven op een stelling	106
Les 25	Leenwoorden	108
Les 26	Positieve en negatieve boodschappen	110
Les 27	Kalligrafie: het Nágari-schrift	112
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	113
Les 29	Themawoorden	114
Les 30	Een reclameboodschap presenteren	115

	Thema 8: Sport	117
Les 1	Een nieuw thema	118
Les 2	Themawoorden	119
Les 3	Informatie, instructies en een oproep	122
Les 4	Bijwoordelijke bepalingen	124
Les 5	Homonimen	126
Les 6	Sporten in verschillende talen	128
Les 7	Sportinstructies	130
Les 8	Meningen over een onderwerp	132
Les 9	Koppeltaken en aardrijkskundige namen	134
Les 10	Themawoorden	135
Les 11	Tabellen, diagrammen en grafieken	137
Les 12	Zinsontleden	141
Les 13	Bijschrijven	142
Les 14	Spelen met sportwoorden	144
Les 15	Een beschrijving geven	145
Les 16	Een wedstrijdverslag	146
Les 17	Leenwoorden	148
Les 18	Themawoorden	149
Les 19	Schema's	152
Les 20	Woordsoorten	154
Les 21	Herhaling van les 5 en 13	155
Les 22	Een liedje vertalen	156
Les 23	Dansinstructies	157
Les 24	Een infographic maken	158
Les 25	Werkwoorden	160
Les 26	Spelregels	161
Les 27	Taalkeuze	163
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	165
Les 29	Herhaling themawoorden	166
Les 30	Filosoferen	167

	Bijlagen	169
--	-----------------	------------

Taal is een leergebied voor alle leergebieden, wat betekent dat de lessen die je leert bij Taal ook bij de andere leergebieden kunnen worden gebruikt.

Door Taal leer je:

- jouw gedachten, gevoelens en emoties in woorden uit te drukken;
- beter te begrijpen wat er geschreven staat, waardoor je beter kunt leren, denken en met elkaar praten;
- de verschillende Surinaamse talen meer te waarderen en tegelijkertijd je eigen identiteit versterken.

Leerjaar 7 bestaat uit 8 thema's die je terug kan vinden in 3 leerlingenboeken. Deze thema's zijn: Milieu, Recreatie, Technologie, Fantasie, Samenwerking, Helden, Media en Sport. Dit laatste leerlingenboek bestaat uit de thema's Helden, Media en Sport (themanummers 6 tot en met 8).

1.1 Wat kan je verwachten?

De verschillende lessen van Taal zijn over het schooljaar verdeeld in leesteksten en opdrachten in domeinen (zie hoofdstuk 2 voor de domeinen). Lees de leesteksten altijd goed door en stel vragen aan je leerkracht als je iets niet begrijpt. De opdrachten maak je soms alleen of soms in groepjes. Je leerkracht zal de groepjes vormen en verder uitleggen hoe je te werk moet gaan. Sommige opdrachten zijn op een zodanige manier geschreven dat je ook zonder hulp van je leerkracht alvast hiermee kan beginnen.

Vind je een opdracht toch moeilijk, laat het je leerkracht weten. Maak je een opdracht juist heel snel, dan krijg je van je leerkracht nog een opdracht om mee aan de slag te gaan. Let op, je leerkracht zal niet alleen letten op hoe goed je de opdrachten maakt, maar ook op de manier waarop je leert, hoe je samenwerkt en hoe je je gedraagt in een groep.

In het schema hieronder kan je zien hoe de acht thema's zijn verdeeld over het schooljaar.

Kwartaal	Lesweken	Thema's (8)
Kwartaal 1	Week 1-5	1. Milieu
	Week 1-5	2. Recreatie
	Kerstvakantie	
Kwartaal 2	Week 1-5	3. Technologie
	Week 1-5	4. Fantasie
	Week 1-5	5. Samenwerking
	Paasvakantie	
Kwartaal 3	Week 1-5	6. Helden
	Week 1-5	7. Media
	Week 1-5	8. Sport
	Grote vakantie	

1.2 Evaluatie en beoordeling

Je wordt beter in iets door het vaak te oefenen. Het oefenen heb je deels zelf in de hand. Om je hierbij te helpen, worden er bij de domeinen Begrijpend lezen, Spreken en luisteren, Schrijven en Meertaligheid formulieren gebruikt die je zelf kan invullen of die je leerkracht voor je invult. Hierop schrijf jij of je leerkracht hoe goed je een bepaalde activiteit hebt gedaan en waar je nog beter in kunt worden.

Als je moeite hebt met het presenteren, kan je tijdens de lessen Spreken en luisteren oefenen om steeds beter te worden in het spreken voor een groep. Ook houd je zeker twee maal per jaar een spreekbeurt van 10 minuten. Je krijgt een stappenplan van je leerkracht om je hierop goed te kunnen voorbereiden.

2 DOMEINEN BINNEN EEN THEMA

Precies zoals in het vorige leerlingenboek is ook in dit boek een indeling in taaldomeinen. Je ziet weer de vaste volgorde onderverdeeld naar acht taaldomeinen:

1. Taal verkennen - Woordenschat
2. Begrijpend lezen
3. Taal verkennen - Grammatica
4. Taal verkennen - Taalgebruik
5. Meertaligheid
6. Spreken en luisteren
7. Schrijven
8. Spellen

Elk thema begint met een introductieles, waarbij je op een speelse manier kennis maakt met de onderwerpen. Daarna krijg je steeds les volgens een vaste volgorde. Je leert nieuwe woorden bij de lessen Woordenschat, zodat je de teksten beter kan begrijpen. Daarna ga je zelfstandig of samen met je leerkracht de teksten lezen bij de lessen Begrijpend lezen. Als daar toch woorden in voorkomen die je niet kent, kan je deze samen met je leerkracht opzoeken in een woordenboek of met een klasgenoot overleggen om samen tot de betekenis te komen.

Bij de lessen Grammatica en Taalgebruik leer je hoe taal op verschillende manieren wordt gebruikt: bijvoorbeeld in een brief aan je oma schrijf je veel beleefder dan in een brief aan je beste vriend of vriendin. Ook leer je spreekwoorden.

Als je nieuwsgierig bent naar de verschillende culturen van Suriname en hun taal, dan kom je daar iets meer over te weten bij de lessen Meertaligheid. Je kennis over andere Suri-naamse talen wordt vergroot en ook leer je om je eigen cultuur en taal meer te waarderen. Je ervaart respect te hebben voor je eigen cultuur en taal en die van anderen.

In allerlei situaties is het belangrijk dat je kan vragen wat je nodig hebt en ook dat je goed kan luisteren naar het antwoord van de anderen. Bij de lessen Spreken en luisteren leer je om hier steeds beter in te worden. Als je namelijk goed kan luisteren, lukt het je ook beter om goede aantekeningen te maken. Dit helpt je weer verder bij de schrijfopdrachten van de verschillende lessen Schrijven. Schrijven is meer dan alleen maar opschrijven wat je hebt gehoord of gelezen. Wanneer je een opdracht krijgt van je leerkracht om iets op te schrijven, moet je er ook voor zorgen dat je het netjes opschrijft. Niet alleen jij moet het kunnen lezen, maar ook je leerkracht.

Bij de lessen Spellen leer je niet alleen hoe je bijvoorbeeld werkwoorden in de verleden tijd moet zetten, maar leer je ook hoe jij je schrijfwerk kan verbeteren.

3 STRUCTUUR LEERLINGENBOEK

De lessen zijn ingedeeld in onderdelen, zodat je de leerstof goed kan volgen. Je herkent steeds de volgende onderdelen:

- Onderwerp
- Je leert
- Informatie
- Opdrachten
- Terugkijken

Onderwerp

Het onderwerp van elke les staat in de titel en deze titel is dezelfde als in het boek van je leerkracht.

Je leert

Hier staat kort beschreven wat je gaat leren bij de les. Dat is belangrijk om te weten, zodat je aan het eind van de les zelf kan aangeven of je dat allemaal hebt geleerd.

Informatie

Soms wil je nog een keer voor jezelf teruglezen welke belangrijke leerstof je leerkracht heeft uitgelegd. Dit staat dan kort en simpel beschreven in het informatieblokje in je boek.

Opdrachten

Nadat je uitleg hebt gehad van het lesonderwerp, mag je zelf de opdrachten gaan maken. Bij elke opdracht staat hoe je dat moet doen. Soms kan je alleen aan de slag, maar bij bepaalde opdrachten moet je met anderen samenwerken. Dat kun je zien aan het pictogram voor de opdracht.

Dit pictogram betekent dat je die opdracht samendoet met een duopartner.

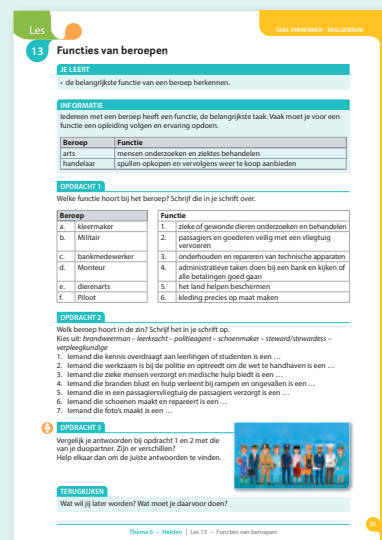
Dit pictogram betekent dat je die opdracht doet in een kleine of grotere groep.

Er zijn opdrachten, waarvan je de antwoorden makkelijk in de les terugvindt. Maar er zijn ook opdrachten waarbij je eerst op andere plekken op zoek moet gaan naar informatie.

De lessen en opdrachten hebben soms ook afbeeldingen, die je helpen de tekst of opdracht beter te begrijpen. Sla de afbeeldingen niet over, kijk hier goed naar en als je vragen hebt, stel die dan aan je leerkracht.

Terugkijken

Aan het eind van de les geeft je leerkracht een samenvatting over het lesonderwerp. Je leerkracht kan je ook vragen om na te denken over wat je hebt geleerd tijdens de les en wat jij goed of minder goed vond gaan. Door op deze manier te werk te gaan, blijft de leerstof beter en langer in jouw gedachten.

THEMA

6

Helden

1 Een nieuw thema

JE LEERT

- woorden en begrippen rond het thema Helden;
- wat je in dit thema gaat doen.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is Helden. Wanneer is iemand een held? Dat ontdek je in dit thema. Je zult zien dat er helden zijn die iedereen over de hele wereld kent. Toch hoeft je niet wereldwijd bekend te zijn om een held te kunnen zijn. Het kan ook iemand zijn bij jou in de straat, de buurt of het dorp. Misschien ben je soms zelf een held! In de komende lessen kom je heel veel te weten over helden en ga je zelf spreken en schrijven over helden.

OPDRACHT 1

- Praat over de vragen hieronder. Schrijf daarbij steekwoorden op je kladblaadje.
 - Wanneer is iemand een held?
 - Wat doet een held?
 - Welke eigenschappen heeft een held?
- Maak de zin 'Een held is iemand die ...' om de beurt af. Schrijf je eigen zin op.
- Herhaal dat iedereen twee zinnen heeft opgeschreven.

OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.

- In welke les leer je de betekenis van de uitdrukking 'de krachten bundelen'?
- Met welke woordsoorten oefen je in les 12?
- Wat ga je in les 24 doen?
- In welke les leer je de afkorting z.g.a.n.?
- Hoe heet het meisje op de foto in les 19?
- In welke les ga je een debat voeren?
- Wat is de titel van het verhaal in les 26?
- In welke taal leer je een lied in les 27?
- In welke lessen oefen je met een trema?
- In welke les staat een afbeelding die jou heel nieuwsgierig maakt?

TERUGKIJKEN

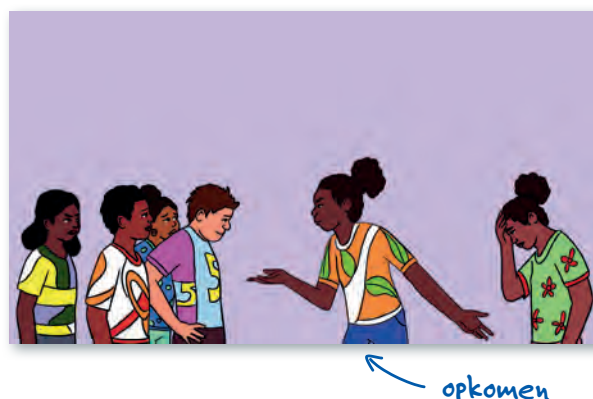
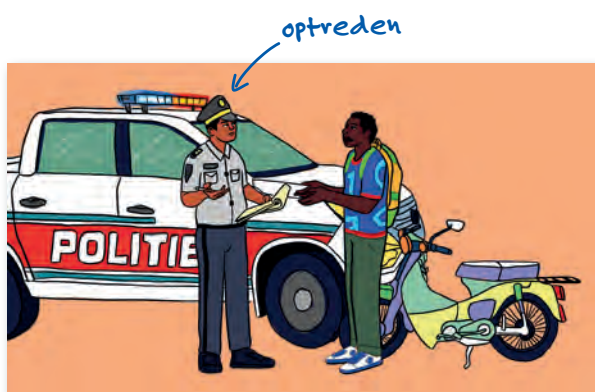
Je hebt het thema bekeken. Op welke les verheug jij je het meest?

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Helden;
- de betekenis van woorden in een woordenboek opzoeken.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het eigenbelang	Wat alleen voor jezelf belangrijk is.	Hij werkt alleen maar uit eigenbelang mee aan het verkopen van de kaartjes, omdat hij een gratis kaartje krijgt.
gekwetst	Beledigd en verdrietig omdat iemand akelige dingen tegen je heeft gezegd of gedaan.	Die beledigende opmerking heeft mij erg gekwetst.
de gemeenschap	Een groep mensen die samenleven of werken.	Een school is een gemeenschap van leerlingen en leerkrachten.
heldhaftig	Dapper. Moedig. Gevaarlijke dingen durvend.	Dat was een heldhaftig optreden van die jongen toen hij het meisje redde uit het water.
initiatief nemen	Voorstellen om iets te gaan doen en ermee beginnen.	Toen we ons verveelden, nam Noura het initiatief om een spelletje te gaan doen.
de lafaard	Iemand die niet veel durft. Iemand die gauw bang is.	Harrie is een lafaard, want toen hij een gedaante zag bewegen rende hij weg.
de moed	De durf.	Asha heeft veel moed; zij gaat zonder vrees met de kabelbaan over de rivier.
de omstanders	Mensen die ergens bij of omheen staan. Publiek. Toeschouwers.	De omstanders stonden te kijken hoe de politie het slachtoffer hielp.
opkomen voor iets of iemand	Iets of iemand verdedigen.	Lilian komt op voor haar zusje als anderen haar pesten.
optreden (tegen)	Iets doen (tegen).	De politie moest streng optreden tegen de vernielers.

de redder	Iemand die een persoon of dier helpt als er gevaar is.	De redder van het meisje kreeg een oorkonde voor haar snelle actie.
het uiterste	Het verst mogelijk. Tot het niet meer kan, tot het einde.	Een topsporter gaat altijd tot het uiterste, maar dat is niet altijd genoeg voor een gouden medaille.
zich verschuilen achter	Zijn verantwoordelijkheid afschuiven op iemand of iets anders. (figuurlijk)	Toen de leerkracht vroeg waarom de leerlingen hun huiswerk niet af hadden, verscholen zij zich achter een slecht excuus.
zichzelf wegcijferen	Niet meer aan jezelf denken.	De vader deed alles voor zijn zieke kind, hij cijferde zichzelf helemaal weg.
de zwakte	Het zwakke punt. De slapheid.	Zijn zwakte is dat hij niet tegen zijn verlies kan.

OPDRACHT 1

Schrijf een zin in je schrift op met de volgende uitdrukking: 'zich verschuilen achter'.

Welke betekenis heeft het woord in jouw zin?

TIP

Gebruik een woordenboek om de betekenis van woorden op te zoeken.

OPDRACHT 2

Welk woord past in de zin? Schrijf de antwoorden in je schrift op.

Kies uit: *gekwetst – gemeenschap – heldhaftige – initiatief – lafaard – moed – redder – wegcijferen – zwakte*

1. Door het ... optreden van het meisje konden hulpverleners het leven van haar moeder redden.
2. Jane wil zichzelf altijd ... als het om haar kinderen gaat.
3. Nina had de ... om te protesteren tegen de valse beschuldiging.
4. De ... zorgt er samen voor dat het sportterrein wordt onderhouden.
5. Je bent een ... als je niet durft op te komen voor een kind dat wordt gepest.
6. Het is niet zo gek dat sommige mensen het ... nemen om te vluchten uit een land waar er oorlog is.
7. Zijn ... is dat hij zich niet goed kan concentreren.
8. Donovan voelt zich ..., omdat zijn beste vriend over hem heeft geroddeld.
9. De ... van de poes die in een diep gat was gevallen, kreeg een daverend applaus.

OPDRACHT 3

Welke twee zinsdelen horen bij elkaar? Schrijf de volledige zin in je schrift over.

a.	Het was in zijn eigenbelang om te gaan harken voor de buurvrouw	1.	want zulk gedrag is echt fout.
b.	De school moet streng optreden tegen pesters	2.	want nu verdient hij tenminste geld om een boek te kopen.
c.	Irma kwam op voor de arme hond	3.	en trainde dag en nacht voor het belangrijke optreden.
d.	De omstanders keken allemaal hulpeloos naar de man in het water	4.	die gepest werd door een groep jongens.
e.	De danseres vergde het uiterste van zichzelf	5.	tot de brandweer kwam om hem te redden.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met die van je duopartner. Zijn er verschillen?

Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welk woord vind je nog moeilijk?

Tekstsoorten

JE LEERT

- het verschil tussen een informatieve tekst en een activerende tekst aangeven.

INFORMATIE

Een **informatieve** tekst:

- wil je iets meedelen;
- is bedoeld om informatie te geven;
- gaat over een echte gebeurtenis of situatie;
- geeft feiten en geen meningen of verzinsels.

Een **activerende** tekst:

- zet je aan het denken, wil je overhalen om *actief* te worden, om iets te gaan doen;
- bevat ideeën die enthousiast en op een positieve manier worden verteld;
- geeft goede redenen waarom ook jij in actie moet komen;
- heeft veel zinnen die beginnen met een werkwoord.

Bijvoorbeeld:

Kom allemaal naar de show. Koop hier de leukste kleurboeken.

OPDRACHT 1

Lees tekst 1 'Helden' eerst globaal. Schrijf dan het antwoord op de vragen in je schrift op.

- Waar gaat de tekst over?
- Wat vertellen de afbeeldingen je?

OPDRACHT 2

Lees tekst 1 nu intensief.

Welke alinea hoort bij a, b en c? Schrijf het nummer van de alinea('s) in je schrift.

Doe het zo: De inleiding: 5

- De inleiding: ...
- De kern: ...
- Het slot: ...

OPDRACHT 3

Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- Welk deel van de tekst is vooral informatief? De inleiding of het slot?
- Welk deel van de tekst is vooral activerend? De inleiding of het slot?

OPDRACHT 4

Kijk naar je antwoord bij opdracht 3.

Schrijf de activerende alinea in je schrift op. Maak er een informatievere tekst van.

OPDRACHT 5

De titel van tekst 1 is 'Helden'.

- Bedenk een andere titel, die informatiever is.
- Bedenk een andere titel, die meer activerend is.

tekst 1

Helden

- 1 Helden zijn mensen die dapper zijn. Helden denken niet alleen aan hun eigenbelang. Helden cijferen zichzelf weg om anderen te helpen en gaan vaak tot het uiterste. Een held durft op te treden, met soms gevaar voor eigen leven. Het zijn moedige mensen die voor anderen door het vuur gaan. Het zijn mensen die durven op te komen voor iets en daardoor hun omgeving of gemeenschap veranderen. Elke tijd heeft zijn eigen helden en er zijn helden op vele gebieden: sporthelden, politieke helden, superhelden en heldinnen.

- 2 In een boom zat een kat angstig en luid te miauwen. Het arme dier durfde niet meer naar beneden. Er stonden veel mensen te kijken, maar niemand van de omstanders durfde het initiatief te nemen om het dier te redden. Gregory keek naar de omstanders en dacht: hoe kunnen ze zo afwachtend blijven staan

en niet ingrijpen? Hij dacht niet lang na en klom vol moed de boom in. Hij had maar één doel voor ogen: de kat uit de boom redden. Huisdieren zijn vaak de beste kameraden van mensen, die laat je niet in de steek.

- 3 Niet iedereen is zo heldhaftig als Gregory. Soms zijn mensen laf, vooral als ze bang zijn of zich onveilig voelen. Uit angst vluchten ze weg en laten ze de ander in de steek.

Laf zijn kan ook tot gemeen gedrag leiden, zoals anderen pesten. Mensen die pesten zijn eigenlijk vaak onzeker en proberen stoer te doen. Het is een zwakte wanneer je pest. Ook mensen die er niets van zeggen zijn lafaards. Ze verschuilen zich achter anderen en tonen hun eigen mening niet. Iemand die wordt gepest, voelt zich meestal gekwetst en niet geliefd.

- 4 Wil jij ook een held zijn? Stop dan met pesten. Doe er niet aan mee. Of geef het door aan een volwassene die op dat moment in de buurt is. Vind je dat laf? Zeker weten dat je de held bent voor de persoon die wordt gepest. Word zijn redder! Klikken mag, als je pesten zag!

TERUGKIJKEN

Ben je door de tekst anders gaan denken? Leg uit waarom wel of niet.

Bijwoordelijke bepaling van plaats en tijd

JE LEERT

- de bijwoordelijke bepaling van plaats en tijd vinden in een zin.

INFORMATIE

In sommige zinnen staat een bijwoordelijke bepaling (bwb). Er bestaan verschillende soorten bijwoordelijke bepalingen, zoals een bijwoordelijke bepaling van plaats en van tijd.

Zo vind je een **bijwoordelijke bepaling van plaats** (bwb plaats):

Vraag: waar + pv + ow (+ lv)?

Het antwoord op de vraag is de bwb plaats.

Zo vind je een **bijwoordelijke bepaling van tijd** (bwb tijd):

Vraag: wanneer + pv + ow (+ lv)?

Het antwoord op de vraag is de bwb tijd.

Voorbeeld 1:

Gregory betrapte een inbreker in zijn huis.

pv = betrapte; ow = Gregory; lv = een inbreker

Waar betrapte Gregory een inbreker?

bwb plaats = in zijn huis

Voorbeeld 2:

Gregory betrapte vannacht een inbreker.

pv = betrapte; ow = Gregory; lv = een inbreker

Wanneer betrapte Gregory een inbreker?

bwb tijd = vannacht

Voorbeeld 3:

De politie heeft vanmorgen op de hoek een verkeersactie gehouden.

pv = heeft; wg = heeft gehouden; ow = de politie; lv = een verkeersactie

Waar heeft de politie een verkeersactie gehouden?

bwb plaats = op de hoek

Wanneer heeft de politie een verkeersactie gehouden?

bwb tijd = vanmorgen

OPDRACHT 1

- Schrijf de pv en het ow van de zinnen in je schrift op.
- Schrijf daarna de vragen om de bwb plaats te vinden op.
Doe het zo: Bobby vocht gisteren heldhaftig met een slang in onze achtertuin.
pv = vocht; ow = Bobby
Waar vocht Bobby? bwb plaats = in onze achtertuin
 - Aan het eind van onze straat brandde verleden week een huis af.
 - Tijdens de brand was er nog een klein meisje binnen.
 - Met gevaar voor eigen leven ging een brandweerman haar toen in het huis zoeken.
 - Even later stond de held veilig met het kind op zijn arm op straat.

TIP

Wil je weten welke woorden van een zin samen één zinsdeel vormen? Plaats het woord of de woordcombinatie vóór de pv. Klopt de zin? Dan vormen die woorden één zinsdeel.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen van opdracht 1 opnieuw.

- Schrijf de nummers van de zinnen onder elkaar in je schrift op. Schrijf de vragen om de bwb tijd te vinden erachter.
- Schrijf de bwb tijd achter de vragen.

OPDRACHT 3

Schrijf de bwb in je schrift op.

Let op: soms heeft de zin een bwb plaats én een bwb tijd.

- Op het plein vocht Timothy gisteren heldhaftig met een monster.
- Honderden omstanders stonden aan de kant te kijken.
- In het begin stonden ze alleen maar te schreeuwen.
- Na een uur nam iemand het initiatief om het monster te kietelen.
- Daarna toonden steeds meer mensen moed.
- Aan het eind van de middag lag het monster verslagen op de grond.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met die van je duopartner. Zijn er verschillen?

Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Bij welke zin of zinnen heb je de tip toegepast?
Vind je de tip handig? Waarom wel of niet?

Afkortingen

JE LEERT

- de betekenis van verschillende afkortingen.

INFORMATIE

Een afkorting is een kortere manier van schrijven. Meestal wordt een woord afgekort met de eerste paar (begin)letters of met de eerste letters van elke lettergreep. Je schrijft een punt achter elk afgekort woord. Je gebruikt afkortingen bijvoorbeeld in advertenties of berichtjes op je telefoon. Makkelijk en kort!

a.s.	aanstaande	nl.	namelijk
a.u.b.	alstublieft	nr.	nummer
bijv.	bijvoorbeeld	ong.	ongeveer
d.m.v.	door middel van	SRD	Surinaamse dollar
d.w.z.	dat wil zeggen	t.k.	te koop
enz.	enzovoort	t.o.	tegenover
i.p.v.	in plaats van	t.w.v.	ter waarde van
i.v.m.	in verband met	v.l.n.r.	van links naar rechts
m.a.w.	met andere woorden	z.g.a.n.	zo goed als nieuw
m.b.v.	met behulp van	z.o.z.	zie ommezijde
m.i.v.	met ingang van	z.s.m.	zo snel mogelijk

OPDRACHT 1

Wat hoort bij elkaar? Schrijf het in je schrift op.

a.	ong.	1.	met andere woorden
b.	bijv.	2.	door middel van
c.	enz.	3.	ongeveer
d.	m.a.w.	4.	enzovoort
e.	z.o.z.	5.	bijvoorbeeld
f.	d.m.v.	6.	zie ommezijde

OPDRACHT 2

Welke afkorting past in de zin? Schrijf de zinnen in je schrift op.

Kies uit: *m.b.v.* – *nr.* – *v.l.n.r.* – *d.w.z.*

- Ik ben ... 18 in de rij.
- Hij is moedig, ... hij durft veel.
- Op de foto staan ... Rodney, Ernesto en Julian.
- ... het woordenboek kon ik de betekenis van het woord opzoeken.

OPDRACHT 3

Schrijf de advertentie voluit in je schrift.

T.k.: keukentafel t.w.v. SRD 1500.
Z.g.a.n.

OPDRACHT 4

Lees het bericht. Schrijf de tekst voluit in je schrift op.

Wilt u m.i.v. dinsdag a.s. a.u.b.
rekening houden met mogelijke
wateroverlast i.v.m. werkzaamheden
aan het riool. M.b.v. pompen zullen
de werkzaamheden worden uitgevoerd.
Wij doen ons uiterste best de werk-
zaamheden z.s.m. af te ronden.

TERUGKIJKEN

Schrijf een bericht. Gebruik afkortingen.

6

Taalonderzoek 1

JE LEERT

- onderzoeksvragen stellen over de taalsituatie bij jou thuis.

INFORMATIE

- Een *respondent* is iemand die vragen beantwoordt in een onderzoek. Respondenten mogen niet te jong zijn. Voor dit onderzoek ga je thuis op zoek naar vier respondenten. Zij mogen niet jonger zijn dan zes jaar.
- Onderzoeken zijn vaak *anoniem*. Dat betekent dat je niet bijhoudt wie welk antwoord heeft gegeven. Je schrijft dus geen naam op, maar een nummer.
- In een onderzoek wil je de antwoorden met elkaar kunnen *vergelijken*. Daarom staan de vragen vast. Je stelt dus aan iedere respondent dezelfde vragen. Je gebruikt voor elke respondent een nieuw vragenformulier.
- Als je onderzoeksvragen stelt, ben je *beleefd*. Bij volwassenen stel je de vragen in de u-vorm, bij kinderen en jongeren in de je-vorm.
- Het *antwoord* van de respondent schrijf je op, bijvoorbeeld door een kruisje te zetten in het schema op het vragenformulier. Soms zet je maar één kruisje en soms moet je meer kruisjes zetten.

OPDRACHT 1

Je gaat uitzoeken welke talen er bij jou thuis worden gesproken en hoe mensen bij jou thuis denken over die talen. Voor dit onderzoek ga je thuis op zoek naar vier respondenten. Als dat niet kan, ga je op zoek naar respondenten die vaak bij je thuiskomen. Zij mogen niet jonger zijn dan zes jaar. Gebruik de nummers 1 tot 4.

- a. Lees het vragenformulier.
- b. Oefen samen. Stel de vragen en schrijf de antwoorden op door kruisjes te zetten in het schema.

OPDRACHT 2 (HUISWERK)

Neem vier vragenformulieren mee naar huis.

Stel de vragen aan vier respondenten bij jou thuis of aan personen die vaak bij jou thuiskomen.

Neem de ingevulde vragenformulieren mee naar de volgende les Meertaligheid.

TERUGKIJKEN

Wie ga je vragen om mee te doen aan het onderzoek?

7

Presenteren en nauwkeurig luisteren

JE LEERT

- een tekst presenteren;
- door nauwkeurig luisteren informatie ordenen.

INFORMATIE

Als je voor een groep spreekt:

- moet iedereen je goed kunnen verstaan;
- spreek je luid, zonder te schreeuwen;
- spreek je op een rustig tempo;
- spreek je woorden en zinnen vloeiend en duidelijk uit.

Bij **nauwkeurig luisteren** let je op speciale zaken, bijvoorbeeld op de volgorde van informatie in de tekst. Wat is de inleiding? Wat is de kern? Wat is het slot? Wanneer je nauwkeurig luistert, kun je de belangrijkste zaken uit de tekst daarna navertellen.

OPDRACHT 1

- Lees de tekst helemaal.
- Verdeel de tekst in logische stukken. Ieder krijgt één deel.
- Geef met een streep in de kantlijn jouw stuk tekst aan.
- Bereid de presentatie van jouw stuk tekst voor.

TIP

Onderstreep moeilijke woorden en zinnen in de tekst die je voorbereidt. Oefen die een paar keer zacht voor jezelf.

OPDRACHT 2

- Overleg binnen de groep in welke volgorde de tekst zal worden voorgelezen aan de andere groep. De tekst mag niet in de logische volgorde worden gelezen.
- Eén groep begint met voorlezen. Ieder leest haar/zijn stuk tekst voor.
- De andere groep bepaalt eerst wat de goede volgorde is van de stukken tekst.
- De andere groep vertelt daarna in een paar zinnen de hoofdlijnen van het verhaal.
- Wissel van rol.

TERUGKIJKEN

Besprek waar je op let als je een verhaal opnieuw moet vertellen. Schrijf drie tips in je schrift op voor leerlingen die deze opdracht nog moeten doen.

Een verhaal schrijven

JE LEERT

- een verhaal over een heldendaad schrijven.

INFORMATIE

Stappenplan voor het schrijven van een verhaal:

1. Kies het onderwerp van het verhaal.
2. Brainstorm over het verhaal. Maak een woordspin waarin je kort opschrijft:
 - wie de hoofdpersoon is of wie de hoofdpersonen zijn;
 - wat er gebeurt;
 - waar het gebeurt;
 - wat er wordt gezegd;
 - hoe het begint (inleiding);
 - hoe het verdergaat (kern);
 - hoe het afloopt (slot).
3. Schrijf zinnen met de ideeën uit de woordspin.
4. Maak er één verhaal van.
5. Bedenk tot slot een passende titel.

OPDRACHT 1

Schrijf elk een heldenverhaal bij één van de foto's.

- Kies elk bij welke foto je het verhaal schrijft. Schrijf het nummer in je schrift op.
- Brainstorm over elkaars verhaal. Gebruik de vragen onder het kopje informatie.
- Schrijf je antwoorden in een woordspin op je kladblaadje.

OPDRACHT 2

- Schrijf met de ideeën uit de woordspin zinnen op een kladblaadje.
- Maak er één verhaal van. Je verhaal is minstens 25 regels en maximaal 40 regels.

OPDRACHT 3

- Wissel van verhaal.
- Bespreek elkaars verhaal.
- Hoe zie je de ideeën van de brainstorm erin terug? Geef een top en een tip.
- Ruil weer van verhaal en verbeter het zo nodig.

TERUGKIJKEN

Hoe heeft brainstormen je geholpen om je verhaal te schrijven?

Leestekens en hoofdletters

JE LEERT

- leestekens en hoofdletters op de juiste manier plaatsen in een zin.

INFORMATIE

Leestekens en hoofdletters zijn belangrijk om de tekst goed te kunnen lezen. Je gebruikt een hoofdletter:

- aan het begin van een zin;
- aan het begin van een citaat;
- bij namen van mensen, aardrijkskundige namen en officiële feestdagen.

Bijvoorbeeld:

1. **J**e bent een held!
2. **I**k zei: "**J**e bent een held!"
3. **J**e bent de held van **P**aramaribo, **A**nill!
4. **M**et **K**eti **K**oti zijn alle scholen gesloten.

OPDRACHT 1

Je krijgt van je leerkracht een kopieerblad met de tekst 'Gered'.

- a. Omcirkel de letters die een hoofdletter moeten zijn.
- b. Zet de leestekens op de goede plaats.
- c. Ga na of je dezelfde antwoorden hebt als op het antwoordenblad.

TIP

Kijk nog eens op de Infographic Leestekens en bijzondere tekens.

Gered

de aardbeving in italië heeft veel gebouwen vernield overal liggen stukken beton van wat ooit een huis winkel of bedrijf was brandweermannen zoeken met hun honden in het puin naar overlevenden ook sergio met zijn hond bino heel voorzichtig klimt sergio een berg puin op bino loopt vooruit en snuffelt dan stopt bino en begint te blaffen woef woef als sergio dicht bij bino is ziet hij het een arm steekt onder het puin uit goed gedaan bino brave hond hij aait bino over zijn lieve kop help me klinkt een zacht stemmetje vanonder het puin sergio begint

snel te graven de stukken beton zijn loodzwaar en het zweet druipt van zijn voorhoofd na tien minuten lukt het hem om beweging te krijgen in de stenen en kan hij een jongen onder het puin vandaan trekken hij is gered de jongen fluistert dank u wel dank u wel sergio lacht hem toe je moet bino bedanken bino kwispelt en een glimlach verschijnt op het gezicht van de jongen.

TERUGKIJKEN

Schrijf een zin met leestekens en hoofdletters in je schrift op. Maak er expres een fout in. Laat je duopartner de fout zoeken. Laat haar/hem uitleggen waarom het fout is.

10 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Helden.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
achterstellen	Benadelen. Discrimineren. Minder voordeel geven.	Hier op school wordt niemand achtergesteld, iedereen wordt gelijk behandeld.
de feministe	Vrouw die strijdt voor gelijke rechten voor mannen en vrouwen.	De feministe eiste dat ze evenveel zou verdienen als een man die hetzelfde werk deed.
genderneutraal	Zonder onderscheid tussen mannen en vrouwen.	Het speelgoed zit in een gender-neutrale verpakking, zodat het aantrekkelijk is voor jongens en meisjes.
de krachten bundelen	Samenwerken. Gebruik maken van elkaars kracht.	De bedrijven bundelden hun krachten en maken nu gezamenlijk reclame voor al hun diensten.
het lef	Dapper en soms een beetje brutaal. Niet bang.	Jerry uit leerjaar 3 had wel lef, want hij durfde de jongen uit leerjaar 8 uit te dagen voor een wedstrijd.
de maatschappij	Alle mensen samen in een land en de manier waarop ze met elkaar omgaan. De samenleving.	De maatschappij moet wel wat beter zorgen voor mensen met een beperking.
opofferen	Niet voor jezelf gebruiken. Opgeven.	Ik offerde mijn vrije dag op, om mijn moeder naar de dokter te brengen.
de plicht	Iets wat je moet.	Het is je plicht om iemand te helpen die in nood is.

genderneutraal

protesteren

het lef

de positie	De plaats in de organisatie, je rang of functie.	Jij bent niet in de positie om daarover te beslissen, maar je moeder wel.
protesteren	Zeggen dat je het ergens niet mee eens bent, of dat je iets niet wilt.	Veel vaklieden protesteren tegen de lage lonen.
het recht	Iets wat je mag.	In de wet staat dat mannen en vrouwen gelijke rechten hebben.
voor jezelf opkomen	Jezelf verdedigen.	Als men onwaarheden over jou vertelt, moet je voor jezelf opkomen.
voor vol aanzien	Iemand serieus nemen. Naar iemand luisteren wanneer iemand meepraat.	Shivani is de beste van de klas; doordat ze soms stottert, wordt zij niet altijd voor vol aangezien.
wereldwijd	Verspreid over de hele aardbol. Overal.	De ramadan is voor moslims wereldwijd een periode van vasten.
zich verenigen	Aan elkaar koppelen. Bundelen. Samengaan.	De vier kleine scholen hebben zich verenigd tot een scholengemeenschap.

OPDRACHT 1

Wat betekent ongeveer hetzelfde? Schrijf de paren in je schrift op.

a.	het recht	1.	iemand serieus nemen
b.	de feminist	2.	geen verschil tussen mannen en vrouwen
c.	genderneutraal	3.	wat mag
d.	voor jezelf opkomen	4.	opgeven
e.	opofferen	5.	niet eens zijn met iets
f.	protesteren	6.	persoon die opkomt voor de gelijke rechten van mannen en vrouwen
g.	voor vol aanzien	7.	samenwerken
h.	krachten bundelen	8.	jezelf verdedigen

OPDRACHT 2

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf het in je schrift op.

1. lef – dapper – plicht – brutaal
2. samenleving – maatschappij – wereldwijd – mensen
3. plek – recht – plaats – positie
4. protesteren – bundelen – samengaan – verenigen
5. discrimineren – opofferen – achterstellen – benadelen

OPDRACHT 3

Welk themawoord betekent ongeveer hetzelfde als het themawoord?

- a. 'de krachten bundelen'
- b. 'voor jezelf opkomen'?

Welk themawoord betekent min of meer het tegengestelde van het themawoord?

- c. 'het recht'?
- d. 'voor vol aanzien'?

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met die van je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Maak een zin met twee themawoorden erin.

Moeilijke woorden en zinnen

JE LEERT

- achter de betekenis komen van moeilijke woorden en zinnen.

INFORMATIE

Als je in een tekst een moeilijk woord of een moeilijke zin tegenkomt, kun je dat probleem zo oplossen:

Bij een moeilijk woord:

- Lees de woorden eromheen. Vaak staat de betekenis van het woord in de zin ervoor of in de zin erna.
- Zoek de betekenis op in een (online) woordenboek.

Bij een moeilijke zin:

- Lees verder of lees terug. Vaak staat er iets in de zinnen eromheen waardoor je de moeilijke zin beter begrijpt. Let op signaalwoorden, die het verband tussen zinnen duidelijk maken.
- Begrijp je de zin nog steeds niet goed? Lees dan de volgende alinea. Lees daarna de alinea met de lastige zin nog een keer terug om te zien of je de zin nu wel begrijpt.
- Begrijp je de zin of alinea daarna nog steeds niet goed? Lees de tekst dan toch verder. Als je de hele tekst hebt gelezen, lees dan die ene zin of alinea nog eens door om te zien of je de tekst nu wel begrijpt.

OPDRACHT 1

- Lees tekst 2 'Vrouwen: onzichtbare heldinnen' globaal. Bekijk de afbeelding in de tekst. Schrijf wat je opvalt in je schrift op.
- Lees de titel, de tussenkopjes, de eerste alinea en het slot. Waar gaat de tekst over?
- Schrijf van elke alinea de kernzin op.
- Schrijf in één zin de hoofdgedachte van de tekst op.

OPDRACHT 2

Lees de tekst nu intensief.

In de tekst gaat het over feministen. In welke zin in de tekst wordt de betekenis van het woord 'feministe' uitgelegd? Schrijf de juiste letter in je schrift op.

- In alinea 2: "In de jaren zeventig van de vorige eeuw hadden veel vrouwen in Europa en de Verenigde Staten daar schoon genoeg van."
- In alinea 2: "Zij wilden voor vol worden aangezien en niet langer worden achtergesteld in de maatschappij."
- In alinea 3: "Wereldwijd hebben nu nog lang niet alle vrouwen gelijke kansen."

OPDRACHT 3

- Leg de titel uit. Schrijf je uitleg in je schrift op.
- Vind jij de titel bij deze tekst passen? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 4

- Zoek in de tekst naar woorden die moeilijk zijn. Schrijf de woorden in je schrift op.
- Zoek in de tekst in de zinnen eromheen naar de betekenis. Schrijf de betekenis in je eigen woorden achter het woord.

OPDRACHT 5

Lees de alinea over 'genderneutraal' nog een keer. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift op.

- Is 'genderneutraal' iets van vroeger of van nu? Aan welke signaalwoorden zie je dat?
- In de alinea staat: "'Genderneutraal' gaat eigenlijk nog een stapje verder". Waarin gaat 'genderneutraal' een stapje verder?

tekst 2

Vrouwen: onzichtbare heldinnen

- Vandaag de dag kijkt niemand vreemd op als de dokter een vrouw blijkt te zijn. Maar tot ver in de vorige eeuw was dat helemaal niet zo gewoon. Veel beroepen mochten alleen door mannen worden uitgeoefend. Meisjes mochten vaak niet studeren, ook al haalden ze goede cijfers.

Feministen

- In de jaren zeventig van de vorige eeuw hadden veel vrouwen daar schoon genoeg van. Zij wilden voor vol worden aangezien en niet langer worden achtergesteld in de maatschappij. Zij wilden dezelfde rechten verkrijgen als mannen. Daarom bundelden zij hun krachten en kwamen voor zichzelf op. Ze protesteerden jarenlang totdat er verandering kwam in hun situatie. Deze vrouwen noemden zich feministen.

Nog altijd protest

- Wereldwijd hebben nu nog lang niet alle vrouwen gelijke kansen. In sommige landen mogen vrouwen bijvoorbeeld geen bankrekening openen, geen cheques uitschrijven of zakendoen. Dat mag alleen

met toestemming van hun echtgenoot of een mannelijk familielid. Daarom verenigen vrouwen over de hele wereld zich nog steeds om samen te protesteren tegen al deze regels. Met lef en moed en soms zelfs met gevaar voor hun eigen leven, komen ze op voor gelijke rechten. Ze offeren zich op om de positie van vrouwen beetje bij beetje te veranderen.

Genderneutraal

- Een term die je tegenwoordig vaak hoort, is 'genderneutraal'. Als iets genderneutraal is, wordt er geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. Speelgoed wordt dan bijvoorbeeld niet 'meisjesspeelgoed' of 'jongensspeelgoed' genoemd, maar 'kinderspeelgoed'. Genderneutraal gaat eigenlijk nog een stapje verder: er wordt helemaal geen verschil meer gemaakt tussen mannen en vrouwen, ook niet in hun kansen, rechten en plichten.

TERUGKIJKEN

Leerde je vandaag nieuwe tips?
Welke tip vind je het handigst?

12

Persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden

JE LEERT

- persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden herkennen en gebruiken.

INFORMATIE

Een persoonlijk voornaamwoord (pers vnw) verwijst vaak naar een persoon of een groep personen. Bijvoorbeeld:

De heldin redde de jongen.

Zij redde **hem**.

De omstanders moedigden de redders aan.

Zij moedigden **hen** aan.

Een bezittelijk voornaamwoord (bez vnw) geeft aan bij wie iets of iemand hoort.

Bijvoorbeeld: De heldin redde **mijn** broertje.

Onze redders kregen een medaille.

OPDRACHT 1

Schrijf de zinnen in je schrift over.

Onderstreep de persoonlijke voornaamwoorden en omcirkel de bezittelijke voornaamwoorden.

1. Zijn zoon maakt voor hem het eten klaar.
2. Jij vertelde ons dat 'Black Panther' je lievelingsfilm is.
3. Op de dag dat Lalitha achttien wordt, zal ze haar diploma in ontvangst nemen.
4. Onze vader heeft het druk, maar hij helpt ons toch met schoolwerk.
5. Wist je dat Mahatma Gandhi mijn held is?

OPDRACHT 2

Vul een persoonlijk of bezittelijk voornaamwoord in. Schrijf de zinnen in je schrift over.

1. Als de Hulk kwaad is, wordt ... groen.
2. Ronnie en Anish zijn geschminkt. ... gezichten lijken op die van Spiderman.
3. De arts probeerde het meisje te redden. ... ging tot het uiterste om ... te redden.
4. Patricia en ik bewonderen Nelson Mandela. Voor ... is hij ... grootste held.

OPDRACHT 3

Kies het juiste woord tussen de haakjes. Schrijf de zinnen in je schrift over.

1. Is Batman ook (jij/jou/jouw) favoriete heldenfilm?
2. Ga (je/jou/jouw) dan mee naar de bioscoop?
3. Ik heb voor (jij/jou/jouw) een kaartje hier in deze broekzak.
4. In de andere zak zit (me/mij/mijn) kaartje.
5. Alstublieft oma, hier is (u/uw) kaartje.
6. Kom maar allemaal met (ik/me/mijn) mee.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met die van je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Wat is het verschil tussen jou en jouw?

Maak met allebei een zin. Schrijf de zinnen in je schrift op.

13

Functies van beroepen

JE LEERT

- de belangrijkste functie van een beroep herkennen.

INFORMATIE

Iedereen met een beroep heeft een functie, de belangrijkste taak. Vaak moet je voor een functie een opleiding volgen en ervaring opdoen.

Beroep	Functie
arts	mensen onderzoeken en ziektes behandelen
handelaar	spullen opkopen en vervolgens weer te koop aanbieden

OPDRACHT 1

Welke functie hoort bij het beroep? Schrijf die in je schrift over.

Beroep	Functie
a. kleermaker	1. zieke of gewonde dieren onderzoeken en behandelen
b. Militair	2. passagiers en goederen veilig met een vliegtuig vervoeren
c. bankmedewerker	3. onderhouden en repareren van technische apparaten
d. Monteur	4. administratieve taken doen bij een bank en kijken of alle betalingen goed gaan
e. dierenarts	5. het land helpen beschermen
f. Piloot	6. kleding precies op maat maken

OPDRACHT 2

Welk beroep hoort in de zin? Schrijf het in je schrift op.

Kies uit: *brandweerman – leerkracht – fotograaf – politieagent – schoenmaker – steward/stewardess – verpleegkundige*

1. Iemand die kennis overdraagt aan leerlingen of studenten is een ...
2. Iemand die werkzaam is bij de politie en optreedt om de wet te handhaven is een ...
3. Iemand die zieke mensen verzorgt en medische hulp biedt is een ...
4. Iemand die branden blust en hulp verleent bij rampen en ongevallen is een ...
5. Iemand die in een passagiersvliegtuig de passagiers verzorgt is een ...
6. Iemand die schoenen maakt en repareert is een ...
7. Iemand die foto's maakt is een ...

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met die van je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Wat wil jij later worden? Wat moet je daarvoor doen?

Taalonderzoek 2

JE LEERT

- een overzicht maken van je ingevulde vragenformulieren.

INFORMATIE

Met het overzicht kan je zien wat de taalsituatie bij jou thuis is.

Je maakt een overzicht door alle antwoorden in de vragenformulieren bij elkaar op te schrijven.

Dat ziet er bijvoorbeeld zo uit:

Nr.	Taal	kan de taal redelijk spreken	kan de taal niet spreken
1.	Arowaks		XXXX
2.	Karîna auran		XXXX
3.	Mandarijn		XXXX
4.	Nederlands	XXXX	
5.	Okanisi	XXXX	
6.	Saamaka	x	XXX
7.	Sarnâmi		XXXX
8.	Sranan	XXXX	
9.	Surinaams-Javaans		XXXX
10.	Trio		XXXX
11.	Wayana		XXXX
12.			
13.			
14.			

Dan schrijf je op wat de kruisjes betekenen. Je vat de antwoorden dus samen.

In het voorbeeld wordt dat:

Alle vier respondenten bij mij thuis kunnen Nederlands, Okanisi en Sranan spreken. Eén van de respondenten spreekt ook Saamaka.

Voor vraag 3 wordt het overzicht bijvoorbeeld

Nr.	Taal	Spreekt de taal thuis nooit	Spreekt de taal thuis soms	Spreekt de taal thuis vaak
4.	Nederlands	x	x	xx
5.	Okanisi		x	xxx
6.	Saamaka	x		
8.	Sranan		xx	xx

Je schrijft wat de kruisjes betekenen op. Je maakt dus een samenvatting van de antwoorden.

- In het voorbeeld wordt dat:
- Vier respondenten kunnen Nederlands spreken. Twee gebruiken de taal vaak thuis. Eén gebruikt de taal soms en één gebruikt de taal nooit.
- Bij mij thuis kunnen vier respondenten Okanisi spreken en drie gebruiken het thuis ook vaak. Eén respondent spreekt het soms.
- Eén respondent kan Saamaka spreken. Deze respondent gebruikt de taal nooit thuis.
- Vier respondenten kunnen Sranan spreken. Twee gebruiken de taal vaak thuis en twee gebruiken de taal soms.

OPDRACHT 1

Maak een overzicht van de antwoorden in jouw vragenformulier, net als in het voorbeeld.

- Zet kruisjes in je vragenformulier.
- Schrijf de betekenis van de kruisjes op een apart schrijfblaadje.

TERUGKIJKEN

Heb je iets ontdekt wat je niet had verwacht?

15 Instructies geven

JE LEERT

- een duidelijke instructie geven.

INFORMATIE

Als je een instructie geeft, leg je iemand stap voor stap uit wat zij/hij moet doen.

Zo geef je een instructie:

- spreek rustig en duidelijk;
- kijk de ander aan en gebruik ondersteunende gebaren;
- geef de instructie stap voor stap, in de juiste volgorde;
- gebruik signaalwoorden van tijd, zoals: *eerst, dan, daarna, vervolgens* en *ten slotte*;
- ga na of de instructie is begrepen, door de ander te vragen de instructie te herhalen. Leg sommige zaken nog eens uit.

OPDRACHT 1

- Lijst de werkjes die je voor een oudere zou kunnen doen in je schrift op.
- Kies één werkje waarvoor je een instructie gaat geven.

OPDRACHT 2

- Praat over de stappen die nodig zijn om dit werkje uit te voeren. Welke spullen moet je klaarleggen? Wat moet je allemaal doen? Wat doe je als eerste? Wat doe je als laatste?
- Schrijf een instructie van minstens vier maar niet meer dan zes stappen. Zet de stappen onder elkaar in je schrift.
- Let op de volgorde. Gebruik signaalwoorden van tijd.
- Bekijk de instructie. Is de volgorde logisch? Ben je niets vergeten?
- Verbeter de instructie zo nodig.

OPDRACHT 3

Maak een observatieschema in je schrift. Gebruik de aandachtspunten in het kopje informatie. Blader terug door de lessen van dit boek om voorbeelden te bekijken.

OPDRACHT 4

- Geef om de beurt de instructie.
- Spreek af wie observeert. Ook dat doe je om de beurt.
- Na iedere beurt geeft de observator een top en een tip aan de spreker.

TIP

Als je een instructie geeft, vraag dan af en toe of de ander het begrepen.

TERUGKIJKEN

Schrijf de verschillen tussen een schriftelijke instructie (bijvoorbeeld de gebruiksaanwijzing van een apparaat) en een mondelinge instructie in je schrift op.

Een verhaal schrijven

JE LEERT

- een verhaal beeldender maken door bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen.

INFORMATIE

Door bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen, maak je een verhaal beeldender. De lezer ziet het dan allemaal meer voor zich; het verhaal gaat meer 'leven'.

Begrip	Betekenis
Algemene bijvoeglijke naamwoorden	Deze woorden vertellen je iets over een zelfstandig naamwoord. Bijvoorbeeld: Mijn <i>beste</i> kameraad. Een <i>brave</i> hond.
Bijvoeglijke naamwoorden die beschrijven wat je hoort, ziet, proeft, ruikt, voelt. Dus wat je met je zintuigen waarneemt.	Deze woorden vertellen je iets over wat je hoort, ziet, proeft, ruikt of voelt. Bijvoorbeeld: Een <i>hoge</i> toon (een hoge toon kun je horen). Een <i>verroest</i> hek (een verroest hek kun je zien). Een <i>zoete</i> bacove (een zoete bacove kun je proeven). Een <i>sterke</i> brandlucht (een sterke lucht kun je ruiken). Een <i>zacht</i> kussen (dat het kussen zacht is, kun je voelen).

OPDRACHT 1

Maak de volgende zinnen beeldender door er bijvoeglijke naamwoorden aan toe te voegen. Schrijf de zinnen in je schrift op.

1. De kinderen speelden bij de waterval.
2. De bootsman van de korjaal lette goed op toen hij over de rivier voer.
3. Hij voelde de hitte van de zon op zijn huid en hoorde de geluiden van de jungle.
4. Ze hoorde de gil, bedacht zich geen moment en sprong in het water.

OPDRACHT 2

Neem je verhaal van de vorige schrijfles voor je.

Maak je verhaal beeldender door (algemene) bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen.

OPDRACHT 3

- a. Controleer je verhaal.
 - 1. Staat het begin van het verhaal in de inleiding? ja/nee
 - 2. Staat hoe het verhaal verder gaat in de kern? ja/nee
 - 3. Staat hoe het verhaal afloopt in het slot? ja/nee
 - 4. Is je verhaal beeldender geworden? ja/nee
 - 5. Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 - 6. Is de spelling correct? ja/nee
- b. Verbeter je verhaal zo nodig.
- c. Schrijf je verhaal in je schrift over.

OPDRACHT 4

- a. Wissel van verhaal.
- b. Lees de vragen bij opdracht 3a nog eens.
- c. Bespreek elkaars verhaal. Geef elkaar een top en een tip.

TERUGKIJKEN

Wat voor bijvoeglijke naamwoorden heb jij vooral gebruikt?

Samenstellingen

JE LEERT

- wanneer je een -e of -en schrijft tussen de woorden van een samenstelling.

INFORMATIE

Samengestelde woorden krijgen een tussen -en als het linkerdeel van de samenstelling een zelfstandig naamwoord is dat *alleen* een meervoud heeft op -en.

Bijvoorbeeld: held (helden) + daad = heldendaad

Uitzonderingen: in plaats van -en schrijf je een tussen -e als:

1.	De meervoudsvorm van het linkerdeel ook -s kan zijn.	ruimte (ruimten/ ruimtes) + schip = ruimteschip
2.	Er geen meervoudsvorm bestaat van het linkerdeel.	benzine + tank = benzinetank informatie + blad = informatieblad
3.	Het woord links uniek is, zoals de zon, de maan of een koning(in).	zon + hoed = zonnehoed maan + schijn = maneschijn
4.	De samenstelling vertelt hoe groot, goed, of mooi iets is. Het woord links betekent dan: 'heel erg'.	reus + sterk = reuzesterk (heel erg sterk)

OPDRACHT 1

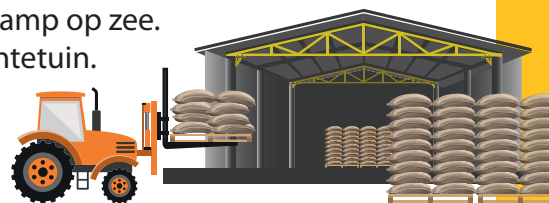
Schrijf de samenstellingen in je schrift op. Onderstreep de tussenklank -e of -en.

1. tomaat + plant =	6. kers + jam =	11. held + verhaal =
2. tarwe + brood =	7. veteraan + voetbal =	12. vrouw + vereniging =
3. bejaarde + tehuis =	8. zon + bloem =	13. woord + boek =
4. beer + sterk =	9. spin + web =	14. ruimte + reis =
5. paard + staart =	10. rijst + pap =	15. aap + trots =

OPDRACHT 2

Schrijf de samenstellingen in je schrift op. Schrijf de regel erna: algemeen, uitzondering 1, 2, 3 of 4?

1. Ben je een held als je in de dierentuin de slangenkuil in durft te stappen?
2. Het ongeluk met de olietanker veroorzaakte een reuzegrote ramp op zee.
3. In de vroege zonschijn helpt Shivani graag mee in de groentetuin.
4. De graanfabriek heeft een schuur waarin de voorraad tarwekorrels wordt bewaard.

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met die van je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf de uitzonderingsregel die het vaakst voorkwam in de les in je schrift op.

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Helden.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het activisme	Het streven om door actievoeren bepaalde doelen te bereiken. Je ergens actief voor inzetten.	Het activisme van deze groep ouders heeft ervoor gezorgd dat er nu een veilige oversteekplaats bij de school is.
de afschaffing	Het zorgen dat iets stopt.	Op 1 juli herdenken we de afschaffing van de slavernij, oftewel Keti Koti.
de erkenning	Het toegeven of inzien dat je iets hebt gedaan of dat je iets hebt gepresteerd.	Hij kreeg eindelijk erkenning voor zijn bijzondere uitvinding.
extreem	Buitengewoon. Uitzonderlijk.	Er is extreem veel regen gevallen en nu staan de wegen onder water.
hedendaags	Van deze tijd. Actueel. Eigen-tijds.	In de hedendaagse wereld komt er nog altijd kinderarbeid voor ook al is die verboden.
de Nobelprijs	Jaarlijkse internationale prijs voor een bijzondere prestatie op het gebied van wetenschap, literatuur of vrede.	De toen 17-jarige Malala kreeg in 2014 de Nobelprijs voor de Vrede vanwege haar strijd voor meisjes om naar school te mogen.
ondanks	Het gebeurt toch, ook al is er tegenwerking.	Ondanks haar jonge leeftijd heeft ze toch al heel veel bereikt.
de speech	De toespraak. De lezing. De spreekbeurt.	In zijn speech bedankte de winnaar van de prijs zijn ouders voor alle hulp.
strijdbaar	Als je met strijd je doel wilt bereiken. Bereid om te vechten.	Deze strijdbare vakbond kreeg het voor elkaar dat de wet werd veranderd.
de toewijding	Met aandacht en gevoel.	Opa Rudi zorgt met toewijding voor zijn planten.
traumatisch	Schokkend. Heel erg.	Het ongeluk was een traumatische ervaring voor haar, waar ze niet makkelijk overheen kwam.

vasthoudend	Niet snel opgevend. Koppig.	De vereniging is vasthoudend in haar streven om de weg te laten herstellen.
vernoemen naar	Dezelfde (voor)naam krijgen als een familielid of een bekend persoon.	De straat is vernoemd naar een bekende vakbondsleider.
zich verzetten	Proberen om iets tegen te houden. Proberen om iets te laten stoppen.	De inwoners van dat land verzetten zich tegen het openkappen van het bos.
voordragen	Aanraden. Aanbevelen.	Jamie werd voorgedragen als bestuurslid en niemand was daar tegen.

OPDRACHT 1

Schrijf de themawoorden in je schrift over. Zet een streep onder de klemtoon.

OPDRACHT 2

Schrijf de zinsdelen die bij elkaar horen in je schrift over.

a.	Ondanks zijn gebroken been	1.	vond iedereen dat een goed idee.
b.	Als je zelf een brand meemaakt	2.	na de geweldige speech van de directeur.
c.	Toen Joslyn werd voorgedragen als leider	3.	volgens mijn opa echt verschrikkelijk.
d.	Er klonk een daverend applaus	4.	kwam Marc wel gewoon naar school.
e.	Hedendaagse popmuziek is	5.	is dat vaak een traumatische ervaring.

OPDRACHT 3

Maak de zinnen langer. Schrijf ze in je schrift op.

Bedenk zelf zinnen. Gebruik geen voorbeelden uit je boek.

1. Tante zorgde met toewijding ...
2. De winnaars van de Nobelprijs ...
3. De man verzette zich toen ...
4. Antoni is vernoemd naar ...
5. Mijn oudere zus is heel vasthoudend, want (als zij) ...
6. Ik vind de afschaffing van ...

OPDRACHT 4

Schrijf in je schrift op welk woord of welke woordcombinatie er niet bij hoort.

1. uitzonderlijk – ondanks – extreem – buitengewoon
2. toegeven – inzien – erkenning – traumatisch
3. actievoeren – activisme – inzetten – vernoemen
4. strijdbaar – voordragen – strijdlustig – bereid om te vechten

TERUGKIJKEN

Wat vind je het belangrijkste woord van deze les? Waarom?

Is de tekst bruikbaar?

JE LEERT

- hoe je snel te weten komt of een tekst bruikbaar is als informatiebron.

INFORMATIE

Om snel te weten of een tekst bruikbaar is, lees je *oriënterend*:

1. Je kijkt naar:
 - de titel;
 - de schrijver;
 - foto's en plaatjes;
 - tussenkopjes;
 - de inleiding;
 - opvallend gemaakte stukjes tekst, bijvoorbeeld vetgedrukt, cursief of onderstreept.
2. Je bepaalt wat voor soort tekst het is (bijvoorbeeld informatief) en het onderwerp van de tekst.
3. Je beoordeelt of dat past bij het doel waarvoor je de tekst wilt gebruiken.
4. Je kijkt ook of de tekst niet te moeilijk, te makkelijk, te lang of te kort is.

OPDRACHT 1

- a. Bekijk de teksten bij deze les, maar lees die nog niet.
Welke tekst is het meest bruikbaar voor een werkstuk over kinderrechten?
Schrijf het nummer van de tekst in je schrift op.
- b. Leg uit waarom je deze tekst hebt gekozen.

OPDRACHT 2

- a. Teken het schema in je schrift over.

	Steekwoorden	Tekstsoort	Geschikt ja/nee
tekst 3			
tekst 4			
tekst 5			
tekst 6			
tekst 7			

- b. Lees elke tekst oriënterend.
 - Schrijf voor elke tekst een paar steekwoorden in de eerste kolom.
 - Schrijf de tekstsoort in de tweede kolom.
- c. Schrijf in je schrift op welke teksten het meest geschikt zijn voor je werkstuk.
Leg elkaar je antwoord uit.
- a. Lees elke tekst oriënterend.
- b. Schrijf de nummers van de teksten onder elkaar in je schrift op. Bedenk waar elke tekst over gaat. Schrijf het achter elk nummer in een paar steekwoorden op.
- c. Schrijf de nummers van de teksten nogmaals onder elkaar in je schrift. Schrijf achter elk nummer wat voor soort tekst het is.
- d. Als je kijkt naar de soort tekst en het onderwerp, welke teksten passen dan het meest bij je werkstuk? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 3

- Lees alle teksten intensief.
- Bekijk hoe makkelijk of moeilijk elke tekst is.
- Schrijf in je schrift op welke teksten geschikt zijn voor je werkstuk.
- Schrijf op welke teksten niet geschikt zijn voor je werkstuk. Schrijf ook op waarom niet.

OPDRACHT 4

- Welke tekst is het meest bruikbaar voor je werkstuk? Schrijf het nummer in je schrift op. Leg je antwoord uit.
- Welke tekst is het minst bruikbaar voor je werkstuk? Schrijf het nummer in je schrift op. Leg je antwoord uit.
- Kijk nog eens naar je antwoord bij opdracht 1b. Had je dezelfde tekst gekozen? Leg uit waarom wel of niet.

tekst 3

UNICEF

en de Rechten van het Kind

(1) Tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) en de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) zijn er heel veel kinderen omgekomen. Dat mocht nooit meer gebeuren, vonden heel veel landen. Daarom werd in 1946 UNICEF (het Kinderfonds van de Verenigde Naties) opgericht. Dit fonds moet ervoor zorgen dat zoveel mogelijk kinderen toegang hebben tot gezonde voeding, scholing en gezondheidszorg.

Verdrag

(2) Om kinderen extra te beschermen, zijn de kinderrechten opgeschreven. Het duurde even voordat er een tekst was waar iedereen het mee eens was. Op 20 november 1989 was het zover: het Verdrag voor de Rechten van het Kind was klaar. Bijna alle landen in de wereld hebben beloofd om zich aan de kinderrechten te houden.

tekst 4

Zuid-Afrikaanse kleine held

- 1 Nkosi Johnson (4 februari 1989 - 1 juni 2001) uit Zuid-Afrika werd hivpositief geboren. Samen met zijn pleegmoeder opende hij een opvanghuis, waar moeders en kinderen met hiv/aids met toewijding worden verzorgd. Hij zette zich in om te zorgen dat kinderen met hiv/aids dezelfde kansen zouden krijgen als niet-zieke kinderen, zoals het recht om naar school te gaan.
- 2 Johnson gaf in juli 2000 een zelfgeschreven speech tijdens een Internationale Aidsconferentie in Zuid-Afrika, die wereldwijd op televisie werd uitgezonden. Na zijn dood werd Johnson voorgedragen voor de Internationale Kindervredesprijs. De prijs werd in ontvangst genomen door zijn pleegmoeder. Zij ontving 100.000 dollar voor het opvanghuis.
- 3 Het bijbehorende beeldje van de Kindervredesprijs, dat elk jaar aan de nieuwe winnaar wordt doorgegeven, werd vernoemd naar Nkosi. De pleegmoeder van Nkosi ziet het beeldje als erkenning voor de dappere strijd van haar pleegkind.

Het verhaal van Malala

- 1 Ken je het verhaal van Malala Yousafzai? Zij is een bekende Pakistaanse die opkomt voor de kinderrechten van meisjes. Ze wil graag dat Pakistaanse meisjes ook naar school kunnen, iets wat de Taliban verbiedt. De Taliban is een groep extreme moslims die de macht heeft in Pakistan. Malala Yousafzai werd op 9 oktober 2012, toen ze vijftien was, door de Taliban gestraft voor haar activisme. Ze werd in haar hoofd geschoten toen ze in de bus stapte. Ze werd daarna met spoed overgevlogen naar Engeland voor een operatie.
- 2 Ze overleefde de aanslag en is intussen volledig genezen. Malala woont met haar familie nu veilig in Engeland. Ondanks de traumatische gebeurtenis van de schietpartij, is Malala vasthoudend. Ze blijft strijdbaar. Ze wil graag dat niet alleen Pakistaanse meisjes, maar wereldwijd

álle meisjes naar school mogen. Ze kreeg de Kindervredesprijs en in 2014 ook de Nobelprijs voor de Vrede. Ze houdt over de hele wereld lezingen en stimuleert meisjes vooral te leren lezen en te schrijven.

tekst 7

Actieplan verbetering situatie kinderrechten in Suriname

Het Bureau Rechten van het Kind, van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SOZAVO), heeft met ondersteuning van UNICEF een workshop georganiseerd.

- 1 Het waarnemend hoofd van het Bureau Rechten van het Kind, Bruce Sariredjo, geeft aan dat dit de tweede workshop is. De eerste werd gehouden in december 2018, toen waren stakeholders van de overheid uitgenodigd. Naar aanleiding

van een aan hen gepresenteerd Actieplan Kinderrechten hadden zij aangegeven welke actiepunten haalbaar waren.

Maatschappelijk middenveld

- 2 Nu is het de beurt aan het maatschappelijke middenveld, de NGO's, om hun inbreng te geven aan het actieplan kinderrechten. Dit is echter niet het eerste geschreven actieplan kinderrechten. Het eerste actieplan werd geschreven in 2008. Door verschillende oorzaken en omstandigheden was dit actieplan niet succesvol.

TERUGKIJKEN

Is een te moeilijke of een te makkelijke tekst altijd onbruikbaar als informatiebron? Leg je antwoord uit.

Herhaling van les 4 en 12

JE HERHAALT

- de bijwoordelijke bepaling van tijd en plaats vinden in een zin;
- persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden in een zin herkennen en gebruiken.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 4 en 12 van dit thema.

OPDRACHT 1

Benoem de zinsdelen van de zinnen.

Doe het zo:

1. Schrijf de zin in je schrift over.
2. Onderstreep de pv.
3. Zet streepjes tussen de zinsdelen.
4. Schrijf de juiste afkortingen boven de zinsdelen.

Bijvoorbeeld:

ow / pv-wg / mv / bwb tijd / lv / wg
Helden / willen / mensen in nood / altijd / hulp / bieden.

1. In de maatschappij zie je tegenwoordig te weinig helden.
2. In sommige delen van de wereld leven extreem arme mensen.
3. Mijn oom Sahib heeft tien jaar in een vluchtelingenkamp gewerkt.
4. De Nobelprijs voor Vrede werd in 2014 aan een Pakistaans meisje uitgereikt.

TIP

Let op: in een zin staan vaak niet alle zinsdelen.

OPDRACHT 2

Voeg bijwoordelijke bepalingen van tijd en plaats toe. Schrijf de zinnen in je schrift op.

1. Kenny verkleedde zich als brandweerman.
2. Die man heeft een weeshuis gesticht.
3. Wij hebben hem voorgedragen voor een medaille.

OPDRACHT 3

Schrijf de zinnen juist in je schrift over.

1. (Mij/Mijn) hond Rex is de held van onze straat.
2. (Onze/Ons) hond rent achter muizen aan en jaagt ze weg.
3. De hond van (jou/jouw) oom is een lafaard.
4. Als hij je ziet, rent hij hard voor (jou/jouw) weg.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met die van je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf in je schrift op welke vragen je stelt om de bijwoordelijke bepalingen van plaats en tijd te vinden.

Herhaling van les 5 en 13

JE HERHAALT

- de betekenis van verschillende afkortingen;
- het herkennen van de belangrijkste functie van een beroep.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Welke afkorting past in de zin? Schrijf de afkorting voluit in je schrift.

1. Een beroemde held van Suriname is (bijv./a.u.b./a.s.) Humbert Willems.
2. Hij woonde (m.a.w./i.v.m./m.b.v.) zijn ziekte lepra op een afgelegen plek.
3. Lepra is een besmettelijke ziekte, (m.i.v./z.o.z./d.w.z.) dat je andere mensen ziek kunt maken.
4. Hij las in een tijdschrift dat (d.m.v./t.w.v./nl.) nieuwe medicijnen de ziekte kon worden bestreden.
5. Mensen in Paramaribo kregen die medicijnen wel, maar (ong./i.v.m./d.w.z.) de hoge kosten kregen anderen buiten Paramaribo de medicijnen niet.
6. Humbert wilde dat de medicijnen werden gegeven aan iedereen die die ziekte had (i.p.v./v.l.n.r./z.g.a.n.) alleen aan de mensen die hiervoor konden betalen.
7. Hij kwam op voor de leprapatiënten en eiste (t.o./z.s.m./enz.) medicijnen voor ze.
8. Dat lukte en (t.k./ong./nr.) een maand later kregen alle patiënten de dure medicijnen.

OPDRACHT 2

Welke functie hoort bij het beroep? Schrijf het in je schrift op.

Beroep		Functie	
a.	stuurman	1.	de vakantie van anderen goed laten verlopen
b.	buschauffeur	2.	auto's repareren
c.	fotograaf	3.	een rol in een film of toneelstuk spelen
d.	automonteur	4.	een boot veilig besturen
e.	reisleider	5.	passagiers veilig met een bus vervoeren
f.	acteur	6.	foto's maken

OPDRACHT 3

Vul de zinnen aan met de functies die bij de beroepen horen. Schrijf de zinnen in je schrift op.

1. Een landbouwer is iemand die ...
2. Een timmerman is iemand die ...
3. Een kok is iemand die ...
4. Een kapper is iemand die ...

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met die van je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf in je schrift op waar je de laatste keer een afkorting zag. Schrijf ook de afkorting en de betekenis op.

Onderzoeksverslag schrijven

JE LEERT

- een verslag maken van je onderzoeksresultaten.

INFORMATIE

Een verslag bestaat uit drie delen:

- de inleiding: wat je hebt gedaan;
- de kern: de onderzoeksresultaten;
- het slot: de conclusies.

In de inleiding zet je:

1. je naam;
2. wat je hebt onderzocht (de taalsituatie bij jou thuis);
3. hoe je het onderzoek hebt gedaan (met vragenformulieren voor vier respondenten).

In de kern zet je de onderzoeksresultaten met:

4. de vragen die je hebt gesteld;
5. de samengevatte antwoorden op de vragen.

In het slot zet je de conclusie met:

6. wat je is opgevallen;
7. wat je verder nog zou willen onderzoeken.

OPDRACHT 1

- a. Pak het overzicht van je onderzoek en de samengevatte antwoorden erbij. Die heb je nodig voor de kern van je verslag.
- b. Lees de tekst in het kopje informatie goed door. Daarin staat wat je moet schrijven in de inleiding, de kern en het slot.
- c. Schrijf de inleiding van je verslag op een schrijfblaadje.
- d. Schrijf de kern van je verslag op een schrijfblaadje. Je kunt het overzicht en de samengevatte antwoorden uitknippen en opplakken. Als je nog iets wilt veranderen, schrijf je de kern opnieuw op.
- e. Schrijf een conclusie bij je verslag.
- f. Lees je verslag nog een keer goed door.

OPDRACHT 2

- a. Controleer je verslag.
 - 1. Heb je alle onderdelen? ja/nee
 - 2. Is je handschrift goed leesbaar? ja/nee
 - 3. Is de spelling correct? ja/nee
- b. Verbeter je verslag indien nodig.

Inleiding

Mijn naam is Evan. Ik heb een onderzoek gedaan naar de taalsituatie bij mij thuis. In mijn huis wonen zes personen. Ik heb vijf vragen van de vragenlijst aan vier respondenten gesteld.

De onderzoeksresultaten

De vragen die ik heb gesteld, zijn:

TERUGKIJKEN

Wat vond je het leukst bij dit onderzoek?
Wat vond je het moeilijkst bij dit onderzoek?

Je mening verdedigen in een debat

JE LEERT

- wat een debat is;
- hoe je een debat kunt voeren;
- hoe je je mening verdedigt tijdens een debat.

INFORMATIE

In een discussie geef je jouw mening met argumenten. Als een ander betere argumenten heeft, kun je hierdoor van mening veranderen.

In een **debat** blijf je steeds dezelfde mening verdedigen.

In een debat:

- verdedigen twee partijen ieder een andere mening over een stelling;
- reageren de twee partijen op elkaars argumenten en wijzen ze op zwakke punten daarin;
- bepaalt een jury welke partij de beste en meest overtuigende argumenten heeft gebruikt. Zij/hij is de winnaar van het debat.

De verschillende rollen in een debat

debaters	2x	verdedigen hun mening
scheidsrechter	1x	let op of iedereen zich aan de regels houdt
timer	1x	let op de tijd en geeft beurten
jury	3x	beoordelen de debaters en wijzen een winnaar aan
publiek		volgt het debat

Tijdschema

1.	Toelichten van de stelling	1 minuut
2.	Debat Maximaal 4 rondes In iedere ronde mag iedere debater 1 minuut lang zijn mening verdedigen	Ronde 1: 2 x 1 minuut Ronde 2: 2 x 1 minuut Ronde 3: 2 x 1 minuut Ronde 4: 2 x 1 minuut Totaal: 8 minuten
3.	Beraad jury	2 minuten
4.	Afsluiting	1 minuut

OPDRACHT 1

- a. Schrijf voor iedere stelling minstens één argument voor en één argument tegen in je schrift op.
 1. Iedereen is een held.
 2. Een held moet soms geweld gebruiken.
- b. Bedenk zelf een stelling. Schrijf die in je schrift op.

OPDRACHT 2

Doe mee aan de debatten.

OPDRACHT 3

- a. Kies een stelling waarover de meningen zijn verdeeld.
- b. Verdeel de rollen.
- c. Voer het debat uit.

TERUGKIJKEN

Welke rol in het debat vind jij het leukste? Vind je het belangrijk om te leren debatteren? Leg je antwoord uit.

Een e-mail schrijven

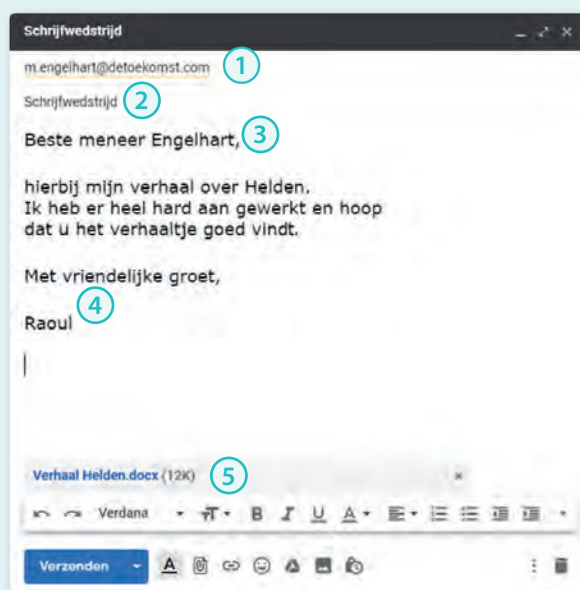
JE LEERT

- een e-mail schrijven.

INFORMATIE

Een e-mail is een elektronische brief, een (korte) brief die je maakt en verstuurt met een mailprogramma. Een e-mail schrijf je zo:

1. Je klikt in je mailprogramma aan dat je een nieuw bericht wilt maken.
2. In het vak 'Aan' schrijf je het mailadres van de persoon aan wie je de mail stuurt.
3. Bij 'Onderwerp' schrijf je kort waar je mail over gaat.
4. In het grootste vak tik je het bericht. Begin je bericht met een 'aanhef' die past bij de persoon (bekend/onbekend) aan wie je de mail stuurt.
 - Bedenk wat het belangrijkste is om te zeggen. Schrijf dat aan het begin van het bericht.
 - Houd het bericht kort. Pas je taalgebruik en de aanspreekvorm aan de persoon aan.
5. Sluit je bericht af met een groet die past bij de persoon.
6. Je kunt een bijlage (een toevoeging, apart van de brief) meesturen, bijvoorbeeld een document of een afbeelding.

OPDRACHT 1

- Lees de tekst 'Prijsvraag: Wie is de grootste held?'
- Schrijf de naam van de persoon die jij wil voordragen als held op een schrijfblaadje.
- Schrijf achter de naam in steekwoorden op waarom die persoon de prijs verdient.

OPDRACHT 2

Schrijf de e-mail op je schrijfblaadje. Schrijf eerst de bovenste vakken.

- Schrijf bovenaan 'Aan'. Kijk in de prijsvraag welke naam je hier moet schrijven.
- Daaronder schrijf je 'Onderwerp'. Kijk in de prijsvraag wat je hier moet schrijven.

OPDRACHT 3

Schrijf nu je bericht in het grote vak.

- Kies een aanhef die past bij de persoon aan wie je de e-mail stuurt.
- Maak met je steekwoorden goede zinnen.
- Sluit af met een groet die past bij de persoon aan wie je de e-mail stuurt.

OPDRACHT 4

- Controleer je e-mail.
 - Zijn alle vakken goed ingevuld? ja/nee
 - Staat er een passende aanhef en groet boven en onder het bericht? ja/nee
 - Staan er goede zinnen? ja/nee
 - Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter je e-mail zo nodig.

OPDRACHT 5

- Wissel van e-mail.
- Lees de vragen bij opdracht 4a nog eens. Bespreek elkaars e-mail. Geef elkaar een tip en een top.
- Ruil weer en verbeter je e-mail.

TERUGKIJKEN

Wat vind jij makkelijker om te schrijven: een brief of een e-mail? Leg je antwoord uit.

PRIJSVRAAG

WIE IS DE GROOTSTE HELD?

Wij zijn op zoek naar helden!

Mensen die anderen helpen, die alles voor een ander over hebben, die voor anderen door het vuur gaan.

Heldhaftige mensen met lef!

De winnende held krijgt **een cheque van 500 SRD**.

Wie verdient deze prijs? Wie is jouw grootste held?

- Stuur je inzending tot uiterlijk 30 november naar: held@degrootsteheld.com.
- Schrijf in de onderwerpregel: Prijsvraag helden.
- Vermeld in je bericht duidelijk de naam van je held en waarom jij vindt dat deze held de prijs verdient.

TIP

Kijk nog eens in het kopje informatie om te weten waarop je moet letten.

Trema en apostrof

JE LEERT

- wat een apostrof en wat een trema is;
- wanneer je een apostrof of trema schrijft.

INFORMATIE

Bij zelfstandige naamwoorden die eindigen op -a, -i, -o, -u, of -y, schrijf je de meervoudsvorm met een 's.

De komma bovenaan de regel vóór de -s heet **apostrof**. Je schrijft een apostrof ook in andere gevallen.

Een apostrof (') gebruik je:

1.	Na woorden die eindigen op -a, -i, -o, -u, of -y: • als meervoudsvorm	mama's, ski's, auto's, paraplu's, baby's
2.	Na woorden die eindigen op -a, -i, -o, -u, of -y: • om iemands bezit aan te geven • als een naam op een sisklank eindigt, vervalt de -s (Let op: de apostrof blijft wel!)	Mina's moeder Avinash' huis
3.	In de plaats van weggelaten letters	zo'n (zo een) 's morgens (des morgens) Par'bo (Paramaribo)
4.	Bij letterwoorden en cijferwoorden	cd's, cd'tje, WWF'er, A4'tje

Een **trema** (¨) gebruik je om te voorkomen dat je een woord verkeerd leest. Dat gebeurt als twee klinkers naast elkaar staan, maar bij een andere lettergreep horen.

Bijvoorbeeld:

olien	oliën
beïnvloeden	beïnvloeden
geërfd	geërfd
de reunie	de reünie
coördinatie	coördinatie

Let op: bij de combinatie ie-e, laat je soms een e weg.

- Valt de klemtoon op ie, dan schrijven we ieë. calorieën
- Valt de klemtoon op een andere lettergreep, dan schrijven we ië. chemicaliën

OPDRACHT 1

Schrijf 6 woorden in je schrift op die in het meervoud 's krijgen. Schrijf het meervoud erachter.

Kies uit:

party feestje duo tweetal taxi auto

vrachtwagen piano drum sudoku gedichtje

TIP

Denk aan de zin *Ik hou van baby's*.

OPDRACHT 2

Schrijf het juiste antwoord in je schrift op.

Doe het zo:

Deze bril is van Ronnie. Het is ... bril. *Ronnies*

1. Dit boek is van Kanysha. Het is ... boek.
2. Het zwaard is van Gregory. Het is ... zwaard.
3. Dat paard is van Shivam. Het is ... paard.
4. Daar is het huis van Johannes. Het is ... huis.
5. Ik ben het zusje van Asha. Ik ben ... zusje.

OPDRACHT 3

Schrijf de woorden in je schrift over. Zet het trema op de juiste plaats.

1. onderzeer
2. creeren
3. poezie
4. coordinator
5. financien
6. patient

OPDRACHT 4

Schrijf de meervoudsvorm van deze woorden in je schrift op.

1. knie
2. cd
3. iglo
4. tosti
5. bacterie
6. menu
7. barbecue
8. calorie
9. collega

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met die van je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Wat is hetzelfde bij een apostrof en een trema? Praat erover met je duopartner en schrijf het in je schrift op.

Kenmerken van een verhaal

JE LEERT

- een verhaal herkennen;
- de kenmerken van een verhaal herkennen.

INFORMATIE

Een verhaal is een amuserende tekst, bedoeld om de lezer te vermaken.

Een verhaal is verzonnen, maar kan ook echt gebeurd zijn.

Een verhaal:

• bevat personages	bijvoorbeeld over het meisje Sita en haar vader;
• bevat handelingen en gebeurtenissen	bijvoorbeeld zwemmen in zee of een reis;
• speelt zich af in een bepaalde ruimte	bijvoorbeeld in het bos of in Nickerie;
• speelt zich af in een bepaalde tijd	bijvoorbeeld in 2020 of vroeger;
• duurt een bepaalde tijd	bijvoorbeeld het verhaal speelt zich af in één dag of in vijf jaar;
• heeft een thema (een boodschap)	bijvoorbeeld over opkomen voor jezelf.

OPDRACHT 1

1. Lees tekst 8 'De vrouw in de bus'. In deze tekst zit een verhaal binnen een verhaal.
2. In de eerste alinea, de inleiding, maak je kennis met de personages in dit verhaal.
3. Schrijf de personages onder elkaar in je schrift.
4. Wat kom je allemaal te weten over de personages? Schrijf dat in steekwoorden achter de personages op.
5. In welke ruimte speelt dit verhaal zich af? Leg uit hoe je dat weet.
6. In welke tijd speelt dit verhaal zich af? Leg uit hoe je dat weet.

OPDRACHT 2

- a. In alinea 2 begint een nieuw verhaal binnen het verhaal. Wie is de hoofdpersoon in dit verhaal? Schrijf de naam in je schrift op.
- b. Wat kom je allemaal te weten over die hoofdpersoon? Schrijf dat in steekwoorden achter de naam op.
- c. In welke tijd speelt dit verhaal zich af? Leg uit hoe je dat weet.
- d. Hoe lang duurt de tijd in dit verhaal? Leg uit hoe je dat weet.

OPDRACHT 3

Wat vind jij de belangrijkste gebeurtenis in deze tekst? Leg je antwoord uit. Schrijf het in je schrift op.

OPDRACHT 4

- a. Lees de volgende drie stellingen. Kies het juiste antwoord:
 - A Het verhaal over de jongen en zijn opa en het verhaal over de vrouw in de bus zijn waargebeurd.
 - B Het verhaal over de vrouw in de bus is waargebeurd; het verhaal over de jongen en zijn opa is verzonnen.
 - C Beide verhalen zijn verzonnen.
- b. Waarom denk je dat bij opdracht 4a? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 5

Het verhaal gaat over een vrouw in de bus. Er zit een thema (een boodschap) verstopt in dit verhaal. Wat is dit thema of deze boodschap?

tekst 8

De vrouw in de bus

- 1 “We gaan lopen. Dat heb ik altijd graag gedaan”, zegt opa.
 “Maar het is wel hartje winter hoor, pa”, zegt mama.
 “Alsof de kou me ooit heeft weerhouden om te gaan lopen.”
 Opa kijkt mama en Rick aan en fronst zijn wenkbrauwen en pakt dan Rick bij de hand. “Heb ik je wel eens verteld over de winter van 1955, jongen?”
 Rick schudt zijn hoofd.
- 2 “Het begon allemaal meer dan vijftig jaar geleden op 1 december 1955”, begint opa. “Rosa Parks”, zegt hij. “Zo heette ze. Rosa Parks.”
 Hij sluit even zijn ogen, alsof hij de gebeurtenissen van toen terug moet halen. “Ze woonde net als wij in Montgomery. Ze werkte hard en deed niemand kwaad. Een goede, eerlijke vrouw. Rosa Parks ging op een dag met de bus naar huis. Ze was moe en ging op de eerste de beste lege stoel van het middenstuk zitten die ze zag.”
 “Zou ik ook doen”, zegt Rick.
- 3 Opa lacht. “Natuurlijk. Maar toen ging het nog heel anders. Mensen met een donkere huidskleur mochten nooit op de eerste vier rijen zitten. En we mochten alleen in het middenstuk zitten als er geen witte mensen waren die een stoel nodig hadden. Dus eigenlijk waren alleen de laatste rijen voor ons bestemd.”
 “Wat belachelijk zeg!”
 “Ja, dat vinden we nu. Maar heel lang was dat de regel.”
 “En Rosa zat dan op de verkeerde plek?”
 “Ja. Ze zat in het middenstuk.” Opa schudt zijn hoofd. “Toen er een witte man instapte, wilde hij dat ze opstond.”
 “Wat deed ze toen?”, vraagt Rick.
- 4 “En toen?”
 “Iedereen in de bus werd even stil. Dit was nog nooit eerder gebeurd. Toen werd de buschauffeur boos. Hij zei dat als ze niet meteen opstond, hij haar zou laten arresteren.
 Toen zei ze: ‘Doe dat dan maar.’ Ze had het al die jaren verduurt, maar opeens was ze het zat om voor een wit persoon op te staan. Ze deed het gewoon niet. Vind je dat niet ongelooflijk dapper?”
 Rick knikt. “En hoe ging het verder?”
- 5 “Toen wij, de bewoners van de zwarte wijken van Montgomery, over de arrestatie van Rosa Parks hoorden, werden we ontzettend kwaad. Er waren toen een paar mensen die bedachten dat we als protest de bus niet meer moesten nemen. We noemden het de bus-boycot. We waren van plan net zo lang door te gaan tot zwarte en witte reizigers dezelfde rechten in de bus zouden hebben.”
 “Wat een goed idee!”, zegt Rick enthousiast.

>>

6 “Binnen een paar dagen wist iedereen van de actie. Iedereen deed mee. Je had de gezichten van de buschauffeurs moeten zien toen er geen zwarte passagiers meer in de bus stapten. Ik moest wel iedere ochtend drie kwartier lopen om op school te komen. En ’s middags terug.”
“En lukte het? Hebben jullie gewonnen?”
“Ja, maar het duurde wel 385 dagen. De busmaatschappij dreigde failliet te gaan,

want de zwarte passagiers zorgden voor de meeste inkomsten. En toen kregen we onze zin. Voortaan mocht iedereen overal zitten in de bus.”

7 “En Rosa?”

“Ze kreeg een bekeuring. Maar die weigerde ze te betalen. Er volgde een proces voor de rechtbank, maar ze kreeg geen straf. Er was toen al een groep mensen die haar door dik en dun steunde.”

TERUGKIJKEN

Wie vind jij de held of de helden in de tekst ‘De vrouw in de bus’? Leg je antwoord uit.

Lied in het Karina auran

JE LEERT

- het lied 'Oja nare nyton moro ran' zingen;
- waar het lied over gaat.

INFORMATIE

'Oja nare nyton moro ran' is een liedje in het Karina auran.

Tekst	Vertaling
Oja nare nyton moro ran Yjamorepanen nyton ran Oja nare nyton moro ran Yjamorepanen nyton ran	Waar is hij toch gegaan, is mijn leermeester toch gegaan? Waar is hij toch gegaan, is mijn leermeester toch gegaan?
Kurano aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran Kurano aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran	Hij is het goede gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan. Hij is het goede gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan.
Kawono aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran Kawono aje nyton mora ran Yjamorepanen nyton ran	Het goede van boven is hij gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan. Het goede van boven is hij gaan halen, is mijn leermeester toch gegaan.

OPDRACHT 1

Luister naar de instructies van de leerkracht.
Zing het lied mee.

OPDRACHT 2

Begeleid het lied met instrumenten.

TERUGKIJKEN

Wat heb je geleerd in deze les?
Wat vond je het leukst in deze les?

Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- leestekens en hoofdletters op de juiste manier plaatsen in een zin;
- wanneer je een -e of -en schrijft tussen de woorden van een samenstelling;
- wanneer je een apostrof of trema schrijft.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 9, 17 en 25 van dit thema.

OPDRACHT 1

Elke groep wordt specialist van een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld leestekens of hoofdletters of trema of apostrof.

- Bedenk tien vragen over het specialisme. Schrijf de vragen op een kladblaadje.
- Controleer of de vragen duidelijk zijn. Verbeter de vragen zo nodig.
- Schrijf iedere vraag duidelijk op een kaart van dezelfde kleur.
- Schrijf elk antwoord op een kaart van een andere kleur.
- Leg de antwoordkaart op de vraagkaart met de blanco (onbeschreven) kant naar boven.

TIP

Schrijf eerst alle vragen op die je te binnen schieten. Kies daarna de beste vragen uit.

OPDRACHT 2

- Verdeel de vragen en antwoorden over de andere groepen. Leg op iedere tafel één of twee vraag- en antwoordkaarten, met de blanco kant naar boven.
- Jouw groep krijgt kaarten van andere groepen. Leg alle vraagkaarten bij elkaar. Leg ook alle antwoordkaarten bij elkaar.

OPDRACHT 3

Speel het spel 'Vraag-en-antwoordmemorie'.

- Draai om de beurt een vraagkaart om. Probeer antwoord op de vraag te geven.
- Draai dan een antwoordkaart om. Staat het juiste antwoord op de kaart? Dan mag je beide kaarten houden en heb je een punt. Je krijgt dan meteen nog een beurt. Staat er een ander antwoord op? Leg dan de kaarten terug. De volgende speler is aan de beurt.
- Wie de meeste vraag-en-antwoordkaarten verzamelt, heeft gewonnen.

TERUGKIJKEN

Wat was het lastigste? De vragen bedenken of de vragen beantwoorden? Hoe zou je het spel nog beter of leuker kunnen maken?

Herhaling themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Helden.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

- Neem allemaal een andere woordenschatles voor je: les 2, 10 of 18.
- Bedenk samen een verhaal over een held met zoveel mogelijk themawoorden.
- Vertel elkaar om de beurt een zin. Gebruik je fantasie!
- Schrijf welke themawoorden je hebt gebruikt in je schrift op.

TERUGKIJKEN

Wat was de grappigste of spannendste of griezeligste zin van het verhaal?

Reclame maken voor je held

JE LEERT

- een reclameboodschap herkennen;
- een product aanprijzen in een reclameboodschap.

INFORMATIE

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor iets, om ze over te halen iets te kopen of iets te gaan doen. In een reclametekst:

- houd je rekening met je doelgroep (de groep mensen voor wie je product is bedoeld);
- trek je de aandacht van die doelgroep;
- vertel je zoveel mogelijk positieve zaken over het product;
- gebruik je woorden die enthousiast maken;
- moet je geloofwaardig overkomen;
- spoor je mensen aan iets te kopen of te doen.

Let op: mensen kijken of luisteren graag nog een keer als de reclame grappig of origineel is. Dit doen ze zeker als de reclame over iets gaat wat ze belangrijk vinden. Zo wordt je product bekender.

OPDRACHT 1

- Wie is je held? Lees elkaars e-mails uit les 24.
- Kies samen één held uit de vier e-mails waar je reclame voor wilt maken.

OPDRACHT 2

Bedenk een reclame om je held aan te prijzen. Schrijf daarna het antwoord op de vragen op je kladblaadje.

- Wie is je doelgroep?
Kies uit: *kinderen tot 8 jaar – kinderen tussen 8-18 jaar – volwassenen/ouderen*
- Wat is er zo bijzonder of goed aan je held? Schrijf het in steekwoorden op.

OPDRACHT 3

- Schrijf een reclametekst op je kladblaadje.
- Bespreek de tekst.
- Schrijf de reclametekst in je schrift over.

TIP

Kijk nog eens in het kopje informatie om te weten waarop je moet letten.

OPDRACHT 4

- Oefen om de beurt de reclameboodschap. Welke toon heeft je stem? Welke gebaren maak je erbij? Probeer verschillende zaken uit.
- Presenteer de boodschap eventueel met twee of meer leerlingen. Laat wel één leerling observeren. Deze leerling vertelt hoe de reclame overkomt op het publiek
- Bepaal wie de reclameboodschap voor de klas gaat presenteren.

TERUGKIJKEN

Bedenk twee voorbeelden van wat je in een reclame beter niet kan zeggen of doen.

THEMA

7

Media

1 Een nieuw thema

JE LEERT

- woorden en begrippen rond het thema Media.
- wat je in dit thema gaat doen.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is Media. Media is de meervoudsvorm van medium. Een medium is een manier om informatie door te spelen aan anderen. De radio, de tv, het internet en de krant zijn voorbeelden van media. Is media belangrijk of besteden mensen hier te veel tijd aan? Wat voor beroepen zijn er binnen de media? Hoe gaat het opnemen van een reclamespotje? In dit thema maak je kennis met allerlei soorten media, ontdek je hoe je daarmee om kunt gaan en ga je er zelf teksten voor maken.

OPDRACHT 1

Maak met je groep een collage over het thema Media.

- Bekijk de kranten en tijdschriften. Bespreek welke plaatjes passen bij het thema Media.
- Knip die uit en beplak de flap daarmee.
- Vertel aan de andere groepen waarom jullie voor deze plaatjes gekozen hebben.

OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen op.

- In welke les leer je wat een visagiste is?
- In welke les leer je de regels voor een interview?
- In welke les staat een foto van een editor?
- In welke les leer je het verschil tussen gesloten en open vragen?
- Teken een icoon. In welke les leer je wat een icoon is?
- Waar lees je over Papa Koenders?
- Een mening is geen feit. In welke les wordt dit uitgelegd?
- In welke les leer je te debatteren?
- Bij welke les leer je leenwoorden uit andere talen?
- In welke les doe je leuke spellingsoefeningen?

TERUGKIJKEN

Je hebt het thema bekeken. Naar welke les ben je het meest benieuwd? Waar komt dat door?

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Media.

INFORMATIE

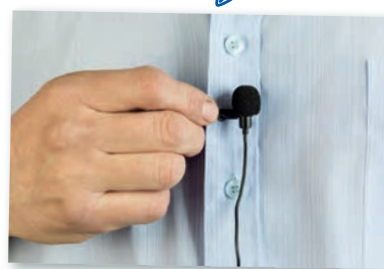
Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de belichting	Het licht dat gebruikt wordt bij het maken van foto's, bij tv- en filmopnames en bij toneelvoeringen in het theater.	Door de slechte belichting kon je haar ogen niet goed zien.
de cameraman, de cameravrouw	Filmer. Degene die opnames maakt met een camera.	De cameraman stond klaar om te filmen hoe de auto in brand vloog.
de geluidstechnicus	Iemand die apparaten bedient, zodat bij een opname of optreden het geluid goed klinkt.	De geluidstechnicus vroeg de zanger om even wat in de microfoon te zeggen om het geluid te testen.
de live-uitzending	Een programma dat niet van tevoren is opgenomen. Je ziet meteen thuis op de tv wat de camera filmt of je hoort meteen op de radio wat er in de microfoon gezegd wordt.	Tijdens de live-uitzending liet de presentator het flesje water op tafel omver vallen en dat kon dus niet uit het programma geknipt worden.
de mini-microfoon	Een klein apparaat dat geluid opneemt.	Door het mini-microfoontje op zijn kraag was hij tijdens de show toch overal goed te verstaan.
de montage	Het in elkaar zetten van beelden en geluid voor een film. Het monteren.	Tijdens de montage werd het verhaal heel mooi afgewisseld met muziek.
de opname	Het vastgelegde geluid of beeld op een band of computer; dit kan later worden afgespeeld.	Op de opname was te zien hoe enthousiast het publiek meezong met de band.
de presentator, de presentatrice	Iemand die bijvoorbeeld een radio- of tv-programma presenteert en praat met de gasten. De gastheer of gastvrouw van een programma.	De presentator en presentatrice gingen tijdens het programma in gesprek met allerlei succesvolle sporters.

de cameravrouw

de geluidstechnicus

de mini-microfoon

de regisseur, de regisseuse	Degene die zegt hoe een programma er uiteindelijk uit moet zien. De leider van een programma of opname.	De regisseuse vond dat de scène nog een keer opgenomen moest worden.
de reporter	Een verslaggever. Een journalist. Degene die verslag doet van een gebeurtenis voor radio of tv.	De reporter ging snel naar de plek waar het ongeluk was gebeurd om de slachtoffers te interviewen.
de set	De plaats waar een film wordt opgenomen.	De straat werd afgezet en niemand mocht op de set komen, behalve de filmmakers.
stimuleren	Aanmoedigen. Aansporen.	Mijn ouders stimuleren mij om vaker te sporten, want dat is gezond.
de studio	Een ruimte voor opnames voor radio en tv.	Als boven de deur van de studio een rode lamp brandt, zijn ze bezig met een opname en mag je niet naar binnen.
het tv-station	Een bedrijf dat programma's uitzendt op tv.	Het tv-station zendt dagelijks een nieuwe tv-serie uit.
de visagist, de visagiste	Iemand die als beroep heeft mensen op te maken. Make-up specialist.	De visagist zorgde er met make-up voor dat de vriendinnen net zusjes leken.

OPDRACHT 1

Welke themawoord hoort in de zin? Schrijf je antwoorden onder elkaar in je schrift op.

1. Iemand die voor de krant, radio of televisie op pad gaat om nieuws te verzamelen is een ...
2. De man die voor de make-up zorgt is een ...
3. De man die de leiding heeft op de set heet de ...
4. De gastheer van een tv-programma is de ...
5. De man die voor het geluid zorgt is de ...
6. De man die filmt tijdens een live-uitzending heet een ...

OPDRACHT 2

- a. Is er een vrouwelijke vorm van de antwoorden uit opdracht 1? Schrijf die dan erachter.
- b. Wat is de overeenkomst tussen alle woorden uit opdracht 1?

OPDRACHT 3

Lees de omschrijvingen. Kies uit de lijst met themawoorden het juiste woord. Schrijf je antwoord in je schrift op.

1. Iets wat je later weer kunt afspelen.
2. De plek waar een tv-serie wordt gefilmd.
3. Een klein apparaat waarmee je geluid kunt opnemen.
4. Het in de goede volgorde zetten van de stukjes film.
5. Het bedrijf dat uitzendingen op de tv verzorgt.
6. Een programma dat direct wordt uitgezonden.
7. Een ruimte die speciaal bedoeld is om programma's op te nemen.
8. Licht laten schijnen op mensen.
9. Aanmoedigen.

OPDRACHT 4

Waar of niet waar? Schrijf in je schrift of de zin waar is of niet waar.

1. Een visagiste zorgt ervoor dat je er goed uitziet.
2. Een presentatrice maakt alleen reclame die op de televisie verschijnt.
3. De cameraman bedient apparaten waarmee het geluid wordt opgenomen.
4. De regisseuse heeft de leiding, wanneer een film wordt opgenomen.

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Bedenk een beroep waarvan je de mannelijke en de vrouwelijke vorm weet. Schrijf ze allebei op.

Volgorde van gebeurtenissen

JE LEERT

- gebeurtenissen uit een tekst in volgorde van tijd zetten.

INFORMATIE

De chronologie in een tekst is de volgorde van gebeurtenissen in een tekst. Je herkent het aan de **signaalwoorden van tijd**: *eerst, daarvoor, voordat, terwijl, toen, daarna, vervolgens, later, nadat*.

Bijvoorbeeld:

We hadden **eerst** een gesprek met de journaliste.

Daarna gingen we naar de visagist.

OPDRACHT 1

Lees tekst 1 'Een tv-interview' eerst voor jezelf. Bespreek dan de vragen met je duopartner. Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- Wie is de hoofdpersoon in deze tekst?
- Wat gaat de hoofdpersoon doen?
- Waar speelt het verhaal zich af?

OPDRACHT 2

Lees alinea 4. Bespreek dan de vragen met je duopartner. Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- In alinea 4 staat dat de journaliste haar best doet om de mensen die ze interviewt, op hun gemak te stellen.
Bedenk een manier waarop ze dat kan doen. Wat kan ze doen of zeggen?
- De journaliste had al vragen voorbereid om tijdens het interview aan de hoofdpersoon te stellen.
Bedenk twee vragen die ze zou kunnen stellen.

OPDRACHT 3

De hoofdpersoon ontmoet in de tekst zes mensen met een verschillend beroep.

- Schrijf de nummers 1 tot en met 6 onder elkaar in je schrift op. Schrijf de zes beroepen erachter.
- Schrijf achter elk beroep kort op wat de taken zijn van deze mensen.
Haal de informatie uit de tekst.

OPDRACHT 4

Voordat je op de tv met een interview kunt starten, moet er heel veel gedaan worden:

- Er wordt een draaiboek gemaakt.
- De journaliste bereidt de interviews voor.
 - Maak het rijtje af. Schrijf op wat er daarna gebeurt. Nummer de stappen. Schrijf ook op wie elke stap uitvoert. Lees ook je antwoorden bij opdracht 3.
 - Welke signaalwoorden heb je gelezen om de volgorde te bepalen? Schrijf er drie op.

OPDRACHT 5

De hoofdpersoon is voor het tv-interview meegevraagd om anderen enthousiast te maken voor de padvindersclub.

Wat zou je in het interview vertellen als jij de hoofdpersoon was?

tekst 1

Een tv-interview

- 1 Ik ben op de televisie geweest! Dat kwam zo: ik ben lid van een padvindersclub. Mijn akela meneer Djoem, de leider van mijn club, was gevraagd om in een televisieprogramma een interview te geven over de padvinderij. Met het interview hoopte mijn padvindersclub meer kinderen te interesseren voor de padvinderij en te stimuleren om ook padvinder te worden. Daarom mocht ik mee om iets te vertellen over het gezellige en leuke padvinderskamp van het afgelopen jaar.
 - 2 Vooraf was ik best een beetje nerveus. Het was de eerste keer dat ik een tv-station bezocht en ik was nog nooit geïnterviewd door een reporter of journalist. Ik wist helemaal niet hoe een tv-interview precies in zijn werk gaat. Wat doet de journalist allemaal vooraf en wat gebeurt er in de studio voordat het tv-programma begint?
 - 3 Ik vroeg dat aan de journaliste die me
- zou interviewen. We ontmoetten haar nadat we in de studio aankwamen. Naar de studio hadden we trouwens wel even moeten zoeken. Eerst zagen we een bordje met daarop: Montage. Daar moesten wij niet zijn, want daar werken mensen die na een opname alle losse camerabeelden achter elkaar zetten tot een mooi filmpje. Bij de deur met een bordje 'Opname' zaten we gelukkig wel goed.
- 4 De journaliste vertelde dat er voor elke opname een draaiboek wordt gemaakt. Daarin staan zaken als: wie de gasten zijn, welke gasten er eerst komen en welke daarna en wat de onderwerpen zijn. De journaliste bereidt de vragen met de gasten voor, zodat ze tijdens een interview het doel van het gesprek niet uit het oog verliest.

>>

Ik was verbaasd dat ze zich bij een interview aan zoveel regels moet houden:

- de geïnterviewde moet op zijn/haar gemak gesteld worden;
- er moeten open vragen gesteld worden, zodat er zo min mogelijk met ja of nee geantwoord wordt;
- er moeten gerichte vragen gesteld worden, dus geen algemene vragen;
- er moet naar details en voorbeelden gevraagd worden.

Ook voor mij had ze vragen voorbereid. We namen die samen door. Op die manier kon ik al een beetje oefenen.

- 5 Daarna moesten we naar de visagist. In een kamertje mochten we voor een grote spiegel gaan zitten. De visagist bracht make-up aan. Zelfs meneer Djoem moest poeder op zijn gezicht! Geen witte poeder hoor, de poeder heeft de kleur van je gezicht. We kregen heel veel poeder! De visagist legde uit dat het poeder noodzakelijk is, omdat je gezicht anders te veel gaat glimmen door de felle belichting.
- 6 Nadat de visagist klaar was, werden we naar een andere kamer begeleid.

Daar werden mini-microfoons op onze padvindersuniformen aangebracht. De geluidstechnicus testte onze microfoons. Alles werkte goed. Ik hoopte dat niemand mijn hart zou horen bonzen.

- 7 Toen pas mochten we naar de set. Er stond een mooie tafel met glazen en flessen water erop. Er stonden banken om de tafel. Ik mocht in de hoek dichtbij de journalist gaan zitten. De presentatrice kwam kennismaken en vertelde wat er precies zou gebeuren. Zij zou het interview eerst aankondigen. Ik zag ook een meneer die iedereen instructies gaf. Hij zei onder andere waar iedereen moest staan, welke camera's als eerste op ons gericht moesten worden en nog veel meer. Hij was de regisseur van deze live-uitzending!
- 8 Plotseling was alles stil en schenen de lampen heel fel. De journalist zei tegen me: "Gewoon antwoord geven", en glimlachte vriendelijk. Toen zei ze: "Cameraman: Wij zijn ready!" De regisseur gaf een sein en het programma begon!

TERUGKIJKEN

Wat heb je vandaag gelezen wat je nog niet wist over televisie?

4

Bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid

JE LEERT

- de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid in enkelvoudige zinnen vinden.

INFORMATIE

In sommige zinnen staat een bijwoordelijke bepaling (bwb).

Je kent al de bijwoordelijke bepalingen van tijd en plaats. Nu leer je over die van hoedanigheid.

Zo vind je een **bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid** (bwb hoedanigheid):

Vraag: hoe + pv-wg + ow (+ lv)?

Bijvoorbeeld: We / gebruiken / de smartphone / op een verstandige manier.

Hoe gebruiken we de smartphone?

bwb hoedanigheid = op een verstandige manier.

OPDRACHT 1

Zoek de bijwoordelijke bepaling van hoedanigheid.

Doe het zo:

- Schrijf de zinnen in je schrift over. Zorg voor een lege regel boven elke zin. Sla na elke zin nog een regel over.
- Onderstreep de pv.
- Verdeel de zin in zinsdelen.
- Schrijf boven elk zinsdeel: pv, ow, wg, (lv en mv).
- Stel de vraag: Hoe + pv-wg + ow (+ lv + mv) ...? - bwb hoedanigheid = ...
 - De leerkracht maakt simpel een WhatsApp-groep voor de hele klas.
 - Ze kan het huiswerk snel versturen aan de hele groep.
 - De leerlingen kunnen hun verslag digitaal inleveren.
 - Ze gaan in groepsverband een persbericht schrijven.
 - Het persbericht moet creatief gepresenteerd worden.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen. Schrijf de bwb op. Schrijf ook op of het een bwb van plaats, tijd of hoedanigheid is.

- Ronny doet vandaag schoonmaakwerk voor zijn ouders.
- Iemand van de montage moet nauwkeurig kunnen werken.
- Mijn grootvader hoort en ziet uitstekend.
- Karin speelt op het erf met haar zusje.
- De leerlingen wachten na de pauze ongeduldig op juf Cynthia.
- Mijn familie gaat graag naar Colakreek.

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welke zinsdelen moet je in ieder geval zoeken, voordat je een bijwoordelijke bepaling in de zin kunt vinden? Schrijf deze op.

5

Versterkende woorden

JE LEERT

- versterkende woorden maken van bijvoeglijke naamwoorden.

INFORMATIE

Versterkende bijvoeglijke naamwoorden zijn bijvoeglijke naamwoorden waar een voorvoegsel voor geplaatst is dat *heel erg* betekent.
bloedheet of snikheet = heel erg heet

OPDRACHT 1

Maak de juiste combinatie van de versterkende woorden en de bijvoeglijke naamwoorden. Schrijf je antwoorden in je schrift op.

Versterkende woorden

kaars stok graat
kern
razend vlijm
peper
stok dood
gloed

Bijvoeglijke naamwoorden

ziek mager duur
stijf oud
snel
nieuw
gezond recht scherp

OPDRACHT 2

Maak versterkende woorden van de bijvoeglijke naamwoorden. Gebruik eventueel een woordenboek. Schrijf je antwoorden in je schrift op.

1. Als iets heel erg goedkoop is, dan is het ...
2. Als iets heel erg rood is, dan is het ...
3. Als het water heel erg koud is, dan is het ...
4. Als iemand heel erg sterk is, dan is die persoon ...
5. Als iemand heel erg arm is, dan is zo iemand ...
6. Als je heel erg bang bent, ben je ...
7. Als je heel erg beroemd bent, dan ben je ...
8. Als iets heel erg zwaar is, dan is het ...
9. Als iemand heel erg verliefd is, dan is zo iemand ...
10. Als je erg verbaasd bent, dan ben je ...

TERUGKIJKEN

Maak een zin met een versterkend bijvoeglijk naamwoord.

6

Woordenschat in verschillende talen

JE LEERT

- woorden rondom media in drie verschillende Surinaamse thuishalen.

INFORMATIE

De krant, de televisie, de radio en het internet zijn voorbeelden van media. Zo zorgen journalisten ervoor dat wij het laatste nieuws krijgen.

Deze woorden, die te maken hebben met media, hebben een eigen naam in de verschillende Surinaamse thuishalen.

OPDRACHT 1

- Welke drie talen staan centraal deze les?
- Welke woorden horen bij de afbeeldingen?
- Hoe worden die woorden op de afbeeldingen in die drie talen genoemd?
- Schrijf deze woorden in je schrift. Vraag hulp aan je groepsleden die bekend zijn met die talen als je de woorden niet kent.
Probeer de woorden te onthouden.

OPDRACHT 2

Speel het spel mee.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het leukst in deze les? Welke woorden vond je het moeilijkst om uit te spreken?

Een leeftijdsgenoot interviewen

JE LEERT

- gesloten en open vragen afwisselen in een interview.

INFORMATIE

In een interview stel je iemand op een beleefde manier vragen om informatie over hem of haar te krijgen. Je kunt daarbij gesloten en open vragen stellen.

Gesloten vragen	Voorbeeld
• Er is maar één antwoord mogelijk. • Het antwoord is kort, bijvoorbeeld 'ja' of 'nee'. • Je vraagt naar een feit of je checkt informatie. • Je kunt w-woorden gebruiken als wat, waar, welke of wanneer. • Sommige gesloten vragen beginnen met hoe.	• Waar ben je geboren? • Ben je weleens geïnterviewd? • Wat betekent STVS? • Welke game vind je het leukst? • Wanneer gaat u naar Paramaribo? • Hoe oud ben je?
Open vragen	Voorbeeld
• Nodigen uit tot een langer antwoord. • Je vraagt naar een ervaring, uitleg of toelichting. • Je kunt w-woorden als waarom, waardoor, waarover gebruiken. • Sommige open vragen beginnen met 'wat' of 'hoe'.	• Hoe kwam het toch nog goed in de film? • Wat heb je tijdens de vakantie allemaal gedaan? • Waardoor komt het dat u zo succesvol bent? • Hoe ben je erachter gekomen dat het verhaal niet klopte?

Let op:

In een interview kun je een gesloten vraag gebruiken als inleiding op een open vraag.

Gesloten: Vind je dat je een smartphone nodig hebt?

Open: Waarom vind je dat je een smartphone nodig hebt?

OPDRACHT 1

Luister naar het interview. Er zijn vier vragen en vier antwoorden.

- Schrijf op of de vraag open of gesloten was. Doe het zo: V1: open
- Schrijf op of het antwoord kort of lang was. Doe het zo: A1: lang

OPDRACHT 2

Stel je voor: je bent een journalist van het Jeugdjournaal. Je gaat een kind van elf jaar interviewen. Dit kind wil graag filmpjes maken om op het internet te plaatsen. Bedenk twee gesloten en twee open vragen die je wilt stellen. De gesloten vraag is steeds een inleiding op de open vraag.

OPDRACHT 3

- Spreek af wie als eerste het interview afneemt.
- Neem het interview af.
- Bespreek na. Welke vragen waren gesloten? Welke waren open?
Kreeg de interviewer het soort antwoorden dat hij of zij verwachtte?
- Wissel van rol.

TERUGKIJKEN

Schrijf een open en een gesloten vraag op die begint met 'hoe' of 'wat'.

Een verslag van een interview

JE LEERT

- een verslag van een interview schrijven.

INFORMATIE

In een verslag van het interview schrijf je:

- wie je geïnterviewd hebt;
- welke vragen je stelde;
- welke antwoorden daarop gegeven werden.

Vraag en antwoord kun je op verschillende manieren opschrijven:

1. Je schrijft steeds de vraag en het antwoord in de **directe rede** op. Dat betekent: precies zoals het in het gesprek is gezegd. Je schrijft de namen ervoor. (zoals in voorbeeld 1)
2. Je maakt van de vragen tussenkopjes. Daaronder schrijf je de antwoorden in de **directe rede**. (zoals in voorbeeld 2)
3. Je verwerkt de vragen op een slimme manier in de antwoorden. Bijvoorbeeld door net te doen of degene die antwoordt de vraag herhaalt. (zoals voorbeeld in 3)

Je hoeft niet de precieze woorden van de geïnterviewde op te schrijven. Je mag best wat woorden veranderen of toevoegen. Zolang het maar klopt met wat de geïnterviewde vertelde.

Voorbeeld 1

Interview van Gabi met haar oma Marie

- Gabi** "Oma, waar bent u geboren?"
Oma Marie "In Totness, Coronie."
Gabi "Hoeveel broers en zusters heeft u?"
Oma Marie "Ik heb twee broers en twee zusters."
Gabi "Had u een leuke jeugd?"
Oma Marie "Ja."
Gabi "Zou u weer jong willen zijn?"
Oma Marie "Soms."
Gabi "Dank u wel voor het interview."
Oma Marie "Graag gedaan."

Voorbeeld 2

Interview met de dokter van de dierentuin

Een toekan met een ontstoken poot en een brulaap die niet wil eten: dokter Jacobs heeft niet de makkelijkste patiënten.

Waarom bent u dierenarts geworden?

"Ik houd heel veel van dieren. En ik vind het belangrijk dat er goed voor ze wordt gezorgd. Ik geniet ook elke dag van de bijzondere dierennamen. Bijvoorbeeld de brilkaaiman of wetbere kaiman. Die heeft een rand om de ogen die lijkt op een bril."

Wat is het meest bijzondere dat u heeft meegemaakt?

"Ik denk toch de geboorte van een ocelot. In de dertien jaar dat ik voor de dierentuin werk, is het de eerste keer dat zoiets is gebeurd."

Voorbeeld 3

Hoe word je een goede verslaggever? Nou zo!

Nieuwsgierig zijn en goede vragen kunnen stellen, zijn eigenschappen die een goede verslaggever moet hebben. De bekende verslaggeefster Gail Eijck vertelt erover.

"Het leukste van mijn werk als verslaggever? Dat ik op veel plekken kom en veel verschillende mensen ontmoet", vertelt Gail. Ze gaat enthousiast verder: "Iedereen heeft wat te vertellen. Ik probeer het met mijn vragen voor elkaar te krijgen dat de verhalen naar boven komen. Elke dag is weer verrassend!"

OPDRACHT 1

Je gaat een klasgenoot interviewen over het televisiekijken. Je wilt graag meer te weten te komen over het kijkgedrag van de ander. Bedenk ten minste vier vragen die je de ander wilt stellen. Gebruik open en gesloten vragen.

TIP

Houd steeds ruimte vrij onder je vragen voor de antwoorden.

OPDRACHT 2

Je gaat je duopartner interviewen.

- Spreek af wie als eerste het interview afneemt.
- Ben jij de interviewer? Schrijf de antwoorden van de ander in steekwoorden op. Gebruik een kladblaadje.

OPDRACHT 3

Werk de vragen en antwoorden van het interview uit tot een verslag.

- Kies één van de drie manieren onder het kopje Informatie om je verslag te schrijven. Werk het verslag op die manier uit.
- Schrijf een titel boven je verslag.
- Schrijf er een inleiding bij.

OPDRACHT 4

- a. Controleer je verslag. Schrijf de antwoorden in je schrift.
 - 1. Staat de naam van de geïnterviewde erin? ja/nee
 - 2. Wordt duidelijk wat de vraag was en wat het antwoord erop was? ja/nee
 - 3. Is je handschrift goed te lezen? ja/nee
 - 4. Is de spelling correct? ja/nee
- b. Verbeter zo nodig je verslag.

OPDRACHT 5

- a. Wissel je verslag met je partner. Geef elkaar een top en een tip.
- b. Bespreek wat jullie van elkaars verslag vinden. Herken je jouw antwoorden in het verslag?
- c. Ruil weer van verslag en verbeter je verslag als dat nodig is.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het moeilijkst bij het schrijven van je verslag?

Koppelteken en aardrijkskundige namen

JE LEERT

- het koppelteken gebruiken;
- samengestelde aardrijkskundige namen schrijven.

INFORMATIE

Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee of meer woorden die zelfstandig ook een woord zijn: cameraman, geluidstechnicus, opnamestudio.

Je schrijft een samenstelling met een **koppelteken (-)**:

1. als de laatste klinker van het eerste woord en de eerste klinker van het tweede woord één klank kunnen vormen. Het koppelteken voorkomt dat je de samenstelling verkeerd leest bijvoorbeeld: media-aandacht, garage-eigenares, auto-ongeluk en vanille-ijs;
Maar: mediaexpert, garageopening, autoaccu.
2. na voorvoegsels als oud-, ex- en niet-, bijvoorbeeld: oud-president, ex-voetballer en niet-roker;
3. na een afkorting, cijfer of symbool, bijvoorbeeld: DNA-voorzitter, 11-jarige en \$-teken;
4. bij samengestelde aardrijkskundige namen, bijvoorbeeld: Saudi-Arabië, Nieuw-Amsterdam en Midden-Amerika.

OPDRACHT 1

Welke samenstelling heeft een koppelteken?

Schrijf alleen die samenstelling in je schrift op.

1. piano + speler	6. piano + onderhoud
2. radio + station	7. radio + omroeper
3. gala + avond	8. gala + jurk
4. douane + kantoor	9. douane + inspecteur
5. solo + zanger	10. solo + optreden

OPDRACHT 2

Schrijf de samenstellingen op. Let op of er een koppelteken tussen moet of niet.

1. Frans + Guyana	5. televisie + zender	9. tv + station
2. niet + alledaags	6. radio + reporter	10. mini + microfoon
3. oud + directeur	7. live + uitzending	11. montage + tafel
4. film + regisseur	8. camera + man	12. Oost + Suriname

OPDRACHT 3

Lees eerste de zin. Schrijf de samenstellingen met een koppelteken op.
Schrijf het nummer van de spellingsregel 1 tot en met 4 achter je antwoord.

1. De ex-man van mijn tante was tv-presentator.
2. Als 20-jarige was hij al een televisiester.
3. Nu woont hij in West-Suriname in een houten hutje.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.
Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf op: waarom krijgt het woord 'media-aandacht' een koppelteken en 'mediaexpert' niet?

10 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Media.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de commercial	Kort reclamefilmpje. Reclame-spotje.	In de commercial lijkt het net of iedereen een nieuwe telefoon kan kopen, maar voor vele mensen is die te duur.
draadloos	Verbonden zonder kabels of draden.	Mijn telefoon zal zich automatisch verbinden met het draadloze internet netwerk van het ziekenhuis.
het familiebericht	Advertentie in bijvoorbeeld de krant over een bijzondere gebeurtenis in de familie.	In de familieberichten zag ik dat de dochter van mijn juffrouw geslaagd is voor haar studie aan de universiteit.
gebruiksvriendelijk	Makkelijk te gebruiken.	Op de gebruiksvriendelijke website kun je snel en gemakkelijk vinden wat je weten wilt.
het icoon	Een kleine afbeelding op het scherm als symbool voor een computerprogramma.	Je kunt op het icoon klikken om het computerprogramma te openen.
de internetverbinding	Het contact met het internet op je computer of telefoon, bijvoorbeeld met een kabel of wifi.	Door de trage internetverbinding kon ik de film op mijn tablet niet afkijken.
de link	De verbinding die gebruikt wordt om van de ene naar de andere plek op een website te gaan.	Op de nieuwe website werkte de link naar de bestelpagina niet.
de muisklik	Het drukken op de knop van een muis van een computer.	Met één muisklik kun je het nieuws bekijken van de andere kant van de wereld.

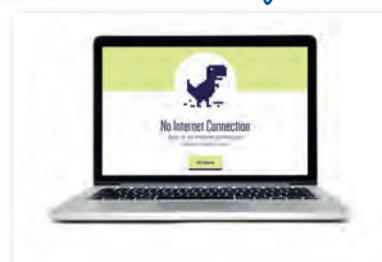

het familiebericht

het icoon

de link

de internet-
verbinding

publiceren	Laten drukken en verspreiden. Openbaar maken.	Nadat ik het artikel had gepubliceerd, kon iedereen het lezen.
de redacteur	Iemand die teksten schrijft of de teksten van anderen corrigeert.	De redacteur van het tijdschrift verbeterde de tekst van het artikel.
de social media	Websites die mensen zelf kunnen vullen met informatie over zichzelf.	Op social media zag ik heel wat leuke foto's van het verjaardagsfeest van mijn tante Nadia.
het softwareprogramma	Een programma voor computers.	Ik moet een nieuwe versie hebben van dit softwareprogramma, want mijn programma is verouderd.
de storing	Een onderbreking. Wanneer iets niet of niet goed werkt.	Door een storing kon ik een deel van de avond niet naar tv kijken.
de telecommunicatie	Informatie overbrengen over grote afstand.	Telefoon, radio, televisie en internet zijn allemaal voorbeelden van telecommunicatie.
het world wide web (het www)	Wereldwijd netwerk van computers, waarmee informatie wordt verspreid. Internet.	Op het world wide web kun je tegenwoordig op heel wat vragen antwoord vinden.

OPDRACHT 1

Welk woord past in de zin? Schrijf dit woord in je schrift over.

Kies uit: *iconen* – *storing* – *social media* – *commercials* – *muisklik*

1. In ... maken bedrijven reclame voor hun producten.
2. Met één ... ben je verbonden met de hele wereld.
3. Op het scherm van een computer of van een mobieltje staan heel wat ...
4. Op ... kan je vrienden maken, maar wees wel voorzichtig!
5. Door de ... konden we niet op het internet.

OPDRACHT 2

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf dit woord in je schrift.

1. softwareprogramma – computer – redacteur – icoon
2. social media – familiebericht – website – bestellen
3. schrijven – corrigeren – redacteur – storing
4. afstand – draadoos – telecommunicatie – informatie
5. publiceren – link – internetverbinding – world wide web
6. commercial – makkelijk – gebruikersvriendelijk – eenvoudig

OPDRACHT 3

Uit welke twee woorden bestaan de volgende samenstellingen? Schrijf je antwoord in je schrift.

1. het familiebericht
2. gebruiksvriendelijk
3. de internetverbinding
4. de muisklik
5. het softwareprogramma

OPDRACHT 4

- a. Wat betekent -loos in het themawoord draadloos?
- b. Ken je nog een woord dat eindigt op -loos? Betekent -loos daar hetzelfde?

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.
Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welke themawoorden kende je al, waarvan je de betekenis toch niet precies wist?

Informatie in een schema zetten

JE LEERT

- informatie uit een tekst halen en in een schema zetten.

INFORMATIE

Soms staan er in een tekst veel weetjes en feitjes.

Om daar een overzicht van te krijgen, kun je de belangrijke informatie uit de tekst halen en in een schema ordenen. Bijvoorbeeld in een tabel, stroomschema, tijdslijn of woordspin.

Dit is handig bij *studerend lezen*, als je de belangrijkste informatie uit een tekst moet onthouden. Bijvoorbeeld voor een repetitie.

Bijvoorbeeld:

tekst met
veel informatie

belangrijke
informatie uit tekst
halen

in een schema
ordenen

bijvoorbeeld:
tabel, tijdbalk,
stroomschema of
woordspin

OPDRACHT 1

Lees tekst 2 'Digi-mensen en digi-dingen'.

- Wat voor een soort tekst is dit?
Kies uit: *activerende tekst* – *informatieve tekst* – *instructieve tekst*.
- Wat is het onderwerp van de tekst?
- Lees alinea 1. In de eerste regel staat: 'We leven in een digitaal tijdperk'.
Wat betekent dat?

OPDRACHT 2

In alinea 2 wordt uitgelegd dat de computer gebruiksvriendelijker is geworden.

- Waardoor is het makkelijker geworden om met de computer te werken?
- Hoe noem je het verband tussen de zinnen waarin dit uitgelegd wordt?
Kies uit: *doel-middel*, *oorzaak-gevolg*, *verklaring-reden*.
- Aan welk signaalwoord herken je dat verband?

OPDRACHT 3

In de tekst staat beschreven hoe het vroeger was en hoe het tegenwoordig gaat.

- Neem het schema in je schrift over.
- Zoek in de tekst naar meer informatie. Vul de vakken aan. Je mag ook vakken erbij maken of vakken openlaten.

Vroeger	Tegenwoordig
lessen volgen om met een computer te werken	e-mail versturen

OPDRACHT 4

In de tekst gaat het over oude media, nieuwe media en social media.

- Neem het schema in je schrift over.
- Zoek in de tekst naar meer informatie. Vul de vakken aan.
Je mag ook extra vakken maken of vakken openlaten.

Oude media	Nieuwe media	Social media
<i>Wat is het?</i>		
Kranten	computers	Twitter
Tijdschriften		
<i>Wat wordt erop verspreid?</i>		
Nieuws	nieuws	nieuwswaardige berichten
Advertenties	advertenties	
<i>Door wie wordt het vooral verspreid?</i>		
Nieuwsbedrijven		

OPDRACHT 5

De tekst eindigt met een vraag: 'Hoe denk jij dat onze digitale wereld er over tien jaar uit zal zien?'

Schrijf je antwoord op deze vraag in je schrift op.

tekst 2

Digi-mensen en digi-dingen

- We leven in een digitaal tijdperk. Dat betekent dat bijna alles met en via computers gebeurt, bijvoorbeeld met elkaar communiceren. Vroeger schreef je een brief met een pen, die je verstuurde via de post. Nu tik je met een (draadloos) toetsenbord je brief op de computer en verstuur je hem met e-mail.
- Toen de computer pas was uitgevonden, moest je lessen volgen om ermee te leren werken. Tegenwoordig is het werken met de computer veel makkelijker. Computers zijn vooral gebruiksvriendelijker geworden, doordat er nu iconen zijn die je helpen. Deze symbooltjes laten zien wat je met een softwareprogramma kan doen. E-mail herken je aan een icoontje van een envelop. Met een muisklik kun je een berichtje aan een ander sturen.
- Tot ongeveer 1980 waren er alleen kranten, tijdschriften, de radio of televisie om informatie te verspreiden. Daarna kwamen er naast deze 'oude' media ook nieuwe digitale media. Daaronder vallen bijvoorbeeld computers, mobiele telefoons en het internet. Het internet ontstond rond 1990 en is niets anders dan een computernetwerk, allemaal computers die met elkaar verbonden zijn. Via dit World Wide Web (www) kun je naar informatie zoeken. Door op een link te klikken, surf je in één keer naar de juiste plaats op het internet.
- Om van het internet gebruik te kunnen maken, moet er wel een goede internetverbinding zijn. Bedrijven die gespecialiseerd zijn in telecommunicatie zorgen voor die internetverbinding. >>

Soms is er een storing bij een telecommunicatiebedrijf en dan breekt er paniek uit, omdat niets kan doorgaan.

- 5 Bij mediabedrijven werken journalisten en redacteurs die nieuws verzamelen en publiceren. De mediabedrijven maken ook radio- en tv-programma's. Ze kunnen kiezen hoe ze hun nieuws, advertenties, familieberichten, commercials, muziek of programma's verspreiden: via de 'oude' media of (ook) via de 'nieuwe' media. Een tv-programma bijvoorbeeld kan worden uitgezonden op de televisie, maar het kan gelijktijdig ook bekeken worden via een livestream op het internet.

- 6 Ook gewone burgers kunnen tegenwoordig nieuwswaardige berichten verspreiden. Bijvoorbeeld als er een groot ongeluk gebeurt. Omstanders plaatsen dan onlineberichtjes op social media zoals Facebook en Twitter. Nog voor-

dat journalisten en redacteurs van het nieuws hebben gehoord, is het al bekend geworden.

- 7 In 1980 hadden mensen nooit kunnen voorzien dat we in een digitaal tijdperk terecht zouden komen. Hoe denk jij dat onze digitale wereld er over tien jaar uit zal zien?

TERUGKIJKEN

Helpt het jou om een tekst beter te begrijpen door informatie in een schema te zetten?

Bijwoorden

JE LEERT

- bijwoorden herkennen in een zin;
- bijwoorden gebruiken in een zin.

INFORMATIE

	Een bijwoord vertelt iets over ...		Voorbeeld
A	een bijvoeglijk naamwoord	erg, zeer, ontzettend, geweldig, buitengewoon	Een erg lief hondje.
B	een ander bijwoord	heel, nogal, meest, minst, vreselijk, geweldig	Een heel erg lief hondje.
C	een werkwoord	hard, snel, mooi, saai	Ik fiets hard .
D	de plaats	hier, daar, ergens, nergens, opzij, rechts, vooruit	Mag ik hier zitten?
E	de tijd	vandaag, binnenkort, nooit, daarna, soms, toen, al	Ik heb soms hoofdpijn, maar nooit in het weekend.

	Ook bijwoorden:		Voorbeeld
F	Vraagwoorden	waar, wanneer, hoe	Wanneer ga je naar school?
G	Restwoorden	toch, wel, ook, nog, misschien, niet, natuurlijk	Je gaat toch wel mee? Natuurlijk ga ik mee.

OPDRACHT 1

Lees eerst de zin. Schrijf de bijwoorden in je schrift.

Zoek het soort bijwoord in de informatietabel.

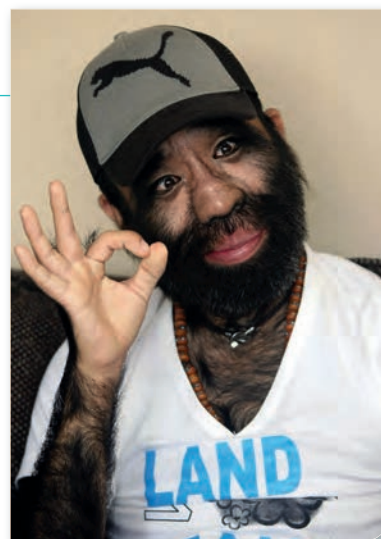
Schrijf dit antwoord achter het bijwoord. Doe het zo: 1. toch – g; soms – e

1. Vandaag was mijn moeder haar pinpas kwijtgeraakt.
2. "Waar heb ik die toch gelaten?", vroeg ze bezorgd.
3. "Ik kan mijn pinpas nergens vinden."
4. Ik hielp haar natuurlijk bij het zoeken.
5. Toen zag ik de pinpas ergens op haar bureau liggen.
6. Ze was ontzettend blij!

OPDRACHT 2

Lees eerst de zin. Schrijf de bijwoorden in je schrift op.

1. De meest behaarde man van de wereld, is de Chinese rockzanger Yu Zhenhuan.
2. De bijzonder forse haargroei had zijn gehoor flink aangetaast.
3. Tijdens een operatie werden de haren uit zijn oren verwijderd.
4. Natuurlijk was hij na de operatie erg opgelucht.
5. Eindelijk kon hij weer goed horen.
6. Dat berichtte het Chinese persbureau Xinhua gisteren.
7. De 26-jarige Yu is in 2002 wel opgenomen in het Guinness Book of Records als de man met de meeste haren.

OPDRACHT 3

- a. Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met die van je partner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.
- b. Schrijf twee zinnen op met één of twee bijwoorden.
- c. Laat je partner de bijwoorden aanwijzen.

TERUGKIJKEN

Bekijk het schema bij 'informatie'. Kies vier nummers. Bedenk samen met je partner een extra bijwoord bij die nummers. Schrijf ze op. Doe het zo: 1 – erg

13

Schrijftaal en spreektaal

JE LEERT

- welke verschillen er zijn tussen schrijftaal en spreektaal.

INFORMATIE

Er is soms een verschil tussen schrijftaal en spreektaal.

Schrijftaal	Spreektaal
• volledige zinnen • goede vraagzinnen • alle woorden apart geschreven • zo min mogelijk woorden uit andere talen	• zinnen waarin woorden ontbreken • geen goede vraagzinnen • meerdere woorden samengetrokken tot één woord • veel woorden uit andere talen

OPDRACHT 1

Lees eerst de zin. Is de zin spreektaal of schrijftaal? Schrijf je antwoord in je schrift.

Doe het zo: Zin 1. spreektaal

1. Lamik dat boek direct voor je brengen anders vergeet ik het weer.
2. Je gaat niet naar de bioscoop noh?
3. Ik vind het heel fijn dat wij samen een tablet kunnen kopen.
4. Laat het maar aan mij over om een bericht op de social media te plaatsen.
5. What's the problem in die whatsappgroep van jullie?
6. Santusha vroeg aan Claudia: "Ga je mee naar de film?"
7. Hé bigi boi, nice dat je ook meedoet met de talentenjacht.
8. Navond beste luisteraars, de lijn staat nu open. U kunt bellen.
9. 'Die kousenband moet je even schrikken wanneer je petjil maakt', zei de dame in het kookprogramma.
10. Ze hebben het gewezen op tv.

OPDRACHT 2

Schrijf de spreektaal-zinnen uit opdracht 1 in schrijftaal.

TERUGKIJKEN

Bedenk een zin. Schrijf hem in spreektaal en schrijftaal op.

Sranan als lingua franca

JE LEERT

- wat een lingua franca is;
- wie Papa Koenders was.

INFORMATIE

De geschiedenis van het Sranan

Als Surinamers elkaars taal niet verstaan, gaan ze vaak over op het Sranan of het Nederlands, of een combinatie van deze talen. Het Sranan is heel handig, omdat bijna iedereen het verstaat. Het is een lingua franca, een taal die mensen gebruiken als ze elkaars taal niet spreken.

Het begin van het Sranan

Eeuwen geleden werden tot slaaf gemaakte Afrikanen naar Suriname gebracht. In Afrika woonden zij vaak in verschillende gebieden en spraken verschillende talen. In hun nieuwe omgeving probeerden ze elkaar en de Europeanen waarmee ze in aanraking kwamen, te begrijpen. Zo ontstond het Sranan.

Sranan was belangrijk

De plantage-eigenaren gaven hun bevelen aan de slaafgemaakte Afrikanen in het Sranan. Europeanen die naar Suriname kwamen, deden daarom ook moeite om deze taal te leren. Sranan woordenboekjes kwamen hierbij goed van pas.

Vanaf 1825 mochten slaafgemaakten leren lezen. De zendelingen, die het christendom wilden verspreiden, waren hier erg blij mee. Ze vertaalden de verhalen uit de bijbel naar het Sranan. De slaafgemaakten konden de bijbel zo zelf lezen. De zendelingen mochten ook scholen oprichten voor kinderen van slaafgemaakten. Daar werd in het Sranan lesgegeven.

Een verbod op het Sranan

Vanaf 1876 moesten alle kinderen van zes tot en met twaalf jaar verplicht naar school. De slavernij was kort daarvoor afgeschaft. Suriname was toen een kolonie van Nederland. De overheid wilde dat op school Nederlands werd gesproken. Men zei dat het Sranan een minderwaardige taal was. Sommige leerkrachten lieten hun leerlingen hun mond spoelen als ze betrappt werden dat ze in het Sranan hadden gesproken. Dit was een belediging voor de groep mensen die vond dat de taal bij hun cultuur hoorde.

Papa Koenders

Veel mensen waren boos dat ze geen Sranan meer mochten spreken. Ook de onderwijzer Julius (Papa) Koenders. In 1946 richtte hij het maandblad 'Foetoe-boi' op. De taal waarin het blad werd geschreven was het Sranan. Tien jaar lang vulde hij het blad met mooie verhalen en kritische, leerrijke artikelen. Zo liet hij zien dat hij trots was op het Sranan.

OPDRACHT 1

Lees de tekst 'De geschiedenis van het Sranan'.

- Schrijf woorden of zinnen op die je niet begrijpt.
- Bespreek deze met je duopartner.

OPDRACHT 2

Lees opnieuw de tekst 'De geschiedenis van het Sranan'. Bespreek de vragen samen. Schrijf kort jullie antwoorden op.

- Wat betekent: 'Het Sranan is de lingua franca van Suriname?
- Hoe is het Sranan ontstaan?
- Welke taal spraken de slaafgemaakten met de plantage-eigenaren in Suriname?
- Wie was Papa Koenders?

OPDRACHT 3

- Waar heb jij Sranan geleerd? Thuis, van vrienden, op school of ergens anders? Praat er samen over.
- Tegenwoordig hoef je je mond niet meer te spoelen als je Sranan spreekt op school. Hoe zou je het vinden als dat wel moest?

TERUGKIJKEN

Welk lied of gedicht ken jij in het Sranan?

Een reclameboodschap voorbereiden

JE LEERT

- een product aanprijzen in een reclameboodschap;
- een synopsis (samenvatting) maken voor een reclamepotje.

INFORMATIE

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor een product en ze te overhalen dit te kopen. Reclame op radio of tv heet een reclamespotje.

Zo maak je reclame:

- Maak duidelijk om welk product het gaat;
- Leg nadruk op de belangrijkste informatie;
- Vertel positieve dingen;
- Houd rekening met je doelgroep: tegen kinderen praat je anders dan tegen ouderen;
- Wees creatief: mensen onthouden de reclame beter als ze hem leuk vinden.

OPDRACHT 1

Kies een product waarvoor je reclame wilt maken.

- a. Kies iets dat bijzonder is, dat veel mensen zouden willen kopen en waar veel over te vertellen is.

Bijvoorbeeld: een handige schooltas, een voedingsrijk drankje, een leerrijk speelgoed of iets wat het schoolwerk of huishouden makkelijker maakt.

- b. Schrijf zoveel mogelijk woorden op die met dat product te maken hebben.

Bijvoorbeeld: hoe ziet het eruit, waar is het van gemaakt, hoe voelt het, hoe en wanneer gebruik je het?

OPDRACHT 2

Kies een doelgroep.

- a. Schrijf op voor wie de reclame bedoeld is.

Bijvoorbeeld: jonge kinderen, oudere kinderen, ouders van kinderen, sportievelingen, ouderen of kinderen die buiten de stad wonen.

- b. Schrijf zoveel mogelijk kenmerken van die doelgroep op.

Bijvoorbeeld de leeftijd, hoe ze wonen, wat ze in hun vrije tijd graag doen, wat voor woorden ze gebruiken, waarom ze dit product nodig hebben.

OPDRACHT 3

Maak een synopsis (samenvatting) van de reclameboodschap. Praat er eerst over.

- Bedenk een begin. Hoe start de reclameboodschap? Waarmee trek je de aandacht van het publiek?
- Bedenk de kern van de reclame. Wat is de belangrijkste gebeurtenis in de reclameboodschap?
- Bedenk een eind. Hoe sluit je de reclameboodschap af?
- Neem het schema over. Vul de ontbrekende informatie in.
Schrijf op hoe de reclameboodschap ongeveer gaat, wat iedereen moet doen en welke spullen je daarvoor nodig hebt.

Wanneer?	Wat gebeurt er?	Wie doet wat?	Wat heb je nodig?
begin			
midden			
eind			

TERUGKIJKEN

Schrijf de drie belangrijkste kenmerken op van een goede reclameboodschap.

Een script voor een reclamespot

JE LEERT

- een script voor een reclameboodschap schrijven.

INFORMATIE

Om een reclameboodschap te maken, schrijf je eerst een script.

In het script staat heel precies beschreven wat je in de reclameboodschap ziet en hoort:

- de plaats waar die zich afspeelt;
- de situatie;
- wat er gebeurt;
- de personages;
- wat de personages doen, zeggen en hoe het gezegd wordt (de dialogen).

Een reclameboodschap voor de tv kan uit verschillende shots bestaan. Een shot is een stukje film dat in één stuk door de camera wordt gefilmd.

Bijvoorbeeld:

Beginshot

Plaats:

Een drukke straat in Paramaribo.

Personages:

Een jongen en een meisje van ongeveer elf jaar.
Beiden in schooluniform.

Situatie:

De jongen en het meisje lopen door de straat.
De jongen loopt te sjouwen met een stapel schoolboeken.
De jongen hijgt en zucht.

Middenshot

MEISJE (*lachend*): "blablablabla bla blabla blabla"

JONGEN (*geïrriteerd*): "blablablabla bla blabla blabla"

Meisje legt haar hand op de schouder van de jongen.

MEISJE (*opgewekt*): "blablablabla bla blabla blabla"

De jongen en het meisje blijven staan. (*kijken verbaasd*)

Eindshot

De jongen gooit luid lachend zijn boeken in de lucht en geeft het meisje een hand.
Beiden kijken ze in de camera en zingen ze de slogan van de reclame.

OPDRACHT 1

Pak je aantekeningen van les 15. Lees ze samen door.

- Welke woorden passen bij het product dat jullie kozen?
- Welke kenmerken heeft jullie doelgroep?
- Hoe gaat het spotje in grote lijnen? Lees de synopsis.

OPDRACHT 2

Gebruik een kladblaadje. Schrijf op:

- Waar en wanneer speelt het reclamespotje zich af?
- Wie zijn de personages?
- Bedenk een slogan.
- Verdeel de taken. Bepaal wie een beginshot, middenshot en eindshot schrijft.

OPDRACHT 3

Schrijf jouw onderdeel van het reclamespotje. Gebruik daarbij alle informatie die jullie samen hebben verzameld. Houd je aan de synopsis.

OPDRACHT 4

- Lees de stukjes van het script achter elkaar. Gebruik de vragen om je werk na te kijken.
 - Sluiten de shots goed op elkaar aan? ja/nee
 - Staan alle punten uit het kopje Informatie erin? ja/nee
 - Klinken de dialogen goed als je ze hardop leest? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter zo nodig je werk.
- Schrijf het volledige script netjes in je schrift.

TERUGKIJKEN

Wat vind je het leukste aan het gezamenlijk schrijven van een script? Wat vind je het moeilijkst?

Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord

JE LEERT

- een voltooid deelwoord herkennen dat is gebruikt als bijvoeglijk naamwoord;
- van een voltooid deelwoord een bijvoeglijk naamwoord maken.

INFORMATIE

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord: de **enge** spin; een **houten** beeld; de **blauwe** telefoons.

Je kunt een voltooid deelwoord ook als bijvoeglijk naamwoord gebruiken.

Het verandert van vorm volgens dezelfde regels als andere bijvoeglijke naamwoorden. (zie thema 3, les 25)

Eindigt het voltooid deelwoord op **-t** of **-d**? Dan komt er **-e** achter.

Eindigt het voltooid deelwoord op **-en**? Dan blijft het zo.

Een voltooid deelwoord dat bijvoeglijk wordt gebruikt, schrijf je dus zo kort mogelijk.

Bijvoorbeeld:

Hele werkwoord	Voltooid deelwoord	Bijvoeglijk naamwoord
vluchten	gevlucht	het gevluchte dier een gevlucht dier
oplossen	opgelost	het opgeloste raadsel
versturen	verstuurd	de verstuurde e-mail
eren	geëerd	de geëerde held
zingen	gezongen	het gezongen lied een gezongen lied
verliezen	verloren	de verloren sleutels

OPDRACHT 1

Lees eerst de zin. Zoek de voltooid deelwoorden die als bijvoeglijk naamwoord zijn gebruikt. Schrijf deze in je schrift op.

1. Op tv hebben we een zelfgeschreven lied gezongen.
2. Het opgenomen interview werd later op de radio uitgezonden.
3. Mijn gepubliceerde verhaal werd door iedereen met plezier gelezen.
4. Had jij die geprinte hand-outs al uitgedeeld aan de mensen?
5. De geïnterviewde minister had het volk een belastingverlaging beloofd.

TIP

Kun je niet goed horen of het voltooid deelwoord eindigt op **-d** of **-t**? Gebruik de regel van 't kofschiptaxietje.

OPDRACHT 2

Maak van het werkwoord een bijvoeglijk naamwoord.

Doe het zo: vallen - gevallen, de gevallen manja.

1. verven - ..., een... muurtje	4. maken - ..., een ... smartphone
2. openen - ..., de ... fles	5. vinden - ..., de ... pinpas
3. mailen - ..., het ... programma	6. verkleiden - ..., de ... acteur

OPDRACHT 3

Lees eerst de zin. Maak van het werkwoord tussen haakjes een bijvoeglijk naamwoord.

Schrijf dit bijvoeglijk naamwoord in je schrift op.

1. De (schminken) acteur speelde in een commercial.
2. Het (geruststellen) meisje hield al snel op met huilen.
3. De (verliezen) portemonnee werd bij de politie afgegeven.
4. Het (downloaden) softwareprogramma beschermt de computer tegen virussen.
5. Het (opstellen) familiebericht zou de volgende dag worden gepubliceerd.
6. Die (plakken) envelop moet vandaag nog op de post gedaan worden.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Leg aan je duopartner uit hoe je het werkwoord 'schrijven' of 'versturen' gebruikt als bijvoeglijk naamwoord. Vertel ook op welke regels hij of zij daarbij moet letten. Bepaal onderling wie welk woord uitlegt.

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Media.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het account	De toegang tot een website, met een inlognaam en wachtwoord.	Als ik een account wil hebben voor een spel op internet, moet ik dat eerst overleggen met mijn ouders.
appen	Berichten verzenden met je telefoon door bepaalde sociale media, bijv. WhatsApp.	Mijn moeder appte mijn vader dat hij onderweg naar huis een zak rijst moest kopen.
de camera	Een toestel om foto's of films mee te maken.	Met zijn verouderde camera kon hij toch hele mooie foto's maken.
de carrière	De banen die je hebt gehad. De loopbaan. Het werk dat je doet.	Aan het eind van haar carrière kreeg zij een mooi afscheidsfeest van haar collega's.
chatten	Berichten versturen vanaf je computer of telefoon.	Mijn zus zat de hele middag te chatten met mijn tante in Nederland.
delen (van een bericht)	Doorsturen (van een bericht of foto) aan anderen.	Nadat ik het bericht had gedeeld op social media, kreeg ik een heleboel leuke reacties.
het document	Een digitaal bestand.	Kun je mij het document met de vragen voor het interview even mailen?
downloaden	Gegevens van het internet opslaan op je eigen computer.	Ik wilde de film van internet downloaden, maar dat is verboden.
de IT	Afkorting voor informatietechnologie. Het vak dat zich bezighoudt met informatie op computers.	De IT-afdeling moest de informatie op de computers beter beveiligen tegen inbraak.
de melding	Een bericht. Een mededeling. Een sein. (over een gebeurtenis)	Op het scherm verscheen de melding dat we de computer opnieuw moesten opstarten.

participeren	Meedoen. Deelnemen.	Wie wil participeren in het project 'Koken voor ouderen'?
de pdf	Een opgemaakt bestand dat niet veranderd kan worden.	Ik stuur je een pdf met de gebruiksaanwijzing van de camera.
de strategie	Een plan om iets te bereiken.	Mijn strategie om betere schoolresultaten te krijgen is om op bepaalde tijdstippen met de stof te oefenen.
uploaden	De bestanden van de eigen computer op een andere computer of een netwerk plaatsen.	Zij heeft alle foto's van de feestelijke opening geüpload op de website van het museum.
versturen	Verzenden.	Hij verstuurde de foto met een muisklik naar al zijn familieleden.

OPDRACHT 1

Lees eerst de zin. Welk woord past in de zin? Schrijf dat woord in je schrift.

1. Tegenwoordig hebben veel mensen een smartphone met een goede *camera* / *carrière* om foto's te maken.
2. Ze kunnen die foto's *versturen* / *participeren* naar vrienden en familie.
3. Dan krijgen ze vaak een *strategie* / *melding* dat de foto is bekeken.
4. Het is leuk om zo een foto te *chatten* / *delen* met familie en vrienden.
5. Het is ook niet moeilijk om foto's te *uploaden* / *chatten*.

OPDRACHT 2

Lees het rijtje woorden. Welk woord hoort er niet bij? Schrijf dat woord in je schrift.

1. chatten – strategie – appen – bericht
2. computers – camera – informatie – IT
3. inlognaam – document – wachtwoord – account
4. downloaden – uploaden – internet – chatten
5. document – pdf – bestand – downloaden
6. IT – meedoen – deelnemen – participeren
7. bereiken – plan – strategie – versturen
8. sein – mededeling – account – melding

OPDRACHT 3

Welk themawoord en welke omschrijving horen bij elkaar? Doe het zo: a+3

a.	de carrière	1.	Een bericht dat je krijgt over een gebeurtenis.
b.	de IT	2.	Wat je soms nodig hebt om op een website te kunnen inloggen.
c.	de strategie	3.	Het werk dat iemand in zijn leven heeft gedaan.
d.	de melding	4.	Een vak waarbij mensen bezig zijn met informatie op computers.
e.	het account	5.	Een apparaat waarmee je foto's kunt maken.
f.	participeren	6.	Een manier waarop je iets voor elkaar kunt krijgen.
g.	de camera	7.	Ergens aan meedoen.

OPDRACHT 4

Lees eerst de vragen. Zoek dan je antwoord in de lijst met themawoorden. Schrijf je antwoord in je schrift op.

- Welk themawoord betekent ongeveer hetzelfde als het themawoord 'appen'?
- Welk themawoord betekent ongeveer hetzelfde als het themawoord 'versturen'?
- Welk themawoord betekent ongeveer hetzelfde als het themawoord 'de pdf'?
- Welk themawoord betekent het tegengestelde van het themawoord 'downloaden'?

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welk woord kende je niet? Maak daar een zin mee.

19 Meningen en feiten

JE LEERT

- in een tekst meningen en feiten onderscheiden.

INFORMATIE

Een **feit** is waar of niet waar. Of een feit waar of onwaar is, kun je controleren.

Bijvoorbeeld: *Een mobiele telefoon is een apparaat waarmee je draadloos kunt telefoneren.*

Een **mening** is wat je van iets vindt.

Bijvoorbeeld: *Ik vind de mobiele telefoon een fantastische uitvinding.*

OPDRACHT 1

Lees de tekst. Lees dan alinea 1 en 2 nog een keer.

- a. Wat vindt de moeder van Shaquille van zijn mobiel gebruik?

Schrijf het juiste antwoord in je schrift op.

- A Ze vindt zijn gebruik prima.
- B Ze vindt dat hij zijn mobiel te veel gebruikt.
- C Ze vindt zijn gebruik onvoldoende.

- b. Lees je antwoord bij a. Schrijf een zin uit de tekst op waardoor je weet dat je antwoord juist is.

OPDRACHT 2

- a. Wat is de mening van de vader van Shaquille over zijn mobiel gebruik?

- b. Hoe weet je dat?

OPDRACHT 3

- a. Lees de volgende vier zinnen uit alinea 4.

1. Zijn leerkracht stuurt nu de lesstof als pdf.
2. Shaquille en zijn klasgenoten kunnen die lezen vanaf hun mobiel en zich voorbereiden op een les.
3. Ook meldingen over andere schooltijden of andere bijzonderheden worden gedeeld.
4. Maar het allerleukst van zijn smartphone vindt hij dat hij berichtjes kan uitwisselen met vrienden en dat hij er videogames op kan spelen.

- b. Schrijf de nummers in je schrift.

- c. Schrijf erachter of het een mening of een feit is.

OPDRACHT 4

Wat is de mening van Shaquille over zijn eigen mobiel gebruik?

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

Smartphones, games en Whatsapp

- 1 “Zit je wéér op je smartphone, Shaquille?” De stem van moeder Sharon klinkt geïrriteerd.
“Henry, check je zoon even, nô! Hij luistert niet. We hebben afspraken gemaakt toen je je oude mobiele telefoon aan hem gaf. Maar wat doet hij nu? Ik zei je toch dat het geen goed idee was hem helemaal vrij te laten met die telefoon! Hij is de héle dag bezig met dat ding. Hij hoort me niet eens!”
- 2 Henry, de vader van Shaquille, zit op zijn mobiel het sportnieuws te lezen. Hij luistert daardoor maar met een half oor naar zijn vrouw.
“Huh? Hij hangt in ieder geval niet rond op straat.”
“Je weet best dat het internet ook vol gevaren zit. En als het zo doorgaat, blijft hij zitten! Jij doet maar of er geen vuiltje aan de lucht is”, zegt moeder Sharon boos.
“Ok, ok”, zegt vader Henry. “Shaquille, denk aan de afspraken over de telefoon. Heb je je huiswerk al af?”
“Ja, papa”, zegt Shaquille.
- 3 Shaquille heeft zijn mobiel sinds het begin van het schooljaar.
Zijn leerkracht had aan alle ouders toestemming gevraagd om hun kinderen in een WhatsAppgroep te laten participeren. Zij kan dan belangrijke berichten in één keer naar de hele groep versturen. Er was één probleem: Shaquille had geen eigen mobiel. Maar vader Henry had nog een oud mobieltje in een kast liggen. Je kunt er geen foto's of filmpjes meer mee maken; de camera ervan is stuk. Maar je kunt er nog wel mee appen of chatten.
- 4 Shaquille is heel blij met zijn mobiel. Zijn leerkracht stuurt nu de lesstof als pdf. Shaquille en zijn klasgenoten kunnen die lezen vanaf hun mobiel en zich voorbereiden op een les. Ook meldingen over andere schooltijden of andere bijzonderheden worden gedeeld. Maar het allerleukst van zijn smartphone vindt hij toch dat hij berichtjes kan uitwisselen met vrienden en dat hij er videogames op kan spelen.
- 5 Shaquille wil later in de IT. Hij weet dat IT veel meer inhoudt dan alleen games. Toch denkt hij dat games spelen goed is voor zijn latere carrière. Die games helpen je strategieën te bedenken om problemen op te lossen en creatief te zijn. Hij ontwikkelt dus belangrijke skills terwijl hij speelt.
- 6 Shaquille ziet wel dat zijn ouders zich zorgen maken over zijn lange uren op zijn telefoon. Hij heeft zich voorgenomen met hen te praten over hun zorgen. Hij wil ze graag geruststellen door ze te laten zien dat de games die hij heeft gedownload leuk en leerzaam zijn. En hij wil ze laten zien dat hij best weet dat internet vol gevaren zit. Daarom bezoekt hij niet zomaar elke website, maakt hij niet zomaar ergens zelf een account aan en uploadt hij ook niet zomaar documenten.
En eigenlijk vindt hij ook wel dat zijn moeder een beetje gelijk heeft. Hij is best wel lang bezig op zijn telefoon.

TERUGKIJKEN

In welke tekst vind je vooral feiten?
Kies uit: informatieve tekst/overtuigende tekst.

Herhaling van de lessen 4 en 12

JE HERHAALT

- de bepaling van hoedanigheid in een zin vinden;
- bijwoorden in een zin herkennen.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 4 en 12 van dit thema.

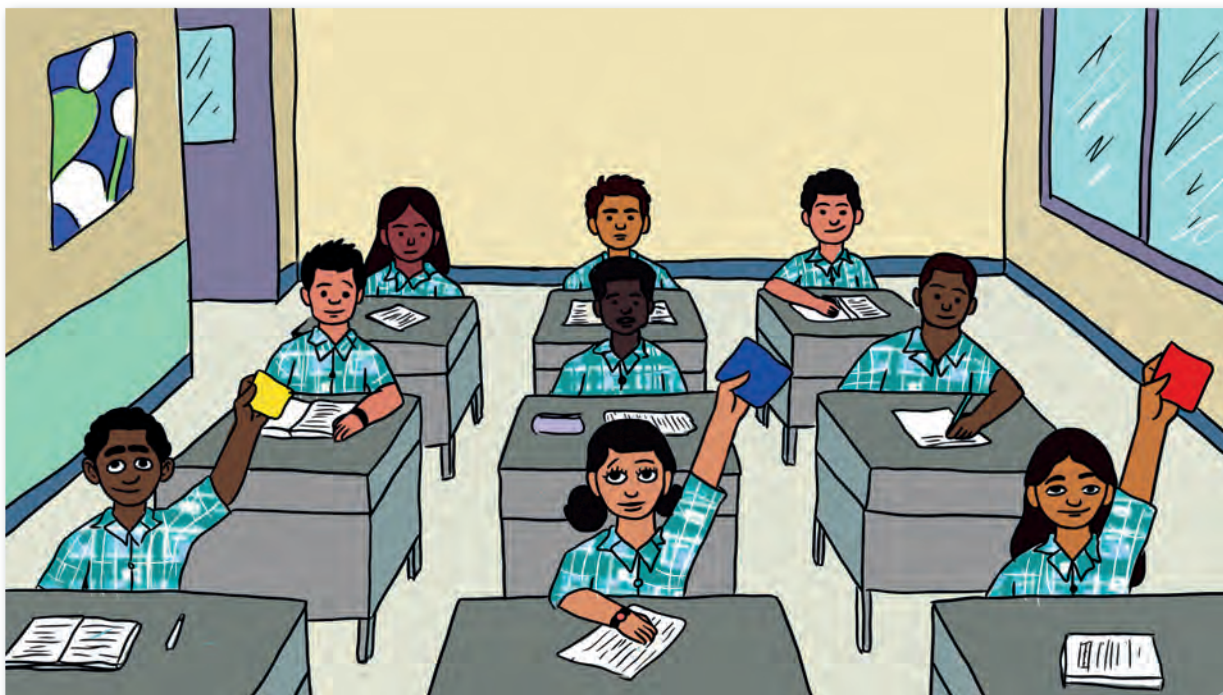
OPDRACHT 1

- Lees de informatieblokjes van les 4 en 12 door.
- Begrijp je iets niet? Vraag dan om uitleg.

OPDRACHT 2

Speel het spel mee.

- Luister naar de vraag en de antwoordmogelijkheden.
- Steek het kaartje met jouw antwoord omhoog.

TERUGKIJKEN

- Schrijf een vraag op die door veel leerlingen fout werd beantwoord.
- Schrijf het goede antwoord op.

21

Herhaling van de lessen 5 en 13

JE HERHAALT

- versterkende woorden maken van bijvoeglijke naamwoorden;
- verschillen tussen schrijftaal en spreektaal.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Maak de juiste combinatie van de versterkende delen en de bijvoeglijke naamwoorden.

Versterkende delen

kurk flinter wereld

 knal spier prop

 lood smoor brand

 ijs oer brood

 piep

Bijvoeglijke naamwoorden

droog koud vol

 beroemd schoon

 lelijk geel

 klein dun nodig

 zwaar verliefd wit

OPDRACHT 2

Lees eerst de zin. Is de zin spreektaal of schrijftaal? Schrijf je antwoord in je schrift.

Doe het zo: Zin 1. spreektaal

1. Zak die tv! Het is te luid!
2. Ze denkt dat ze geweldig is. Zoveel selfies: kijk haar voor me dan!
3. Aan welke kant van de weg is de bibliotheek?
4. In het radioprogramma werd de beller gebombeld door andere bellers.
5. Ik moet George een update geven van die tori.
6. Hoe heet de presentator van dat programma ook alweer?

OPDRACHT 3

Schrijf de spreektaal-zinnen uit opdracht 2 in schrijftaal.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Gebruik jij bij het schrijven veel spreektaal of ook schrijftaal?

Sprekend in verschillende talen

JE LEERT

- in verschillende talen een kort vraaggesprek te voeren en/of te volgen over het nieuws.

INFORMATIE

Rollenspel

Een journalist interviewt een onderzoeker voor een nieuwsprogramma op tv.

Journalist "Kijkers en luisteraars, ik ben journalist ... (naam leerling)."

Onderzoeker "Ik ben onderzoeker ... (naam leerling)."

Journalist "Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie."

Onderzoeker "Goedemiddag, kijkers en luisteraars."

Journalist "Wat is uw nieuws?"

Onderzoeker "Bij mij thuis worden vier talen gesproken."

Journalist "Is dat goed nieuws?"

Onderzoeker "Ja, wij zijn rijk aan talen."

OPDRACHT 1

- Twee leerlingen, die van huis uit de toegewezen Surinaamse thuistaal spreken, doen het rollenspel voor.
- Kijk en luister naar het rollenspel.
- Oefen het rollenspel in tweetallen. Spreek daarbij de taal van jouw groep. Wissel van rol. Speel het gesprek nog eens.

TIP

Vraag hulp aan een klasgenoot die de taal spreekt die jij moet oefenen.

OPDRACHT 2

Spreek af wie van jullie het rollenspel aan de klas gaat laten zien. Kies leerlingen die de taal niet van huis uit spreken.

TERUGKIJKEN

Welke zin vond je het moeilijkste om uit te spreken? Welke zin ga je zeker onthouden?

Debatteren

JE LEERT

- een argument voor een mening uitwerken;
- in een debat reageren.

INFORMATIE

Een debat is een discussie over een stelling. Een stelling heeft voorstanders en tegenstanders. Beide partijen verdedigen hun mening met argumenten. De manier waarop je het debat organiseert, spreek je van tevoren af.

Structuur van het debat (ongeveer vijftien minuten)

- 1. Betoog:** presenteren van de argumenten (vijf minuten voor iedere partij).
 - noem de stelling;
 - zeg of jullie voor of tegen de stelling zijn;
 - noem drie argumenten;
 - licht de argumenten toe.
- 2. Reageren** (vijf keer drie minuten voor iedere partij)
 - zeg op welk argument je reageert, vat dit argument kort samen;
 - reageer kort op het argument, leg uit waarom je het wel of niet goed vindt;
 - ondersteun je reactie met een voorbeeld.
- 3. Beraad**
 - de jury bespreekt wie het debat gewonnen heeft en waarom.
- 4. Uitslag**

OPDRACHT 1

Lees de stelling op het bord. Teken de tabel in je schrift. Schrijf ten minste twee argumenten voor en twee argumenten tegen de stelling op.

Doe het zo:

Voor	Tegen
1. ...	1. ...
2. ...	2. ...

OPDRACHT 2

Vertel je argumenten aan je duopartner.

- Leg bij ieder argument uit waarom het belangrijk is.
- Bedenk een voorbeeld bij ieder argument.

OPDRACHT 3

Vergader over de verschillende argumenten.

- De leider laat ieder van de groep zijn argumenten uitleggen.
- Kies samen de drie beste argumenten.
- Verdeel de argumenten onder elkaar.

OPDRACHT 4

1. Werk het argument uit. Doe het zo:
2. Argument voor of tegen (samengevat in één zin): ...
 - a. Dit argument klopt, want ...
 - b. Dat is goed / slecht, omdat ...
 Bijvoorbeeld: ...

OPDRACHT 5

Beslis wie de argumenten gaat presenteren.

OPDRACHT 6

Doe mee aan het debat.

TIP

Wees niet bang om iets fout te zeggen. Zeg het gewoon nog een keer.

TERUGKIJKEN

Hoe was het om niet zelf te kiezen of je voor of tegen de stelling was?
Wat zijn de voordelen van deze werkwijze? Wat zijn de nadelen?

Een reactie schrijven op een stelling

JE LEERT

- een reactie schrijven op een stelling.

INFORMATIE

Op social media worden veel discussies over allerlei onderwerpen gevoerd. Er wordt door iemand een stelling gegeven, waarop anderen reageren.

- Als je een reactie schrijft:
- lees je eerst goed wat anderen schrijven;
- reageer je op de stelling of op een reactie van andere mensen;
- geef je kort en duidelijk je mening, met woorden als: *Ik ben het eens/oneens; Ik vind dat; Mijn mening is ...;*
- geef je een argument of voorbeeld bij je mening;
- blijf je netjes en beleefd.

Bijvoorbeeld:

OPDRACHT 1

- a. Kies allemaal één van de volgende stellingen:
 - A Smartphones maken het leven leuker.
 - B Smartphones zouden verboden moeten worden voor kinderen onder de 14 jaar.
 - C Kinderen leren het beste omgaan met social media wanneer hun ouders meekijken.
 - D WhatsApp met de juf of meester moet verboden worden.
- b. Schrijf de gekozen stelling bovenaan een blad papier.

OPDRACHT 2

- a. Schrijf onder de stelling een reactie.
Maak in je reactie duidelijk of je het eens of oneens met de stelling bent.
- b. Geef een argument waarom je het eens of oneens bent.

OPDRACHT 3

- a. Geef je blad papier door aan de volgende in je groep.
- b. Lees de stelling en de reactie op het blad dat je krijgt.
- c. Schrijf jouw reactie eronder.
Je kunt ervoor kiezen om te reageren op de stelling of op een reactie eronder.
- d. Ga zo door tot je je eigen blad papier weer voor je hebt.
- e. Lees de reacties van anderen op jouw stelling.

OPDRACHT 4

Lees de stelling en drie reacties aan elkaar voor.

TERUGKIJKEN

Wat vond je de leukste stelling? Geef je mening met een argument of voorbeeld.

JE LEERT

- enkele leenwoorden uit het Engels, Frans en Latijn.

INFORMATIE

Iedere taal 'leent' woorden uit andere talen. Een **leenwoord** is een woord uit een andere taal dat zoveel wordt gebruikt dat het niet meer wordt gezien als een woord uit een vreemde taal. De Nederlandse taal heeft uit verschillende talen leenwoorden, bijvoorbeeld Engelse, Franse, Latijnse en Surinaamse leenwoorden.

Bijvoorbeeld:

Engels: e-mail, baby, plastic;
 Frans: restaurant, café, enquête;
 Latijn: professor, museum, agenda;
 Surinaams: sula, sukwa, kaaiman.

Het Nederlands heeft ook leenwoorden uit andere talen, zoals shampoo (Hindi), piano (Italiaans), alfabet (Grieks) en cijfer (Arabisch).

OPDRACHT 1

Schrijf steeds het Nederlandse woord op van het leenwoord.

Kies uit: *aandenken – alarmtoestand – avondeten – computerprogramma – heel geliefd – kaartje – ontspannen – plaatjespuzzel – plaats – toneel – tweetal – verslaggever*

Engels:	Frans:	Latijn:
1. relaxen	5. souvenir	9. duo
2. ticket	6. positie	10. rebus
3. reporter	7. diner	11. crisis
4. software	8. populair	12. podium

OPDRACHT 2

- a. Neem het schema in je schrift over. Lees dan de zinnen.
- b. In iedere zin staan twee leenwoorden.
Schrijf die op de goede plaats in het schema.

Engels a klinkt als e	Frans tie klinkt als tsie	Latijns woorden op -us of -um

1. Mijn functie in de film is om de baby aan het lachen te maken.
2. Hij zit veel op Facebook of hij chat met zijn vrienden.
3. De politie arresteerde de kunstdieven in de buurt van het museum.
4. Op de receptie speelde een geweldige band.
5. Mijn oom is musicus. Bij een trieste situatie weet hij ons altijd op te vrolijken met zijn muziek.

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.
Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 4

Kennen jullie leenwoorden uit je eigen thuistaal die veel worden gebruikt in Suriname?
Schrijf er twee in je schrift op.

TERUGKIJKEN

Van welke woorden wist je niet dat het leenwoorden waren?
Schrijf de drie leukste op.

Positieve en negatieve boodschappen

JE LEERT

- in een tekst positieve en negatieve boodschappen te onderscheiden.

INFORMATIE

In een **positieve** boodschap laat iemand zien dat hij of zij het ergens mee eens is, iets goedkeurt, iets leuk vindt of iets waardeert.

In een **negatieve** boodschap laat iemand zien dat hij of zij het ergens niet mee eens is, iets afkeurt, iets niet leuk vindt of iets niet waardeert.

OPDRACHT 1

Lees tekst 4. Lees daarna de vragen. Schrijf je antwoorden in je schrift op.

- Kijk naar het bericht van Steve. Waarover is hij heel negatief? Hoe weet je dat?
- Kijk naar de reacties van Don en Romano. Welke reactie is positief? Welke reactie is negatief?
Schrijf de naam op. Doe het zo:
positief: (naam) en negatief: (naam)
- Vind jij de reactie van Rihanna positief of negatief? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 2

Lees eerst de vragen. Schrijf je antwoorden in je schrift op

- Stel, Don plaatst nog een icoon achter zijn reactie, namelijk . Wat zegt hij hiermee?
- Wordt de toon van zijn reactie hiermee positiever of negatiever? Leg je antwoord uit.
- Plaats achter het bericht van Romano ook een icoon.
Kies uit:

a

b

c

- Verandert de toon van zijn bericht hierdoor? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 3

Schrijf nu zelf een reactie op het bericht van Steve.

- Schrijf een positieve boodschap.
- Schrijf een negatieve boodschap.

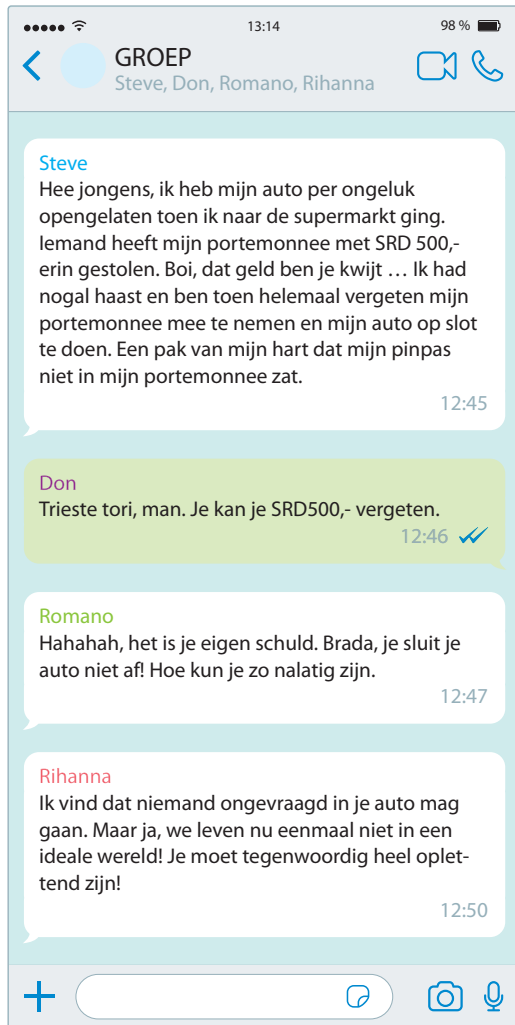

OPDRACHT 4

Lees tekst 5. Lees daarna de vragen. Schrijf je antwoorden in je schrift op.

- De reactie van Cindy is niet alleen maar positief. Wat is negatief in haar bericht?
- Vind je de reactie van de beheerder van de website positief of negatief? Leg je antwoord uit.

tekst 4

tekst 5

TERUGKIJKEN

- Schrijf iets positiefs over deze les.
- Schrijf iets negatiefs over deze les.

Kalligrafie: het Nágari-schrift

JE LEERT

- een belangrijk schrift uit de hindoecultuur kennen;
- enkele woorden in het Nágari-schrift schrijven.

INFORMATIE

Het Nágari-schrift bestaat al duizenden jaren. Het werd oorspronkelijk gebruikt voor religieuze teksten in het Sanskriet. Tegenwoordig wordt het Sanskriet nauwelijks meer gesproken, alleen nog bij speciale godsdienstige rituelen. De manier van schrijven is echter gebleven. Veel Indiase talen worden geschreven in het Nágari-schrift, bijvoorbeeld het Hindi. Het Sárnami is ontstaan uit verschillende talen die de immigranten uit India spraken. Het is familie van het Hindi, de meest gesproken taal in India. Het Sárnami kan je zowel met de westerse spelling als in het Nágari schrijven.

De belangrijkste verschillen tussen het Nágari en ons westerse alfabet zijn:

- Het Nágari heeft meer tekens dan ons alfabet. Het heeft bijvoorbeeld een teken voor de klank **gh** (घ) zoals in het woord **ghar** (huis);
- Het westers schrift wordt op de schrijflijn geschreven, terwijl bij het Nágari de tekens aan de lijn hangen. Bijvoorbeeld: दस (das = tien).

OPDRACHT 1

Schrijf de woorden in Nágari op je blaadje.

Maak de tekens groot en gebruik kleurpotlood om de tekens extra mooi te maken.

	Nágari	Uitspraak	Betekenis
a.	एक	Ek	een (1)
b.	दुई	Dui	twee (2)
c.	तीन	Tin	drie (3)

OPDRACHT 2

Schrijf de woorden in Nágari op je blaadje.

Maak de tekens groot en gebruik kleurpotlood om de tekens extra mooi te maken.

	Nágari	Uitspraak	Betekenis
a.	अखबार	Akhbar	krant
b.	समाचा	Samácár	nieuwsuitzending

TERUGKIJKEN

Wat heb je deze les geleerd?

Wat vond je het leukste in deze les?

Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- het toepassen van het koppelteken;
- van een voltooid deelwoord een bijvoeglijk naamwoord maken;
- enkele Engelse, Frans en Latijnse leenwoorden.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 9, 17 en 25 van dit thema.

OPDRACHT 1

De leerkracht heeft je groep gemaakt tot specialist van een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld het koppelteken, bijvoeglijke naamwoorden of leenwoorden.

- Bedenk tien vragen over je specialisatie en schrijf deze vragen op je kladpapier.
- Lees na of de vragen duidelijk zijn. Verbeter waar dat nodig is.
- Schrijf iedere vraag duidelijk op een kaartje van dezelfde kleur.
- Schrijf ieder antwoord op een kaartje van dezelfde kleur.
- Leg de antwoordkaart op de vraagkaart met de blanco kant naar boven.

TIP

Schrijf eerst alle vragen op die je te binnen schieten. Kies daarna de beste vragen uit.

OPDRACHT 2

Je krijgt van je leerkracht vraagkaarten en antwoordkaarten, met de blanco kant naar boven. Op je tafel liggen nu je eigen kaarten en kaarten van andere groepen.

- Leg alle vraagkaarten bij elkaar.
- Leg alle antwoordkaarten bij elkaar.

OPDRACHT 3

Speel het spel 'Vraag-en-antwoordmemorie'.

- Draai om beurten een vraagkaart om. Probeer antwoord op de vraag te geven.
- Draai dan een antwoordkaart om.
 - Staat het juiste antwoord op de kaart? Dan mag je beide kaarten houden en heb je een punt. Je krijgt dan meteen nog een beurt.
 - Staat er een ander antwoord op? Leg de kaarten dan terug, zonder het juiste antwoord te noemen.
 - De volgende speler is aan de beurt.
- Wie het eerst de meeste vraag-en-antwoordkaarten heeft verzameld, wint het spel.

TERUGKIJKEN

Welke vraag vond je de leukste?

29

Themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Media.

INFORMATIE

Kijk nog eens bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

- Kies uit elk van de lessen 2, 10 en 18 minstens zes themawoorden.
- Maak een bingokaart met de themawoorden. Doe het zo:
 - Teken een vierkant en verdeel het in zestien vakjes;
 - Schrijf in ieder vakje een themawoord.

het icoon	stimuleren	uploaden	
			IT
		de montage	
versturen	de set		de pdf

OPDRACHT 2

- Luister goed naar de omschrijvingen van de woorden.
- Hebben jullie het bedoelde woord op je bingokaart staan, kruis het woord dan aan. Wie als eerste alle woorden heeft doorgestreept, roept 'Bingo!' en heeft gewonnen.

TERUGKIJKEN

Je hebt veel woorden rondom media geleerd. Hoor je die woorden nu ook vaker?

Een reclameboodschap presenteren

JE LEERT

- als groep samenwerken bij het opnemen van een reclameboodschap;
- het script van een reclameboodschap uitvoeren.

INFORMATIE

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor een product en ze over te halen dit te kopen.

In een reclameboodschap:

- vertel je duidelijk om welk product het gaat;
- leg je nadruk op de belangrijkste informatie;
- zorg je dat je doelgroep de reclame goed onthoudt.

Zo neem je een reclameboodschap op:

- er is een beginshot, een middenshot en een eindshot;
- de regisseur geeft aanwijzingen over de manier van spreken en acteren;
- de acteurs spreken de tekst duidelijk uit;
- de acteurs mogen (een beetje) overdrijven bij het acteren;
- de cameraman of -vrouw filmt vanuit verschillende hoeken en varieert daarbij tussen ver weg en dichtbij.

OPDRACHT 1

- a. Verdeel de rollen.
 - Kies een regisseur.
 - Kies de acteurs.
 - Kies een cameraman of -vrouw.
- b. Oefen de reclameboodschap.
- c. Presenteer de reclameboodschap.

OPDRACHT 2

Observeer de reclameboodschap.

- a. Verdeel de observatiepunten. Ieder van jullie let op 1 of 2 punten.
b. Geef sterretjes:
* = onvoldoende, ** = matig, *** = voldoende, **** = goed, ***** = uitstekend

Observatieschema reclamespotje

		Waardering
1.	De tekst was goed te verstaan.	
2.	Het was duidelijk om welk product het ging.	
3.	De belangrijkste informatie kreeg de nadruk.	
4.	Het spotje paste bij de doelgroep.	
5.	Het spotje was creatief.	

TERUGKIJKEN

- Welke belangrijke tip heb je voor de makers van reclamespotjes?
- Wat moeten ze in ieder geval nooit doen?

THEMA

8

Sport

1

Een nieuw thema

JE LEERT

- woorden en begrippen rond het thema Sport;
- wat je in dit thema gaat doen.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is Sport. Sport is steeds belangrijker geworden in de wereld. Dat zie je bijvoorbeeld aan de vele sportprogramma's, fitnessscholen en wereldwijde topsportevenementen, zoals de Olympische Spelen. Ook op school doe je aan sport en misschien ook na school. Waarom is sport eigenlijk belangrijk? Welke sporten zijn er en hoe heten die in een andere Surinaamse thuistaal? Hoe schrijf je een sportverslag? Hoe traint een topsporter? Deze vragen en nog veel meer onderzoek je in dit thema.

OPDRACHT 1

- Veel mensen vinden sport belangrijk. Waarom vinden ze dat, denk je? Praat er in je groep over en schrijf je antwoord in steekwoorden in je schrift. Bedenk minstens drie redenen.
- Er zitten ook negatieve kanten aan sport. Bedenk drie voorbeelden. Schrijf je antwoord in steekwoorden op.
- Wat vind je zelf van sport? Geef om de beurt je mening met twee argumenten.
- Wat is de conclusie in je groep? Maak de zin af en schrijf die in je schrift. Wij vinden sport ...

OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.

- In welke les leer je de betekenis van het woord 'homonimen'?
- Waarover gaat les 4?
- Welke les gaat over bijschrijven?
- In welke les leer je de betekenis van het woord 'gebrekkig'?
- Welke onderwerpen komen in de lessen Spellen aan bod?
- In welke les leer je een infographic maken?
- In welke les leer je diagrammen lezen?
- Welk lied ga je zingen in les 22?
- In welke lessen ga je instructies geven?
- In welke les staat de mooiste afbeelding volgens jou?

TERUGKIJKEN

Je hebt het thema bekeken. Wat vind je van de lessen in dit thema? Kies uit: *leuk* – *saai* – *makkelijk* – *moeilijk* – *interessant*
Schrijf twee redenen op waarom je dat vindt.

2

Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Sport.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
aan de voet van	Beneden bij. Aan het begin van.	Aan de voet van de heuvel is een kreek waar je heerlijk kan zwemmen.
arriveren	Aankomen.	Toen ik met de bus bij het eindpunt arriveerde, stond mijn vader al te wachten.
de begeleider	Iemand die (voor haar/zijn beroep) helpt of meegaat naar een bestemming.	Mijn begeleider weet gelukkig precies waar ik naartoe moet.
het certificaat	Officieel papier als bewijs van iets. Diploma. Oorkonde.	Na de sportdag kreeg ik een mooi certificaat als bewijs dat ik had meegedaan.
continu	Aan één stuk door. Zonder ophouden. Voortdurend. Doorlopend.	Tijdens de wandeling klaagde hij continu over pijn aan zijn voeten.
het entertainment	Wat een publiek plezierig bezighoudt. Het amusement. Het vermaak.	De organisator van de voetbalwedstrijd zorgde met een muziekbond voor wat entertainment tijdens de rust.
de faciliteiten	Iets waar je gebruik van kunt maken. Voorziening.	Met de opknapbeurt van de toiletten zijn alle faciliteiten op het sportpark nu helemaal vernieuwd.
het reglement	De regels. De afspraken waaraan je je moet houden.	Heb je in de reglementen niet gelezen dat je geen trainingspak aan mag tijdens de wedstrijd?
de route	De weg die je volgt om ergens te komen. Het traject.	Met linten is de route voor de hardlopers aangegeven.

de startlocatie	De plek waar iets begint.	De startlocatie van de wedstrijd was niet op dezelfde plek als de finish.
stipt	Heel precies. Nauwkeurig.	Ik was even bang dat Lisa te laat zou komen, maar ze was stipt op tijd.
het terrein	Het gebied.	Het terrein stond vol met voetbal-liefhebbers.
de veiligheid	Het goed beschermd zijn. Het veilig zijn. De veilige situatie. De bescherming.	Voor je eigen veiligheid kun je het beste een helm dragen tijdens het wielrennen.
de warming-up	Het opwarmen van je spieren voor je sportprestatie.	Als je begint te sporten zonder warming-up, loop je kans op een blessure.
zich opgeven	Zich aanmelden. Zeggen dat je mee wilt doen aan iets.	Iedereen die zich heeft opgegeven voor de wedstrijd, krijgt een flesje water voor onderweg.

OPDRACHT 1

Welk woord past in de zin? Schrijf de zin in je schrift met het ontbrekende woord.
Kies uit: *veiligheid* – *opgeven* – *faciliteiten* – *aan de voet van* – *arriveren* – *terrein* – *continu* – *route* – *stipt* – *reglement*

1. Wil jij me een seintje geven als de eerste gasten ...?
2. Als je aan iets mee wilt doen, moet je je daarvoor ...
3. Joan houdt zich nooit aan het ... van de school.
4. Kun je ook even naar mij luisteren, heb je niet door dat je ... loopt te kletsen?
5. Waar woon je precies? Kan je me de ... naar jouw huis doorgeven?
6. Zij is altijd ... op tijd op school.
7. Welk hotel heeft de beste ... om te ontspannen?
8. De route naar de top begint ... de berg.
9. We verzamelen op het ... van de brandweer.
10. De politie en andere hulpdiensten zorgden voor de ... van de deelnemers.

OPDRACHT 2

Welk woord hoort bij welke zin? Schrijf je antwoord in je schrift op.

Doe het zo: f = 6

a.	de begeleider	1.	Er was een muziekbandje om ons te vermaken.
b.	het certificaat	2.	We beginnen eerst met het warm maken van onze spieren, voordat we gaan slagballen.
c.	de warming-up	3.	De afspraak is om te verzamelen bij het fruit-kraampje langs de weg.
d.	de startlocatie	4.	Ik zal meegaan om op je te letten.
e.	het entertainment	5.	Wat ben ik blij dat ik een bewijs heb dat ik heb meegedaan aan de cursus.

OPDRACHT 3

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf dit woord in je schrift.

1. diploma – certificaat – oorkonde – faciliteit
2. route – doorlopend – voortdurend – continu
3. veiligheid – regels – afspraken – reglement
4. arriveren – aanmelden – opgeven – meedoen

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welke woorden kende je nog niet? Maak daar een zin mee.

Informatie, instructies en een oproep

JE LEERT

- informatie, instructies en een oproep van elkaar onderscheiden.

INFORMATIE

Informatie: gegevens die je **kennis vergroten**. Dit wil zeggen dat je meer te weten komt over een onderwerp. Informatie is geen instructie en ook geen oproep.

Een instructie: • een stappenplan **hoe** je iets moet **doen**;
• uitleg over **hoe** je een actie of handeling moet **uitvoeren**.

Een oproep: een uitnodiging of een verzoek **om** iets **te gaan doen**.

OPDRACHT 1

Lees de tekst 'Bigi Broki Waka'. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.

- Wat betekent 'Run4Kids'?
- Schrijf in één of twee zinnen op waarover de tekst gaat.

OPDRACHT 2

Lees alinea 1. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.

- In deze alinea staat een oproep. Wat is de oproep?
- Wat voor soort tekst is deze alinea?
Kies uit: activerend – amuserend – informatief – instruerend

OPDRACHT 3

Lees alinea's 2, 3 en 4. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.

- Wat betekent 'reglement'?
- Wat voor soort tekst zijn deze alinea's vooral?
Kies uit: activerend – amuserend – informatief – instruerend
- Leg je antwoord bij opdracht 3b uit.

OPDRACHT 4

- In alinea's 2, 3 en 4 staat ook informatie. Schrijf in je schrift een zin waarin je informatie leest.
- Controleer of de volgende informatie in de tekst staat. Schrijf de antwoorden in je schrift.
 - Hoe lang de route is die wordt gelopen. ja/nee
 - Hoe laat het is afgelopen. ja/nee
 - Waar je moet verzamelen aan het eind van de route. ja/nee
 - Of het gratis is of dat het geld kost om mee te doen. ja/nee
- In de tekst staat een belangrijke regel. Als je die niet opvolgt, mag je niet meedoen aan de Bigi Broki Waka. Schrijf die regel op.

OPDRACHT 5

Kijk naar je antwoorden bij opdracht 4b. Kijk naar de vragen waarop je 'nee' antwoordde.

- Schrijf in je schrift zinnen waarin je de ontbrekende informatie geeft. Schrijf het nummer van de zin ervoor. Je mag zelf bedenken wat die informatie moet zijn.
- Onder welke tussenkopjes komen jouw zinnen? Schrijf het goede tussenkopje achter elke zin.

tekst 1

Bigi Broki Waka

- 1 Ben je klaar om het nieuwe jaar fit en sportief te beginnen? Doe dan mee met de Bigi Broki Waka. Speciaal voor alle kinderen van 6 tot 12 jaar is er de Run4Kids. Met als hoogtepunt de oversteek over de 'Bosje Brug'. Kom je ook? Samen maken we er een gezellige en vooral sportieve ochtend van!

REGLEMENT Run4Kids**2 Instapplaats/vervoer**

- De bussen vertrekken tussen 05:15 uur en 06:30 uur vanaf de rotonde aan de voet van de Wijdenboschbrug (aan de kant van Paramaribo).
- Er zijn op de instapplaats geen faciliteiten aanwezig zoals toiletten en kleedhokjes, dus zorg dat je goed voorbereid arriveert.
- Kijk op de borden met schema's waar je moet instappen. Zorg ervoor dat je op tijd bent en in de juiste bus stapt.
- Draag het Bigi Broki Waka-shirt dat je ontving toen je je opgaf. Het is je instapbewijs. Zonder shirt heb je geen toegang tot de bussen.
- De organisatie vraagt alle deelnemers om het instappen en uitstappen zo vlot mogelijk te laten verlopen. Volg de instructies van de organisatie dus op.
- Spreek met je sportvrienden af op het terrein waar de loop start, in plaats van bij de bussen.

3 Route

- Het startterrein is aan de Oost-West-verbinding in Meerzorg, ongeveer 1 kilometer vanaf de brug.
- De loop start om 07:30 uur.

- Tijdens de hele route loop je aan de rechterkant van de weg.
- Er zijn continu mensen van de organisatie om je te begeleiden. Ouders en begeleiders die graag met een groep kinderen willen meelopen, moeten ook een Bigi Broki Waka-shirt dragen.
- Het eindpunt van de Run4Kids is de laatste tent op het terrein van de finish. Je blijft daar wachten, totdat je door je ouders of begeleiders wordt opgehaald.

4 Algemeen

- Volg de instructies van de organisatie en de politie stipt op. Denk aan je eigen én andermans veiligheid.
- Neem geen waardevolle spullen mee.
- Houd de startplaatsen, de route en de finish schoon. Gebruik de vuilnistonnen die er staan.
- Op het startterrein is er entertainment in de vorm van muziek en een optreden. Voor de loop is er een warming-up. Voor elk kind is er voor onderweg een flesje water en bij de finish is er water en stroop beschikbaar.
- Je krijgt een certificaat van deelname bij de finish.

Wij wensen je veel sportplezier!

TERUGKIJKEN

Zou jij willen meedoen aan de Bigi Broki Waki?
Geef aan wat in de tekst jou enthousiast of juist niet enthousiast maakt.

Bijwoordelijke bepalingen

JE HERHAALT

- bijwoordelijke bepalingen van tijd, plaats en hoedanigheid vinden in een zin.

INFORMATIE

Zo vind je een bijwoordelijke bepaling (bwb) in een zin:

Vraag: waar/wanneer/hoe + pv/wg + ow (+ lv)?

Voorbeeld 1:

Zondag willen we met de familie een sportdag organiseren op Colakreek.

bwb tijd: Wanneer willen we een sportdag organiseren?

zondag

bwb plaats: Waar willen we een sportdag organiseren?

op Colakreek

Voorbeeld 2:

Ranjeet zal de sportdagfoto's via e-mail opsturen voor de familie.

bwb hoedanigheid: Hoe zal Ranjeet de sportdagfoto's opsturen?

via e-mail

OPDRACHT 1

Schrijf van iedere zin de bijwoordelijke bepaling op.

Doe het zo:

Zondag willen we een sportdag organiseren.

pv = willen; wg = willen organiseren; ow = we; lv = een sportdag

Wanneer willen we een sportdag organiseren? bwb tijd = zondag

1. Onze school had een sportevenement in de dierentuin.
2. Iedereen heeft gezellig meegedaan.
3. De leerlingen hebben vanochtend een wedstrijd gezwommen.

OPDRACHT 2

Schrijf van iedere zin de bijwoordelijke bepalingen op.

Doe het zo:

Zondag willen we gezellig een sportdag organiseren op Colakreek.

- Wanneer willen we een sportdag organiseren? bwb tijd = zondag
- Waar willen we een sportdag organiseren? bwb plaats = op Colakreek
- Hoe willen we een sportdag organiseren? bwb hoedanigheid = gezellig

1. De leerkracht gaf een cadeautje aan elke leerling tijdens de diploma-uitreiking in Mata Gauri.
2. Verrast bedankten de leerlingen hun leerkracht.
3. Zij kreeg van hen een prachtig bloemstuk op deze avond.
4. Jimmy heeft gisteren over de racebaan geracet.
5. Het verslag moet zonder spellingsfouten worden geschreven.

TIP

Bijwoordelijke bepalingen beginnen vaak met een voorzetsel.

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.
Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 4

- a. Lees de zinnen 1 tot en met 5.
Schrijf de nummers van de zinnen onder elkaar in je schrift. Stel om de beurt de vraag: waar, wanneer en hoe. Schrijf bij elke zin de drie vragen onder elkaar op.
- b. Bespreek samen de antwoorden van de vragen. Schrijf achter de vragen de bijwoordelijke bepaling van: plaats, tijd of hoedanigheid.
 1. Varishtha speelt graag voetbal in haar vrije tijd op school.
 2. In Nickerie heeft een voetbalvereniging enthousiast een brief geschreven aan de jongeren.
 3. Zij willen in de vakantie sportief een voetbalweek organiseren.
 4. Alle deelnemers zullen in het begin goed worden getraind.
 5. In deze voetbalweek krijgen de winnaars uiteindelijk een beker voor hun school.

TERUGKIJKEN

Schrijf een zin op met een bijwoordelijke bepaling van tijd, plaats of hoedanigheid.

Homoniemen

JE LEERT

- wat homoniemen zijn;
- homoniemen gebruiken.

INFORMATIE

Sommige woorden hebben twee of meer betekenissen. De betekenis hangt af van de zin. Deze woorden noem je **homoniemen**.

Let op: sommige homoniemen kun je gebruiken als verschillende woordsoorten, bijvoorbeeld als werkwoord of als zelfstandig naamwoord.

Bijvoorbeeld:

bus	vervoermiddel Hij gaat met de bus naar school. 	verpakking De koffie zit in een bus.
bank	meubelstuk Ze zaten op de bank naar de tv te kijken. 	geldinstelling Bij de bank kun je geld halen.
trap	(krachtige) beweging met je voet Hij gaf een trap tegen de bal. 	bouwsel met treden waarover je naar boven kunt lopen Ze stond op de trap om de vruchten uit de boom te plukken.

OPDRACHT 1

Wat hoort bij elkaar? Lees eerst de omschrijving. Schrijf het juiste antwoord in je schrift.
Doe het zo: e = 5

a.	Het eind van een verhaal en een kasteel.
b.	Een feest waar er wordt gedanst en iets om mee te spelen.
c.	Op school wordt erop geschreven en thuis eet je ervan.
d.	Veel mensen zijn er bang voor en een poes doet het als ze tevreden is.

1.	spinnen
2.	bord
3.	bal
4.	slot

OPDRACHT 2

Maak de zin af. Schrijf de hele zin in je schrift op.

Kies uit: hard – hoop – licht – lijnen

Je mag de woorden meerdere keren gebruiken.

1. Sylvie wil geen pom eten, omdat ze aan het ... is.
2. Toen Dorien moest lopen om de bus te halen, was ze blij dat haar schooltas ... was.
3. Frank kon niet slapen omdat zijn matras te ... was.
4. Mijn oma zei altijd: "Geloof, ... en liefde horen bij elkaar."
5. De twatwa begint te fluiten als het 's morgens ... wordt.
6. Felix rijdt altijd veel te ... met zijn mountainbike.
7. Voor de deur van Glenda's kamer lag een ... vuile kleren.
8. De klantenservice van het telefoonbedrijf meldt dat er een storing is aan de ... van de telefoon.

OPDRACHT 3

Welk woord past twee keer in de zin? Schrijf dit woord in je schrift op.

1. De hond ligt aan de ... en mijn moeder draagt vaak een gouden ... om haar hals.
2. De trein rijdt over een ... en de jachthond volgt het ... van de pakira.
3. De ... en de geit zitten samen in het hok en Winston durft in de gymzaal niet over de ... te springen.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 5

Schrijf met elk woord twee zinnen in je schrift. Gebruik in iedere zin een andere betekenis van het woord.

1. bord
2. kiezen
3. haar

TERUGKIJKEN

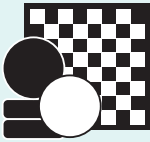
Bedenk nog twee homoniemen. Schrijf ze op en gebruik elk homoniem in een voorbeeldzin.

Sporten in verschillende talen

JE LEERT

- woorden voor sporten in verschillende talen lezen, schrijven en uitspreken.

INFORMATIE

				
Arowaks	Biran voetbal	Dammen	Bode dan	Darhidin
Karîna auran	Bal poko asajambanon	Dam poko esapimanon	Woto ùkuru	Akànunon
Mandarijn	Ti zúqiú	Xià damuqí	Diàoyú	Pǎobù
Nederlands	Voetballen	Dammen	Hengelen	Rennen
Okanisi	Pee futubali	Pee dam	Uku	Lon
Saamaka	Bali	Pëë dam	Ta huku	Kule
Sarnámi	Voetbal, bál	Dám khele	Kaṭiyá lagáwe	Daure, dhaure
Sranan	Prey bal	Prey dam	Uku	Lon
Surinaams-Javaans	Main bal	Main dam	Mantying	Mblayu
Trio	Parataimë emato	Weweriphe ëmaminato	Kana emato	Wetainkato
Wayana	Palaktaimë pëk	Dam ëhetami katoh pëk	Topon tikai	Tuhtu tikai

			
Arowaks	Naledan	Timin	Karate
Karîna auran	Atarimanon	Ekupinon	Karate
Mandarijn	Huáchuán	Yóuyǒng	Kōngshǒudào
Nederlands	Roeien	Zwemmen	Karate
Okanisi	Puu boto	Suwen	Kalaate
Saamaka	Puu ku pada	Sun	Karate
Sarnámi	Khewe	Paunre	Karate
Sranan	Lolo, pari	Swen	Karate
Surinaams-Javaans	Ndayung	Ngelangi	Karate
Trio	Akoekato	Sunsunme wepihto	Wëtapëto
Wayana	Sokolom sokolom	Tepihe	Karate

Regels van het kwartetspel

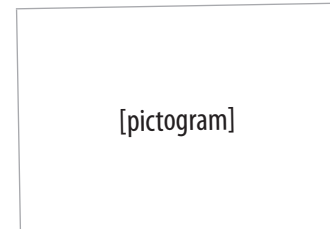
Een kwartet is een set van vier kaarten. Het kwartetspel heeft een aantal sets. Je speelt het spel met ten minste vier spelers.

1. Begin met het staveren en uitdelen van de kaarten. Elke speler krijgt evenveel kaarten.
Zijn er kaarten over, dan leg je die in het midden van de tafel met de blanco kant naar boven. De spelers mogen elkaars kaarten niet zien.
2. De oudste van de groep mag beginnen. Deze eerste speler vraagt aan één van de andere spelers om een kaart die hij zelf niet heeft. Dit moet een kaart zijn van een kwartet waarvan hij zelf minimaal één kaart heeft. Als je bijvoorbeeld zelf de kaart UKU – Okanisi met het pictogram van hengelen hebt, kan je vragen: "Mag ik van jou TA HUKU – Saamaka?"
 - a. Als de andere speler die kaart heeft, dan moet hij deze afgeven en mag de eerste speler doorgaan met kaarten vragen aan dezelfde speler.
 - b. Als de andere speler de kaart niet heeft, pakt degene die de kaart heeft gevraagd een kaart uit het midden (als die er zijn). Daarna mag de volgende speler een kaart vragen aan wie hij wil.
3. Als een speler een complete set van vier heeft, roept hij "Kwartet!" en legt de kaarten neer op tafel.
4. Het spel is afgelopen als alle kwartetten compleet zijn. Wie de meeste kwartetten heeft, is de winnaar.

OPDRACHT 1

- a. Van de leerkracht heb je gehoord welke sporten je gaat uitwerken in een kwartet. Dat is een serie van vier kaarten van dezelfde sport.
Een kwartet maak je zo:
 - Teken bovenaan de kaart het icoon van die sport.
 - Schrijf eronder in grote letters de naam van de sport in één van de vier afgesproken talen.
 - Schrijf daaronder in kleine letters de naam van de sport in de andere drie afgesproken talen. Schrijf ook steeds de taal erachter.
 Let op: op elk van de vier kaarten staat dus het woord in grote letters in een andere taal.
- b. Is het kwartet af? Maak dan nog een kwartet van een andere sport. Ga door totdat jullie samen vier kwartetten van verschillende sporten hebben gemaakt.

taal
sport – taal
sport – taal
sport – taal

TERUGKIJKEN

Welk kwartet van de andere groepen vind je het mooist geworden? Leg uit waarom je dat vindt.

Sportinstructies

JE LEERT

- een sportinstructie geven;
- naar een sportinstructie luisteren.

INFORMATIE

In een instructie vertel je stap voor stap wat iemand moet doen.

In een sportinstructie vertel je hoe iemand zich tijdens een sport moet bewegen:

- Je benoemt de situatie;
- Je benoemt heel precies de lichaamsdelen die met de beweging te maken hebben;
- Je benoemt de richting en het tempo van de beweging;
- Je gebruikt veel lichaamstaal;
- Je doet het langzaam en overdreven voor.

Bijvoorbeeld:

1. Je staat rechtop met de bal voor je op de grond.
2. Trek je rechterbeen met gebogen knie naar achter. Daarbij draait je bovenlichaam een beetje mee, waardoor je rechterarm ook naar achter gaat.
3. Met een vaart beweeg je je rechtervoet naar voren. Met de punt van je voet schop je tegen de bal.

OPDRACHT 1

Ieder groepslid pakt om de beurt een opdracht.

Geef instructie voor de sport op het briefje. Zeg niet om welke sport het gaat.

- Iedere instructie wordt door een ander groepslid uitgevoerd.
- De rest van de groep observeert. Iedere observator mag één keer per instructie ingrijpen om de instructie aan te vullen of te verbeteren.
- Tot slot raad je om welke sport het gaat.

Doe het zo:

1. Spreken

- a. Pak een briefje uit de doos.
Kies zo nodig een bijpassend attribuut.
- b. Probeer de beweging in gedachten uit.
Probeer voor je te zien en te voelen wat je precies moet doen met je lichaam.
- c. Leg de beweging stap voor stap uit.
Gebruik gebaren en doe het zo nodig voor.

2. Luisteren

- a. Volg nauwkeurig de instructie op.
- b. Vraag zo nodig om verduidelijking.
- c. Vraag zo nodig om het voor te doen.

Let op: voordoen alleen is niet voldoende. Je moet ook zeggen hoe de beweging moet worden gedaan.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het moeilijkste aan het uitleggen van een beweging?
Wat vond je het moeilijkste aan het luisteren naar de instructie?

Meningen over een onderwerp

JE LEERT

- een mening vormen door op te schrijven welke meningen er bestaan over een onderwerp.

INFORMATIE

In een betoog probeer je anderen te overtuigen van jouw mening. Je vertelt wat je standpunt is en je geeft daar argumenten bij. Soms heb je niet zo'n duidelijk beeld van het onderwerp of heb je daarover nog geen duidelijke mening. Dan kun je opschrijven welke verschillende meningen er over het onderwerp zijn.

Verdeel de tekst in een inleiding, kern en slot.

Inleiding: Schrijf hierin je vraag. Bijvoorbeeld:

Is gym op school wel nodig?

Kern: Schrijf hierin de verschillende kanten van het onderwerp op.

Schrijf de verschillende meningen op die je kunt hebben.

Slot: Schrijf hierin je antwoord op jouw vraag uit de inleiding.

Gebruikt de informatie in de kern.

Bijvoorbeeld:

Gym op school

1 Op de lagere school krijgen kinderen gymles. Maar: is gym op school wel nodig?

2 De meeste kinderen vinden gym leuk. Ze moeten al de hele dag stilzitten en vinden het prettig om tijdens de gymles even te kunnen rennen en bewegen. Het is ook goed voor kinderen om te bewegen. Het is gezond en je wordt niet zo snel dik als je veel beweegt. Bovendien doe je bij gymles teamsporten of spelletjes waardoor je op een andere manier met elkaar leert omgaan.

3 Echter zijn er ook kinderen die buiten schooltijd al veel aan sport doen. Ze gaan naar een sportclub of doen mee aan wedstrijden. En kinderen bewegen uit zichzelf al veel. Ze rennen, dansen en spelen. Als de school uit is, spelen

ze nog lekker buiten of gaan zwemmen. De tijd waarin de kinderen nu gymmen, kan beter aan het leren van taal of rekenen worden besteed.

4 Hoewel de tijd die aan gym wordt besteed ook best nuttig zou zijn voor andere vakken, vind ik het goed dat er gym is op school. Het is gewoon prettig en goed om ook iets anders te doen dan de hele dag te studeren.

OPDRACHT 1

Praat over de vraag: Is sport nodig? Gebruik de volgende vragen:

- Vind jij dat sport nodig is? Waarom wel of waarom niet?
- Waarom doen mensen aan sport?
- Zijn mensen die niet sporten ongezonder?
- Zijn mensen die sporter gezonder?
- Wat zijn voordelen van sporten?
- Wat zijn nadelen van sporten?
- Hebben mensen altijd gesport?
- Doen dieren aan sport?
- Wat zou er gebeuren als mensen niet meer zouden sporten?

OPDRACHT 2

- Lees de inleiding van de voorbeeldtekst over sport (alinea 1).

Sport

- Er wordt veel tijd en geld besteed aan sport, maar is sport eigenlijk wel nodig?
- xxxx xxxxxxxxxxxxxxxx x xxxxx xx
- xxx xxxxxxxx xxxx xxx xxxxxxx xx
- Als ik de voordelen en nadelen van sport teruglees, dan vind ik sport wel/niet belangrijk, want ...

- Schrijf een kern van twee alinea's in je schrift, zoals in de voorbeeldtekst. Verdeel de taken:
 - Eén van jullie schrijft alinea 2: waarom sport nodig is.
 - De ander schrijft alinea 3: waarom sport niet nodig is.
 - Ieder schrijft ongeveer zeven tot tien regels.

TIP

Kijk nog eens in het kopje informatie om te weten waarop je moet letten.

OPDRACHT 3

- Controleer je schrijfwerk. Schrijf de antwoorden in je schrift.
 - Staat duidelijk in de kern waarom sporten wel of niet nodig is? ja/nee
 - Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter zo nodig je werk.

OPDRACHT 4

- Ruil van schrift. Lees elkaars schrijfwerk.
- Besprek wat jullie van elkaars werk vinden. Geef een top en een tip.

OPDRACHT 5

Schrijf een slot van de voorbeeldtekst in je schrift (alinea 4). Geef daarin je eigen mening.

TERUGKIJKEN

Schrijf drie belangrijke punten op die je hebt geleerd.

9

Koppelteken en aardrijkskundige namen

JE HERHAALT

- een koppelteken gebruiken, bijvoorbeeld in aardrijkskundige namen.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 9 van thema 7.

OPDRACHT 1

Speel het spel mee.

Spelregels

1. Eén van jullie zit vooraan in de klas, met de rug naar de groep.
2. Er wordt steeds een vraag gesteld. Luister naar de vraag van je leerkracht.
3. Steek het kaartje met het juiste antwoord op.
4. De leerling voor de klas steekt als laatste zijn kaartje op.
 - a. Is zijn antwoord goed, dan mag hij blijven zitten.
Hij mag verder spelen tegen de leerlingen die het goede antwoord gaven.
 - b. Is zijn antwoord fout, dan gaat hij aan de kant zitten.
Hij wordt vervangen door een leerling die het goede antwoord gaf.
5. Iedereen die een fout antwoord gaf, valt eruit.
6. De leerlingen die uit het spel zijn gevallen, spelen vanaf de zijlijn nog mee.
7. Als ze driemaal achter elkaar het juiste antwoord geven, dan mogen ze weer meedoen met de groep.

Wie houdt het langst stand tegen de groep?

TERUGKIJKEN

Welke vraag werd door de meeste leerlingen fout beantwoord? Schrijf die vraag op. Schrijf het goede antwoord op de vraag op.

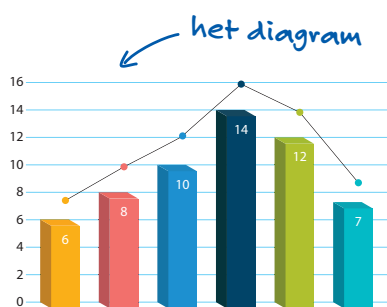
10 Themawoorden

JE LEERT

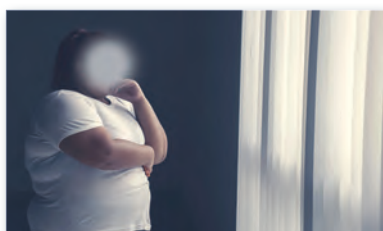
- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Sport.

INFORMATIE

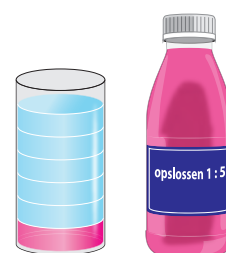
Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de aanleg	Ergens talent voor hebben. Iets uit jezelf al goed doen.	Hij heeft aanleg voor hardlopen, dat kon hij als kind al heel goed.
de BMI	Afkorting van Body Mass Index. Een berekening die het verband laat zien tussen je lichaamsgewicht en je lengte.	Als je je BMI uitrekent, weet je of je te licht of te zwaar bent, of als je het juiste gewicht hebt.
de bron	Waar iets vandaan komt. Het begin.	De bron van die irritatie was een steentje in mijn schoen.
in combinatie met	Samen met.	Bacove in combinatie met chocola is een heerlijke lekkernij.
de diabetes	Suikerziekte. Een ziekte waarbij je lichaam de suiker uit je voeding niet op de juiste manier van je bloed naar je spieren kan verplaatsen.	Nu ze weet dat ze diabetes heeft, moet ze dagelijks haar bloedsuiker controleren.
het diagram	Een schema met lijnen, staven (dikke lijnen), cirkels, punten of figuren.	In het diagram kun je zien wat het juiste gewicht voor een gezond kind is.
erfelijk	Aangeboren. Wat van ouders op kinderen over kan gaan.	Hij heeft dezelfde erfelijke ziekte als zijn moeder.
de formule	Een vaste manier om iets uit te rekenen.	Wat was ook alweer de formule om de oppervlakte van een vierkant te berekenen?
het geslacht	Het man of vrouw zijn. Het gender.	Er is een jong leeuwte geboren in de dierentuin, maar de directie heeft nog niet bekendgemaakt wat het geslacht is van het jong.

de obesitas

het voedingspatroon

de verhouding

de indeling	Een ordening in groepen. De verdeling.	Er is een indeling gemaakt in drie groepen.
de massa	Het gewicht van een hoeveelheid uitgedrukt in kilogrammen.	Als je de massa en de lengte van iemand weet, kun je uitrekenen of iemand te zwaar is.
de obesitas	Ernstig overgewicht. Zwaarlijvigheid.	Door zijn obesitas kon hij bijna niet meer rennen.
de verhouding	Onderling verband.	Als de verhouding tussen water en stroop vijf op één is, zit er vijf keer zoveel water als stroop in het glas.
het voedingspatroon	Eetgewoonten van iemand. Wat, hoeveel en wanneer iemand eet.	Hij wilde zijn voedingspatroon aanpassen door minder suiker en meer groenten te eten.
de waarde	Wat een getal betekent.	De waarde van je bloeddruk mag niet hoger zijn dan 140.

OPDRACHT 1

Welk woord past in de zin? Schrijf de hele zin met het ontbrekende woord in je schrift op. Kies uit: *verhouding* – *obesitas* – *erfelijke* – *voedingspatroon* – *formule* – *geslacht* – *waarden*

1. Je hebt meer kans om ... te krijgen als het in je familie voorkomt.
2. Dan heb je ... aanleg.
3. Je BMI wordt met een bepaalde ... berekend.
4. De ... tussen gewicht en lengte geeft je BMI aan.
5. Maar ook het ... is belangrijk, want er is een aparte tabel voor jongens en voor meisjes.
6. Als de ... van onze BMI niet goed zijn, moeten we extra letten op ons ...

OPDRACHT 2

Waar of niet waar? Schrijf in je schrift of de zinnen waar zijn of niet waar.

1. BMI is de verhouding tussen lengte en voeding.
2. Diabetes is een ernstige ziekte.
3. Als je aanleg hebt om te dik te worden, word je makkelijker dik.
4. Een diagram is een klein stukje van een kilogram.

OPDRACHT 3

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf het woord in je schrift.

1. kilogram – gewicht – massa – bron
2. aanleg – ordening – indeling – verdeling
3. bron – combinatie – begin – start
4. diagram – obesitas – erfelijk – diabetes

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Kies drie themawoorden en schrijf de betekenis daarvan in eigen woorden op.

11 Tabellen, diagrammen en grafieken

JE LEERT

- tabellen, diagrammen en grafieken aflezen en de informatie begrijpen.

INFORMATIE

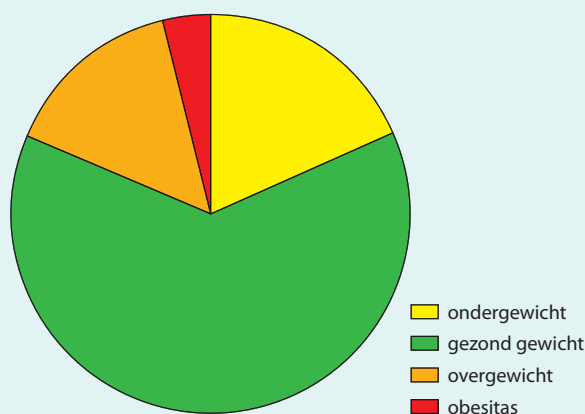
Een **tabel** is een overzichtelijke lijst met gegevens, bijvoorbeeld cijfers of namen.
Een **diagram** of een **grafiek** is een schema met lijnen, staven, cirkels, punten of figuren.

Bijvoorbeeld:

Tabel 1: BMI klas 7b.

Gewicht	Aantal leerlingen
ondergewicht	5
gezond gewicht	17
overgewicht	4
obesitas	1
totaal	27

Diagram: BMI klas 7b

OPDRACHT 1

Lees tekst 2 'BMI: wat betekent dat nu eigenlijk?'. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.

- Wat kun je met je BMI bepalen?
- Voor het berekenen van de BMI van een kind moet je drie zaken weten. Welke zaken?
- Komt een hoge BMI-waarde altijd door je voedingspatroon? Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 2

Lees alinea 3. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.

- Wat is de BMI van Jennifer?
- Zoek haar BMI op in de juiste tabel. Is haar BMI te laag, goed of te hoog?
- In welke tabel heb je gekeken?
- "Meisjes mogen op hun 13e een hoger BMI hebben dan jongens om nog een gezond gewicht te hebben." Klopt deze uitspraak? Leg je antwoord uit.

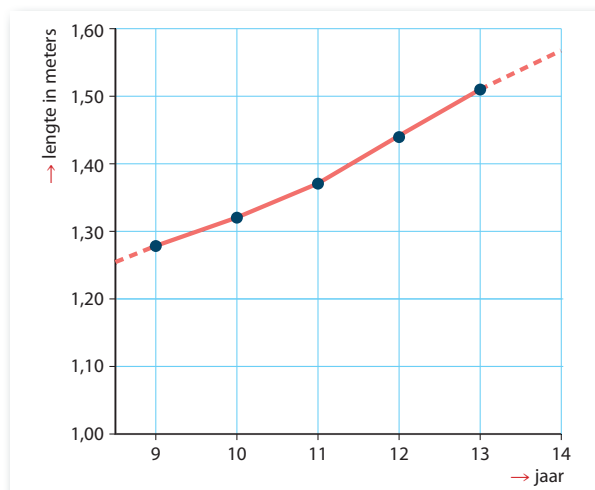
OPDRACHT 3

Kijk naar de grafieken 1 en 2.

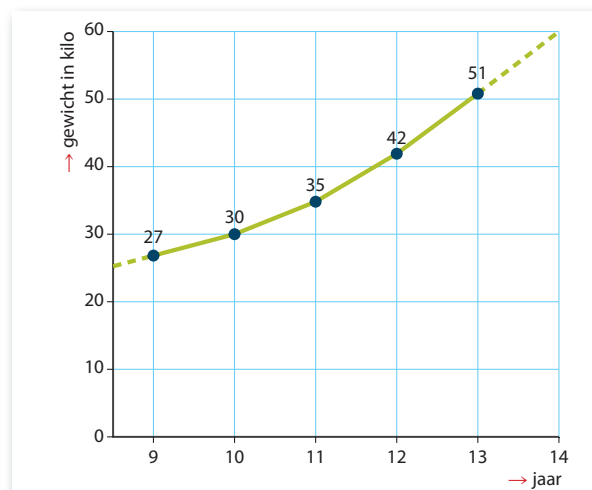
Welke conclusie is juist? Schrijf het juiste antwoord in je schrift op.

- De lengte en het gewicht van Faiz werden pas gemeten vanaf zijn 9e jaar.
- Faiz' gewicht steeg het snelst tussen zijn 12e en zijn 13e jaar.
- Faiz is na zijn 13e niet meer gegroeid.
- Faiz is veel langer en zwaarder dan andere kinderen.

Grafiek 1: Lengte Faiz

Grafiek 2: Gewicht Faiz

OPDRACHT 4

Bekijk tabel 2 hieronder.

- Vergelijk tabel 2 met de BMI-tabellen in tekst 2. Lees de conclusies.
- Welke conclusie is juist? Schrijf de juiste conclusie in je schrift op.

Tabel 2: BMI Faiz (jongen).

Leeftijd Faiz	BMI
9 jaar	16,47
10 jaar	17,21
11 jaar	18,65
12 jaar	20,25
13 jaar	22,36

Conclusie:

- Faiz heeft op alle leeftijden overgewicht.
- Faiz heeft een gezond gewicht tot en met zijn 12e jaar.
- Faiz heeft ondergewicht als hij 9 jaar is.
- Faiz heeft overgewicht als hij 12 en 13 jaar is.

OPDRACHT 5

Welk advies zou je Faiz geven?
Zoek je antwoorden in de tekst.

tekst 2

BMI: wat betekent dat nu eigenlijk?

- Je hebt vast weleens iemand horen zeggen: "Mijn BMI is te hoog. De dokter zegt dat ik meer moet bewegen en minder moet eten." Maar wat is BMI eigenlijk? Wat betekent het als je BMI te hoog is? En kan je BMI ook te laag zijn?
- BMI betekent Body Mass Index. Je BMI is een getal om te bepalen of je een gezond gewicht hebt of dat je te zwaar of te licht bent. Met je BMI kun je je gewicht in de gaten houden.

Hoe kun je jouw BMI berekenen?

- 3 Wanneer je je BMI wilt weten, bereken je de verhouding tussen je lengte en je gewicht. De formule voor het berekenen van je BMI ziet er zo uit:

$$\text{BMI} = \text{je gewicht in kilogram (massa)} : (\text{je lengte in meters} \times \text{je lengte in meters})$$

Bijvoorbeeld: Jennifer is een meisje van 10 jaar.

Ze weegt 35 kilogram en ze is 1,45 meter lang.

Haar BMI is $35 : (1,45 \times 1,45) = 16,6$

De uitkomst van deze berekening is je BMI. In de tabellen en het diagram hieronder kun je zien of je BMI goed is. Er is een indeling gemaakt naar geslacht (jongen of meisje) en leeftijd. Er zijn namelijk belangrijke verschillen tussen jongens en meisjes als het om gewicht en lengte gaat in combinatie met de leeftijd.

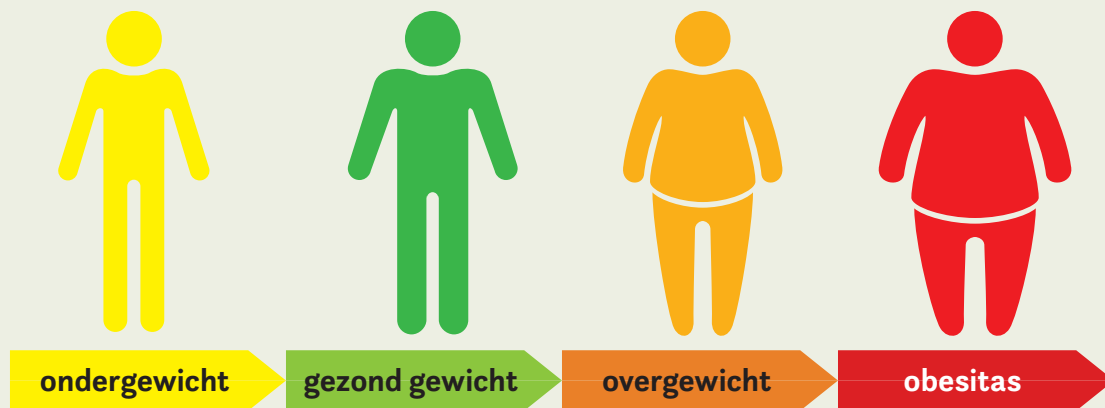
Tabel 1: BMI van jongens van 9 tot en met 12 jaar.

jongens				
leeftijd	ondergewicht	gezond gewicht	overgewicht	obesitas
9 jaar	minder dan 14,43	14,44 - 19,09	19,10 - 22,77	meer dan 22,77
10 jaar	minder dan 14,63	14,64 - 19,83	19,84 - 24,00	meer dan 24,00
11 jaar	minder dan 14,96	14,97 - 20,54	20,55 - 25,10	meer dan 25,10
12 jaar	minder dan 15,34	15,35 - 21,21	21,22 - 26,02	meer dan 26,02
13 jaar	Minder dan 15,83	15,84 - 21,90	21,91 - 26,84	meer dan 26,84

Tabel 2: BMI van meisjes van 9 tot en met 12 jaar.

meisjes				
leeftijd	ondergewicht	gezond gewicht	overgewicht	obesitas
9 jaar	minder dan 14,27	14,28 - 19,06	19,07 - 22,81	meer dan 22,81
10 jaar	minder dan 14,60	14,61 - 19,85	19,86 - 24,11	meer dan 24,11
11 jaar	minder dan 15,04	15,05 - 20,73	20,74 - 25,42	meer dan 25,42
12 jaar	minder dan 15,61	15,62 - 21,67	21,68 - 26,67	meer dan 26,67
13 jaar	minder dan 16,25	16,26 - 22,57	22,58 - 27,76	meer dan 27,76

Diagram: BMI

Wat wil je berekende BMI zeggen?

- 4 Als je BMI tussen normale waarden zit, heb je een gezond gewicht. Het past bij je lengte, je leeftijd en je geslacht. Is je BMI lager? Dan heb je ondergewicht en ben je te licht. Het is dan verstandig dat je probeert wat aan te komen. Is je BMI hoger? Dan heb je overgewicht en ben je te zwaar. Het is dan beter dat je probeert af te vallen.
- 5 Je BMI wordt beïnvloed door je voedingspatroon, door wat je eet. Maar ook je erfelijke aanleg speelt een rol. Je vader of moeder werd dan ook al makkelijk te licht of te zwaar. Daardoor kun je gevoelig zijn voor ondergewicht of overgewicht.
- 6 Als je BMI ver boven de normale waarden zit, heb je obesitas. Je hebt dan ernstig overgewicht en bent dan zo zwaar dat bewegen moeilijker kan worden. Bovendien komt je gezondheid in gevaar. Je hebt bijvoorbeeld een grotere kans op diabetes (suikerziekte). Bij obesitas is het belangrijk dat je snel in actie komt. Je zult eraan moeten werken door verkeerde eetgewoonten aan te passen. Je moet dan minder voedingsmiddelen met veel suikers en ongezonde vetten eten. Daarnaast is het nodig dat je meer gaat bewegen.

TERUGKIJKEN

In deze les heb je tabellen, diagrammen en grafieken leren lezen. Welke vond jij het meest handig? Waarom?

12

Zinsontleden

JE HERHAALT

- alle zinsdelen die je hebt geleerd vinden in een zin.

INFORMATIE

Bekijk het Infographic Zinsdelen of kijk terug in de eerdere thema's.

OPDRACHT 1

Maak vier kwartetkaarten van jouw onderwerp.
Doe het zo:

Persoonsvorm (pv)

1. Wat voor woordsoort is dit?

2. Hoe vind je de pv?

3. bla bla bla

4. bla bla bla

Antwoord: xxxx

Persoonsvorm (pv)

1. Wat voor woordsoort is dit?

2. Hoe vind je de pv?

3. bla bla bla

4. bla bla bla

Antwoord: xxxx

TIP

Kijk in de voorgaande lessen Taal verkennen - grammatica. Misschien kun je één van die opdrachten gebruiken als vraag. Je moet natuurlijk wel zelf het antwoord weten.

OPDRACHT 2

a. Speel het spel.

Spelregels

1. Leg de kwartetkaarten van je groep op een stapel in het midden van de tafel, met de blanco zijde bovenop.
2. Pak de bovenste kaart en lees de onderstreepte vraag op.
3. De volgende speler aan tafel antwoordt.
 - a. Is het antwoord goed, kan krijgt deze speler de kaart. Hij pakt een volgende kaart van de stapel. Hij stelt de onderstreepte vraag aan de volgende speler.
 - b. Is het antwoord fout, dan is deze speler zijn beurt kwijt. De volgende speler mag de vraag beantwoorden.
4. Ga zo door totdat alle kaarten zijn gespeeld.

- b. Wissel je kaarten met een andere tafel.
- c. Speel het spel nog eens, nu met een ander onderwerp.

TERUGKIJKEN

Wat vond je de leukste vraag die je moest beantwoorden? Schrijf die in je schrift op.

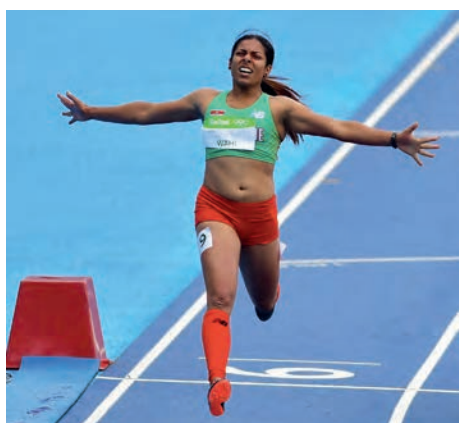
Bijschriften

JE LEERT

- wat een bijschrift is;
- een bijschrift schrijven.

INFORMATIE

Een **bijschrift** is een korte tekst bij een afbeelding. Het bijschrift geeft een toelichting op de afbeelding. Het geeft extra informatie, waardoor je de afbeelding beter kunt begrijpen. Bijvoorbeeld:

Sunayna Wahi krijgt een beurs en kan zich nu gaan voorbereiden op de Olympische Spelen.

Wanneer de afbeelding bij een langere tekst hoort, lezen mensen het bijschrift vaak eerder dan de langere tekst. Mensen schrijven vaak bijschriften bij de foto's die ze posten op social media.

OPDRACHT 1

Bekijk afbeelding A. Lees de vragen. Schrijf de antwoorden in je schrift op.

a. Welk bijschrift is het beste? Kies bijschrift 1 of 2.

Bijschrift 1: Ernestine is superblij dat ze heeft gewonnen.

Bijschrift 2: Ernestine is eerste geworden in een tijd van 1.56.54 en was daarmee 2 seconden sneller dan nummer 2.

b. Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 2

Bekijk afbeelding B. Lees de vragen.

a. Bedenk zelf een bijschrift bij de foto voor op social media. Schrijf dit in je schrift op.

b. Waarop heb je gelet bij het schrijven van het bijschrift? Schrijf ten minste twee punten op.

TERUGKIJKEN

Schrijf twee tips op voor het schrijven van een goed bijschrift.

Spelen met sportwoorden

JE LEERT

- woorden voor sporten in vier verschillende Surinaamse thuishalen uitspreken.

INFORMATIE

Spelregels woordspel met de bal

1. Vorm samen een kring.
2. Eén van jullie heeft de bal. Zij/hij zegt de naam van een sport in het Nederlands en gooit de bal naar een andere leerling.
3. Deze leerling zegt de naam van de sport in een andere Surinaamse thuishal. (Eén van de thuishalen in het kwartet of een andere thuishal.)
 - a. De leerling zegt ook uit welke taal het woord komt.
 - b. Daarna zegt deze leerling de naam van een sport in het Nederlands. Het mag dezelfde sport zijn, maar ook een andere sport.
 - c. De leerling gooit de bal naar een ander.
4. De leerling zegt de naam van de sport in een thuishal die nog niet aan bod is geweest. Het mag in alle thuishalen, behalve in een thuishal die al is gebruikt voor deze sport. Let op: in sommige thuishalen zijn de woorden hetzelfde. Zeg dus ook steeds uit welke taal het woord komt.

Je bent uit als je:

- een sport noemt die al is geweest, in een Surinaamse thuishal die al is geweest;
- geen antwoord kan geven.

Als je uit bent, ga je achter een andere leerling staan. Als die uit is, neem je haar/zijn plaats in en speel je weer mee.

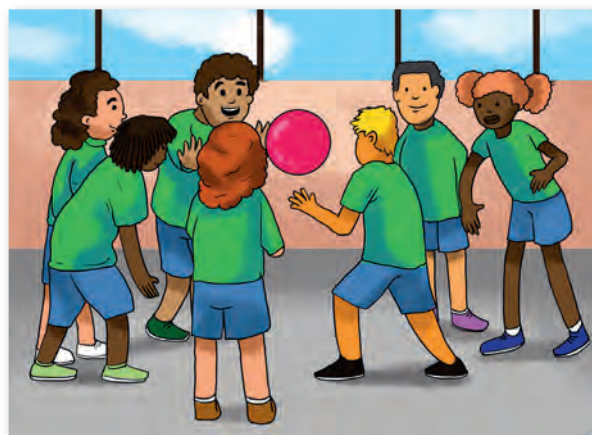

OPDRACHT 1

Speel het sportkwartet met je groep. Kijk voor de spelregels terug naar les 6.

OPDRACHT 2

Speel het woordspel met de bal.

TERUGKIJKEN

Wat is het mooiste woord voor een sport dat je hebt geleerd?

Een beschrijving geven

JE LEERT

- een nauwkeurige beschrijving geven;
- nauwkeurig naar een beschrijving luisteren.

INFORMATIE

Als je iets beschrijft, vertel je heel nauwkeurig de kenmerken daarvan. Je beschrijft bijvoorbeeld hoe iets (een voorwerp) eruitziet, hoe het voelt, wat de functie is en hoe het werkt.

Als je iets beschrijft:

- denk je na over welke woorden passen bij wat je bedoelt;
- denk je na over welke volgorde logisch is om iets te beschrijven.

Als je nauwkeurig gaat luisteren:

- bedenk je van tevoren waar het over zal gaan;
- bedenk je van tevoren op welke informatie je speciaal moet letten.

OPDRACHT 1

Tekendictee. Doe het zo:

- Ga tegenover elkaar zitten. Zet een tussenscherm tussen jullie in, bijvoorbeeld het deksel van een doos, zodat jullie niet bij elkaar op de tafel kunnen kijken.
- Leerling A heeft een afbeelding voor zich. Leerling B heeft een tekenblaadje en een potlood voor zich.
- Leerling A beschrijft heel nauwkeurig wat er op de afbeelding te zien is. Leerling B tekent de beschrijving.
- Vergelijk de tekening met de afbeelding. Wat klopt wel en wat klopt niet? Ligt dat aan de beschrijving of aan iets anders? Bespreek het met elkaar.
- Wissel van rol.

OPDRACHT 2

Stel je voor: een alien komt kijken als jij aan het sporten bent. Hij snapt er helemaal niets van. Op zijn planeet wordt niet gesport en spelletjes doen ze er ook niet. Hij weet niet wat een wedstrijd is en heeft nooit eerder een bal gezien. Leg de alien uit wat je aan het doen bent.

- Pak om de beurt een briefje uit de doos met de naam van een sport.
- Probeer de sport op een kladblaadje voor de alien te beschrijven.
- Geef elke een beschrijving van de sport aan je groep.
- De rest van de groep luistert nauwkeurig naar de beschrijving.
- Tot slot raad je om welke sport het gaat.

TERUGKIJKEN

Wat was het moeilijkste aan opdracht 1: een afbeeldingen beschrijven of tekenen? Waardoor kwam dat?

Een wedstrijdverslag

JE LEERT

- een wedstrijdverslag schrijven.

INFORMATIE

In een wedstrijdverslag schrijf je:

- bovenaan een titel die de aandacht trekt;
- jouw eigen naam als verslaggever;
- welke teams tegen elkaar speelden;
- waar en wanneer de wedstrijd werd gespeeld;
- wat er op het spel staat (bijvoorbeeld kampioenschap, plaats op de ranglijst, promotie/degradatie);
- een samenvatting van de wedstrijd: begin, midden, einde van de wedstrijd en de eindscore;
- hoe beide teams speelden/hoe de wedstrijd was (bijvoorbeeld goed, slecht, spannend);
- opvallende gebeurtenissen (bijvoorbeeld mooi doelpunt, ernstige overtreding, blessure);
- hoe de sfeer bij het publiek was.

Je houdt je tekst leuk en sportief, zonder negatief te zijn over één van de teams, bepaalde spelers of de scheidsrechter.

Bijvoorbeeld:

FC Diva wint van VV KMD in zenuwslopende wedstrijd

Asha Veldkamp

- 1 Het damesteam van FC Diva speelde zaterdagochtend een uitwedstrijd tegen VV KMD (Klein Maar Dapper). Er stond veel op het spel. De dames van FC Diva moesten de wedstrijd winnen om in klasse B te mogen blijven spelen.
- 2 De dames van VV KMD begonnen de wedstrijd fantastisch. Al na een paar minuten scoorde Leatitia Goedhart een doelpunt.
- 3 Na vijf minuten was er een geweldige kans voor FC Diva toen Liesbeth Coronel een aanval op het doel deed. Voor doelvrouw Jubitana was de bal niet te stoppen: 1-1. Daarna hielden de teams elkaar lang in evenwicht. Beide teams hadden evenveel balbezit en doelmogelijkheden. Maar hoe
- 4 Na de rust werd de strijd harder. FC Diva-speelster Mungra werd hard onderuitgeschoten door Lianne Wong van VV KMD. De scheidsrechter gaf Wong een gele kaart.
- 5 In de allerlaatste minuut scoorde speelster Ruth Rodriguez met een snoeiharde trap het winnende doelpunt voor FC Diva. De wedstrijd eindigde daarmee in een 2-1 overwinning voor de Diva's. Met deze overwinning mag FC Diva in klasse B blijven spelen.

OPDRACHT 1

Lees het voorbeeld wedstrijdverslag. Vul de alineanummers in.

1. Wanneer de wedstrijd werd gespeeld, staat in alinea ...
2. Welke teams tegen elkaar speelden, staat in alinea ...
3. Het begin van de wedstrijd staat beschreven in alinea ...
4. Hoe het daarna verderging, staat in alinea ...
5. Hoe de wedstrijd afliep, staat in alinea ...

OPDRACHT 2

- a. Volg de instructies van je leerkracht.
- b. Maak aantekeningen. Gebruik een kladblaadje. Schrijf op:
 1. Waar en wanneer de wedstrijd werd gespeeld.
 2. Welke teams tegen elkaar speelden.
 3. Hoe de wedstrijd begon.
 4. Hoe de wedstrijd verderging.
 5. Hoe de wedstrijd eindigde.

TIP

Kijk nog eens in het kopje Informatie om te weten wat er in je verslag moet.

OPDRACHT 3

Schrijf een wedstrijdverslag van tien tot vijftien regels.

- a. Lees je aantekeningen van opdracht 2.
- b. Maak van je verslag één geheel. Gebruik zo nodig een nieuw kladblaadje.
- c. Bedenk een titel voor je verslag en schrijf die erboven.
- d. Schrijf je naam boven je verslag.

OPDRACHT 4

- a. Controleer je schrijfwerk.

1. Staat er in je verslag waar en wanneer de wedstrijd werd gespeeld?	ja/nee
2. Staat er welke teams speelden?	ja/nee
3. Geeft je verslag een samenvatting van de wedstrijd?	ja/nee
4. Beschrijf je één of meer opvallende gebeurtenissen?	ja/nee
5. Beschrijf je de sfeer tijdens de wedstrijd en onder het publiek?	ja/nee
6. Is je verslag één geheel?	ja/nee
7. Is je handschrift duidelijk te lezen?	ja/nee
8. Is de spelling correct?	ja/nee
- b. Verbeter zo nodig je werk.

OPDRACHT 5

- a. Wissel je verslag met dat van je duopartner.
- b. Bespreek wat je van elkaars verslag vindt. Geef elkaar een top en een tip.
- c. Ruil weer van verslag. Verbeter zo nodig je schrijfwerk.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het moeilijkst aan het schrijven van een wedstrijdverslag?

Leenwoorden

JE HERHAALT

- leenwoorden herkennen en gebruiken.

INFORMATIE

- Kijk nog eens terug naar les 25 van thema 7.

OPDRACHT 1

Speel het spel mee.

Spelregels

1. Eén van jullie zit vooraan in de klas, met de rug naar de groep.
2. Er wordt steeds een vraag gesteld. Luister naar de vraag van je leerkracht.
3. Steek het kaartje met het juiste antwoord op.
4. De leerling voor de klas steekt als laatste zijn kaartje op.
5. Antwoord je goed? Dan mag je blijven.
6. Antwoord je fout? Dan ga je aan de kant zitten.
7. Antwoord de leerling voor de klas fout? Dan wordt die vervangen door iemand die het goede antwoord gaf.
8. Aan de kant speel je nog steeds gewoon mee. Als je drie keer achter elkaar het goede antwoord hebt gegeven, mag je weer meespelen met de groep.

Wie houdt het langst stand tegen de groep?

TERUGKIJKEN

Schrijf een leenwoord uit deze les op dat je zeker gaat onthouden. Schrijf erachter uit welke taal het woord is geleend.

18 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Sport.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
absoluut	Ongetwijfeld. Helemaal.	Wat Miguel deed tijdens de wedstrijd, was een absolute topprestatie.
de atleet	Een sporter die aan atletiek doet.	De atleet trainde elke dag, at altijd gezond en ging elke dag op tijd naar bed.
de discipline	Doen wat je moet doen, zelfs als je er geen zin in hebt.	Doordat zij de discipline heeft gehad om elke dag te trainen, lukte het haar om het landelijk record te breken.
het doorzettingsvermogen	Het kunnen volhouden ondanks tegenslag. De wilskracht.	Hij is niet zo goed in hardlopen, maar wint toch regelmatig wedstrijden door zijn doorzettingsvermogen.
gebrekkig	Ondeugdelijk. Niet goed. Niet volmaakt.	Door zijn gebrekkige kennis van de Spaanse taal vergiste hij zich bij het bestellen van het eten.
iets gemeen hebben	Een zelfde eigenschap hebben.	De buurmeisjes hadden met elkaar gemeen dat ze allebei heel goed waren in hoogspringen.
de inspiratie	Het krijgen van goede ideeën en enthousiast worden.	Ik krijg inspiratie om ook te gaan trainen nu ik zie hoe gespierd je ervan kunt worden.
het kampioenschap	Een reeks wedstrijden waarvan de winnaar de titel van kampioen krijgt.	De Copa América is het kampioenschap voor nationale voetbalteams van Zuid-Amerikaanse landen.

de inspiratie

de atleet

olympisch

zich kwalificeren	Zich plaatsen. Goed genoeg zijn.	Door zijn overwinningen heeft hij zich gekwalificeerd voor de volgende ronde.
op het niveau komen	Even goed worden als.	Het kost vaak enorm veel moeite om na een blessure weer op het niveau te komen dat je daarvoor had.
olympisch	van de Olympische Spelen	Anthony Nesty is een Surinaamse topzwemmer die medailles heeft gewonnen tijdens de Olympische Spelen van 1988 en 1992.
het record	De beste prestatie.	Het wereldrecord op de 100 meter hardlopen staat op minder dan 10 seconden.
de routine	De gewoonte.	Het is routine geworden om eerst te gaan hardlopen voor ik naar school ga.
de topsporter	Iemand die sport op het hoogste niveau.	De topsporter mocht in de wedstrijd laten zien wie de snelste van de wereld was.
de wilskracht	De vastberadenheid om iets te bereiken. Het doorzettingsvermogen.	Met uiterste wilskracht bereikte hij uitgeput de finish van de halve marathon.

OPDRACHT 1

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf dit woord in je schrift over.

1. wilskracht – opgeven – doorzettingsvermogen – volhouden
2. record – gebrekkig – zich kwalificeren – kampioenschap
3. ideeën – enthousiasme – olympisch – inspiratie
4. zich kwalificeren – even goed worden als – op hetzelfde niveau komen – iets gemeen hebben
5. topsporter – routine – atleet – sporter

OPDRACHT 2

Welk woord past in de zin? Schrijf het woord in je schrift op.

Kies uit: wilskracht – absolute – kampioenschap – routine – discipline – record – atleet

1. Elke sporter streeft ernaar om eens een ... te winnen.
2. Zijn trainingen moeten gewoon ... worden.
3. Zo'n ... moet veel ... en ... hebben om vol te houden.
4. Hij wil het ... van zijn tegenstander verbreken.
5. Dan pas heeft hij de ... top bereikt.

OPDRACHT 3

Maak met elk van de woorden een zin. Schrijf die zin in je schrift.

1. olympisch
2. discipline
3. gebrekkig

OPDRACHT 4

Lees eerst de vragen. Zoek dan je antwoord in de lijst met themawoorden. Schrijf je antwoord in je schrift op.

- a. Welk themawoord betekent ongeveer hetzelfde als het themawoord 'topsporter'?
- b. Welk themawoord betekent ongeveer hetzelfde als het themawoord 'wilskracht'?

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden met die van je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden

TERUGKIJKEN

Kies drie themawoorden en schrijf de betekenis daarvan in eigen woorden op.

JE LEERT

- schema's aflezen;
- informatie uit een tekst halen en in een schema ordenen.

INFORMATIE

In een **schema** wordt informatie op een overzichtelijke manier getoond. De informatie is bijvoorbeeld met tekeningen, lijnen of pijlen verduidelijkt. Soms staat de informatie in volgorde van wanneer wat gedaan moet worden.

OPDRACHT 1

Lees tekst 3 'Geen verliezers bij topsport?'

- Over hoeveel topsporters wordt er verteld in deze tekst? Schrijf het antwoord in je schrift.
- Neem het volgende schema over in je schrift.

Sporter	Sport	Onderdeel	Olympisch goud gewonnen ja/nee

- Schrijf in het schema: de namen, de sport en het onderdeel waarin de sporters uit de tekst zijn gespecialiseerd.
- Schrijf in het schema of ze olympisch goud wonnen.

OPDRACHT 2

De tekst begint met de zin: "Er is bij topsport geen verliezer, maar slechts een gouden medaille."

Waarom is er bij topsport geen verliezer? Leg uit. Schrijf je antwoord in je schrift op.

OPDRACHT 3

In alinea 4 staat een schema. Lees de vragen. Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- Welke informatie staat er in het schema?
- Hoe is de informatie in het schema overzichtelijker gemaakt?

OPDRACHT 4

Lees alinea 6. Lees de vragen.

- Maak een schema in je schrift met daarin de gouden medailles van Anthony Nesty.
- Maak daarin duidelijk in welk jaar hij de medaille won, tijdens welk kampioenschap en op welk onderdeel.

tekst 3

Geen verliezers bij topsport?

- 1 Bij topsport zijn er geen verliezers. Maar er is wel maar één gouden medaille te winnen.
- 2 Topsporters hebben één ding gemeen: zij willen de beste in de wereld zijn met hun sport. Ze hebben een strak trainingsschema en leefpatroon. Zij trainen twee of drie keer per dag en beginnen vaak heel vroeg 's morgens. Ze willen de absolute top bereiken en die plek behouden.
- 3 Om een topsport te beoefenen, heb je planning, creativiteit en discipline nodig. "Ik heb veel moeten bewijzen om op het niveau te komen waar ik nu ben." Dat zegt de zwemmer Renzo Tjon A Joe. Hij begon vanaf zijn tiende jaar prijzen te winnen met zwemmen. Renzo verbrak records en werd de snelste Surinamer op de 50 en 100 meter vrije slag.
- 4 Maar ook Renzo heeft wel eens tegenslag. Bij de Pan-Amerikaanse Spelen eindigde hij eens als nummer 8 op de 50 meter vrije slag. Maar Renzo maakt daar iets positiefs van. "Deze pijn ont-houd ik en neem ik mee als inspiratie voor wat nog komt." Hij gebruikt dit verlies om zich te kwalificeren voor grote kampioenschappen zoals de Olympische Spelen. Dat het hard werken is, laat zijn strakke trainingsschema hieronder zien. Voor Renzo voelt het gelukkig niet altijd meer zo strak, het vele trainen is inmiddels routine geworden.

Dagen	Training	Tijd
maandag	zwemtraining gym krachttraining	07:30 - 10:30 12:30 - 14:00 14:30 - 17:30
dinsdag	dryland-training zwemtraining	06:00 - 07:00 07:00 - 09:30 14:30 - 17:30
woensdag	zwemtraining	07:30 - 10:30 14:30 - 17:30
donderdag	zwemtraining gym krachttraining	07:00 - 09:30 12:30 - 14:00 14:30 - 17:30
vrijdag	dryland-training zwemtraining	06:00 - 07:30 07:30 - 10:30 14:30 - 17:30

- 5 Miguel van Assen is een atleet die een gouden medaille won bij de Jeugd Olympische Spelen, op de hink-stap-sprong. "Wil je op wereldniveau aan atletiek doen, dan heb je doorzettingsvermogen en wilskracht nodig", zegt Miquel. Miguel heeft zichzelf ontwikkeld onder gebrekkige omstandigheden. "Ik rende op blote voeten! Het gaat om de wil. Ik heb ondanks alles volgehouden. Mi na Srananman!"
- 6 Ook Anthony Nesty weet wat het is om olympisch goud te winnen. Hij was de eerste Surinamer die een gouden medaille haalde op de Olympische Spelen, namelijk in Seoul in 1988. Maar hij heeft vaker medailles gewonnen op de 100 meter vlinderslag. Zoals tijdens de Pan-Amerikaanse Spelen van 1987 en 1991, tijdens de Pan Pacific Championship 1989, tijdens de Goodwill Games 1990 en tijdens het Wereldkampioenschap Zwemmen in 1991.

TERUGKIJKEN

In elke klas worden er wel schema's gebruikt.
Schrijf een voorbeeld op van een schema dat in jouw klas wordt gebruikt.

Woordsoorten

JE LEERT

- alle woordsoorten die je geleerd hebt herkennen en gebruiken in een zin.

INFORMATIE

Bekijk de Infographic Woordsoorten of kijk terug in de eerdere thema's.

OPDRACHT 1

Je leerkracht heeft je specialist gemaakt van één of twee woordsoorten. Maak voor iedere woordsoort vier kwartetkaarten.

Doe het zo:

lidwoord (lw)

1. Hoeveel lidwoorden bestaan er?

2. Vul de juiste lidwoorden in.
xxx kleine meisje was xxx
beetje te jong om al aan
krachtsport te doen.

3. xxxxxxxxxxxx

4. xxxxxxxxxxxx

Antwoord: 3 (de, het en een)

lidwoord (lw)

1. Hoeveel lidwoorden bestaan er?

2. Vul de juiste lidwoorden in.
xxx kleine meisje was xxx
beetje te jong om al aan
krachtsport te doen.

3. xxxxxxxxxxxx

4. xxxxxxxxxxxx

Antwoord: 3 (de, het en een)

OPDRACHT 2

a. Speel het spel.

Spelregels

1. Leg de kwartetkaarten van je groep op een stapel in het midden van de tafel, met de blanco zijde bovenop.
2. Pak de bovenste kaart en lees de onderstreepte vraag op.
3. De volgende speler aan tafel antwoordt.
 - a. Is het antwoord goed, dan krijgt deze speler de kaart. Hij pakt een volgende kaart van de stapel. Hij stelt de onderstreepte vraag aan de volgende speler.
 - b. Is het antwoord fout, dan is deze speler zijn beurt kwijt. De volgende speler mag de vraag beantwoorden.
4. Ga zo door totdat alle kaarten zijn gespeeld.

b. Wissel je kaarten met een andere tafel. Of wissel zelf van tafel.

TERUGKIJKEN

Welke vraag die je moest beantwoorden, vond je het best bedacht?

21 Herhaling van les 5 en 13

JE HERHAALT

- homoniemen herkennen en gebruiken;
- een bijschrift schrijven.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Wat hoort bij elkaar? Schrijf de omschrijving en het homoniem in je schrift op.

a.	Een lichtje aan de hemel en een beroemd iemand.
b.	Een schop en iets waarop je naar boven kunt lopen.
c.	Insecten en met een vliegtuig meegaan.
d.	Verdwenen en een straat.

1.	trap
2.	weg
3.	vliegen
4.	ster

OPDRACHT 2

Maak met elk woord twee zinnen. Schrijf die in je schrift. In iedere zin moet het woord een andere betekenis hebben.

1. kop
2. maal
3. toets
4. weer
5. muis

OPDRACHT 3

- a. Bedenk zelf een bijschrift bij de foto's. Je mag je fantasie gebruiken.
- b. Schrijf op waarop je hebt gelet bij het maken van je bijschrift.

TERUGKIJKEN

Vind je het leuk om met taal bezig te zijn? Leg je antwoord uit.

Een liedje vertalen

JE LEERT

- het refrein van 'Bigi Kaiman' zingen;
- taalvariaties maken van het refrein.

INFORMATIE

Roeien is een sport, maar ook een manier om je te vervoeren over water. In het binnenland gebruiken Marrons en Inheemsen korjalen, langwerpige open boten met een ronde voorkant. Tegenwoordig hebben veel van deze boten een buitenboordmotor, maar boten zonder motor worden ook nog steeds gebruikt. Het roeien gaat met een pagaai, die vaak mooi is versierd met houtsnijwerk.

Kaaimannen komen voor in rivieren en kreken van Suriname. Ze hebben scherpe tanden. 'Bigi Kaiman' is een liedje over een aantal mensen in een korjaal op de rivier. Ze zijn bang want er is een kaaiman vlakbij. Ze horen de kaaiman een geluid maken: 'tyuwe, tyuwe'.

Bigi Kaiman

Tekst	Vertaling
Bigi kaiman, kaiman, kaiman. Bigi kaiman dyompo a liba, bari 'tyuwe, tyuwe'.	Grote kaaiman, kaaiman, kaaiman. Grote kaaiman sprong in het water, terwijl hij riep 'tyuwe, tyuwe'.
A bari tyuwe, tyuwe. A bari tyuwe, tyuwe. Bigi kaiman dyompo a liba, bari 'tyuwe, tyuwe'.	Hij riep 'tyuwe, tyuwe'. Hij riep 'tyuwe, tyuwe'. Grote kaaiman sprong in het water, terwijl hij riep 'tyuwe, tyuwe'.

OPDRACHT 1

De kaaiman roept 'tyuwe, tyuwe'. Het geluid maakt de opvarenden erg bang. In de boot is ook een bootzman die zegt dat de opvarenden niet bang moeten zijn. Ze moeten de kaaiman weggagen. Ze moeten antwoord geven op 'tyuwe, tyuwe'.

- Welke talen spreek jij? Schrijf ze onder elkaar in je schrift.
Kies uit: Arowaks – Karina auran – Mandarijn – Nederlands – Okanisi – Saamaka – Sarnami – Sranan – Surinaams-Javaans – Trio – Wayana – een andere taal, namelijk ...
- Hoe zou je in jouw taal de kaaiman weggagen? Bedenk een antwoord op 'tyuwe, tyuwe'. Schrijf het achter jouw talen in je schrift op.
- Vervang in het refrein 'A bari tyuwe, tyuwe' door 'Un bari (je antwoord op vraag 1b)'.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het leukst in deze les?

Dansinstructies

JE LEERT

- een dansinstructie geven.

INFORMATIE

In een instructie vertel je stap voor stap wat iemand moet doen.

In een dansinstructie leg je dansbewegingen aan iemand uit:

- benoem heel precies de lichaamsdelen waarmee je de bewegingen maakt;
- benoem de richting die je op beweegt;
- gebruik veel lichaamstaal;
- doe het langzaam voor.

OPDRACHT 1

- a. Bedenk op de muziek een dansje van maximaal tien bewegingen.
- b. Oefen het dansje een paar keer voor jezelf.
- c. Schrijf elke beweging in de vorm van een instructie in je schrift.

Let op: je voeten en benen bewegen niet!

OPDRACHT 2

Leer om de beurt je dansje aan de anderen van je groep.
Gebruik daarbij woorden én je lichaam.

TERUGKIJKEN

Welke werkwoorden gebruikte je om verschillende bewegingen uit te leggen?

Schrijf er ten minste drie op.

Welke werkwoorden heb je gehoord in de instructie van anderen?

Schrijf er ten minste drie op.

Een infographic maken

JE LEERT

- een infographic maken.

INFORMATIE

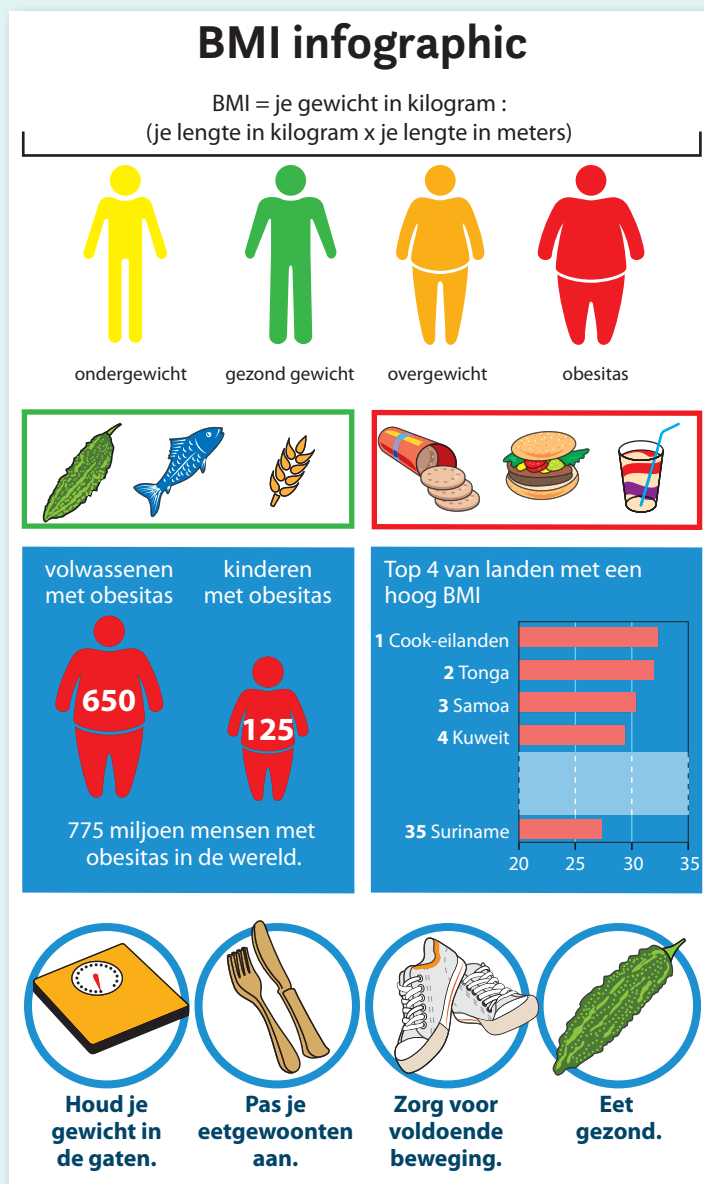
Een infographic:

- een afbeelding (foto of tekening) en een tekst; samen geven ze je informatie;
- de informatie is duidelijk en overzichtelijk;
- de infographic ziet er mooi en aantrekkelijk uit.

Zo maak je een infographic:

- Bedenk een onderwerp;
- Verzamel informatie;
- Bedenk wat je als afbeelding opneemt en wat als tekst;
- Zorg voor een duidelijke titel en kopjes;
- Zorg voor een duidelijke indeling met lijnen en vakken;
- Kies kleuren die passen bij je ontwerp.

Bijvoorbeeld:

OPDRACHT 1

- Kies uit een kopie van de voorbeeld-infographic welke drie stukken je wilt behouden.
- Knip die stukken uit en leg ze op een tekenblaadje:
 - Bedenk waar je elk van de stukken plaatst.
 - Schrijf een andere titel, een ander kopje of andere informatie erbij.
 - Maak een tekening erbij.
 - Houd twee plekken leeg.

TIP

Plak de stukken nog niet vast. Dan kun je nog schuiven als je het anders wilt.

OPDRACHT 2

Bedenk nu wat er op de twee lege plekken komt.
Kies uit de volgende tabellen twee onderwerpen:

Tabel 1

Gevaren van obesitas voor kinderen
diabetes
moeilijker bewegen
last van je gewrichten
Hartklachten

Tabel 2

Hoeveel moeten kinderen bewegen?
minstens één uur per dag matige tot zware inspanning (bijv. lopen, fietsen, traplopen)
minstens drie keer per week sport
voorkom dat je veel stilzit

Tabel 3

Top 4 meest favoriete sporten in Suriname	
1.	voetbal
2.	basketball
3.	volleyball
4.	Zwemmen

OPDRACHT 3

Gebruik de gekozen gegevens uit opdracht 2 voor je infographic.

- Bedenk hoe je de gegevens laat zien:
Waar maak je een tekening van? Wat schrijf je in woorden?
- Maak eerst op een kladblaadje een schets tot je tevreden bent.
- Ben je tevreden? Teken en schrijf de tekst dan op het tekenblaadje.

OPDRACHT 4

- Controleer je infographic. Schrijf de antwoorden in je schrift:
 - Ben je tevreden over de plek waar alles staat? ja/nee
 - Ben je tevreden over de kleuren? ja/nee
 - Ziet de infographic er duidelijk en overzichtelijk uit? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter zo nodig je werk.
- Zorg dat alles goed is vastgeplakt.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het moeilijkst bij het maken van een infographic?

Werkwoorden

JE LEERT

- werkwoorden in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en voltooid tijd herkennen en gebruiken.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen over het vervoegen van werkwoorden in de afgelopen thema's.

OPDRACHT 1

Ontwerp een puzzel. Volg het stappenplan.

Stappenplan puzzel ontwerpen

1. Zoek in je boek naar de lessen over werkwoorden.
2. Schrijf begrippen op die je in de informatieblokken tegenkomt.
Bijvoorbeeld: voltooid deelwoord, hulpwerkwoord, stam, onregelmatig werkwoord.
3. Bedenk een woord van ongeveer zes tot tien letters dat bij het thema past.
4. Schrijf het woord in potlood verticaal (van boven naar beneden) op het ruitjespapier.
5. Kies begrippen uit de lessen Spellen die je horizontaal kunt schrijven (van links naar rechts) op het ruitjespapier.
Voor iedere letter in het verticale woord bedenk je één woord dat horizontaal komt.
6. Maak omschrijvingen van de horizontale woorden. Of bedenk zinnen, waar het woord kan worden ingevuld.
7. Maak de overige vakjes zwart.
8. Veeg de woorden uit. Of teken de puzzel opnieuw en laat daarbij de vakjes voor de letters leeg.

Doe het zo:

1.	D	E	E	L	W	O	O	R	D	
2.									A	
3.						S	T	A	M	
4.									M	
5.									E	
6.	G	E	Z	W	O	M	M	E	N	

1. 'gevoetbald' is een voltooid ...
2. xxx xx xxx xx
3. De ... van 'wandelen' is 'wandel'.
4. xxx xx xxx xx
5. xx xxx xxx xx
6. Vul de goede werkwoordsvorm in:
Gisteren heb ik in de rivier (zwemmen).

OPDRACHT 2

Geef de puzzel aan een ander duo. Maak elkaars puzzel.

OPDRACHT 3

- a. Bespreek elkaars puzzel. Wat ging goed?
Wat was moeilijk?
- b. Geef elkaar complimenten en suggesties voor verbetering van de puzzel.

TERUGKIJKEN

Wat vond je de beste vraag in de puzzel die je moest maken?
Schrijf de vraag en het antwoord op.

Spelregels

JE LEERT

- spelregels lezen en begrijpen.

INFORMATIE

Spelregels zijn regels voor een spel of een sport.

Deze regels zijn nodig zodat iedereen weet wat het doel van het spel is.

Elke speler weet zo wat mag en wat niet mag en hoe er punten gescoord kunnen worden.

OPDRACHT 1

Lees tekst 4 'Volleybal'. Lees de vragen. Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- Wat voor soort tekst zijn spelregels?

Kies uit: amuserende tekst – activerende tekst – instruerende tekst – overhalende tekst

- Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 2

Omschrijf in je eigen woorden wat het doel is van het spel volleybal.

OPDRACHT 3

- Noem twee manieren waarop je een punt scoort bij volleybal.
- Noem vier fouten die je kunt maken of vier overtredingen die je kunt begaan bij volleybal.

OPDRACHT 4

Alinea 2 is verdeeld in vijf hoofdonderdelen.

- Verdeel de spelregels in alinea 3 ook in onderdelen, zodat de spelregels overzichtelijker worden.
- Bedenk tussenkopjes voor de verschillende onderdelen. Schrijf ze in je schrift.
- Schrijf achter elk tussenkopje de nummers van de spelregels die erbij horen.

tekst 4

Volleybal

- Volleybal is een balsport die je met de handen speelt. Twee teams van elk zes personen staan tegenover elkaar op een speelveld dat door een net in twee gelijke helften is verdeeld. De teams proberen de bal na maximaal drie keer aanraken over het net naar de tegenstander te krijgen en punten te scoren. Volleybal wordt zowel door mannen als vrouwen gespeeld.

2 Hoe wordt volleybal gespeeld?

Service: De bal wordt in het spel gebracht door een *service* van achter de

achterlijn. Dit kan onderhands, bovenhands of met een sprongservice. De bal wordt over het net geslagen naar de tegenstander.

Opvangen: Een speler van de tegenstander 'vangt' de bal nu op door deze onderhands (of bovenhands) direct door

te spelen naar een andere speler van het eigen team. De bal echt vangen (dus vasthouden) mag niet.

Set-up: Na het opvangen kan een teamlid een set-up geven: een bal die een aanval voorbereidt.

Aanval: De speler die wordt aangespeeld met de set-up kan nu de bal over het net slaan. Dit kan met een harde klap met de vlakke hand of met een prikbal (een tikje met de vinger-toppen).

Blocken: Als de bal wordt geslagen, kan de tegenstander proberen deze direct bij het net te blocken, zodat de bal direct weer het veld van de andere partij inkomt.

3 Belangrijkste spelregels

1. Het speelveld is 9 x 18 meter.
2. Het net hangt op een hoogte van 2,43 meter bij heren en op 2,24 meter bij dames.
3. Een speler mag de bal niet twee keer na elkaar aanraken.
4. Elk team mag maximaal drie keer achter elkaar de bal aanraken.
5. De bal mag niet worden vastgehouden.
6. De bal mag de antennes, de verticale stokken langs het net, niet raken.
7. De spelers mogen het net niet raken.

8. De spelers mogen niet op de speelhelft van de tegenstander komen, bijvoorbeeld door met een voet over de middenlijn te stappen.

9. De spelers mogen tegenstanders niet opzettelijk hinderen door hen onder het net te raken.

10. Een team scoort een punt als de bal op de grond komt op het veld van de tegenstander (binnen de lijnen of op de lijn) of doordat een tegenstander een fout maakt.

11. Zodra een team een punt scoort, krijgt dat team het recht van opslaan (ook wel serveren genoemd).

12. De arbiter houdt bij of er wordt gespeeld volgens de spelregels. Bij een overtreding geeft hij een fluitsignaal. Hij geeft ook aan of er een fout is gemaakt of dat er een punt is gescoord.

13. Het team dat het eerst 25 punten heeft behaald, wint de set. Het team dat het eerst drie sets heeft gewonnen, wint de wedstrijd.

Tijdens een officieel toernooi gelden er meer regels. Maar de regels hierboven zijn zeker voldoende om volleybal te proberen tijdens de gymles!

TERUGKIJKEN

Noem een belangrijke spelregel uit een sport die of een spel dat jij leuk vindt. Schrijf twee belangrijke spelregels op van jouw favoriete sport of spel.

JE LEERT

- een gesprek voeren in een Surinaamse thuistaal die past bij je gesprekspartner en het gespreksonderwerp.

INFORMATIE

Als je verschillende talen spreekt, moet je steeds kiezen welke taal het beste past bij de situatie. Soms spreek je met je ouders een andere taal dan op school met je leerkracht. Met vriendjes of vriendinnetjes kies je misschien weer een andere taal. Ook het onderwerp van het gesprek kan de taal bepalen.

OPDRACHT 1

Verdeel de rollen:

- groepsleider: leidt het gesprek; verdeelt de beurten;
- schrijver: schrijft de antwoorden van opdracht 3 in complete zinnen op;
- presentator: presenteert de antwoorden voor de klas.

OPDRACHT 2

Bekijk het schema.

- Welke Surinaamse thuistaal of thuistalen gebruik je in deze situaties?
- Denk na en praat er samen over.

Kies steeds uit: Arowaks – Karina auran – Mandarijn – Nederlands – Okanisi – Saamaka – Sarnámi – Sranan – Surinaams-Javaans – Trio – Wayana – een andere taal, namelijk ...

Als je spreekt over ...	met je moeder	met een vriend	met een vriendin	met je leerkracht
... van alles.				
... school en huiswerk.				
... een feestje waar je naartoe bent geweest.				
... hoe je iets moet doen, bijvoorbeeld een ei bakken.				
... iets wat je verdriet heeft gedaan.				

OPDRACHT 3

- a. Vergelijk de antwoorden in je groep. Bespreek de overeenkomsten en verschillen.
- b. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift.
 1. Welke taal of talen spreek je het meest met je moeder, vriendjes, vriendinnetjes en je leerkracht?
 2. Welke taal of talen gebruiken je het meest als je met je moeder spreekt over de volgende onderwerpen?
 - school en huiswerk;
 - een feestje waar je naartoe bent geweest;
 - hoe je iets moet doen, bijvoorbeeld een ei bakken;
 - iets wat je verdriet heeft gedaan.
 3. Welke taal of talen gebruik je als je over de bovenstaande onderwerpen met je vrienden of vriendinnen spreekt?
 4. Welke taal of talen gebruik je als je hierover met je leerkracht spreekt?
 5. Spreken de jongens daarover in andere talen dan de meisjes?

OPDRACHT 4

Presenteer jullie resultaten aan de klas.

TERUGKIJKEN

Wat heb je ontdekt over de Surinaamse thuistalen die je klasgenoten spreken?

Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- leenwoorden herkennen en gebruiken;
- het koppelteken juist gebruiken;
- werkwoorden in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en voltooid tijd herkennen en gebruiken.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 9 (koppelteken) en 25 (leenwoorden) van thema 7.

Voor de werkwoorden kun je de Infographic Werkwoorden en de Infographic Engelse leenwerkwoorden raadplegen. Of kijk terug naar:

- Thema 1, les 17 (t.t. en v.t. 't kofschiptaxietje) en 25 (Engelse leenwerkwoorden in t.t. en v.t.);
- Thema 2, les 25 (v.t.t.);
- Thema 3, les 25 (v.t.t.);
- Thema 4, les 17 (v.v.t.) en 25 (Engelse leenwerkwoorden in voltooid tijd);
- Thema 5, les 25 (werkwoorden met een voorzetsel).

OPDRACHT 1

Bereid samen de roulettequiz voor.

- Lees de informatieblokken over de onderwerpen die je nog lastig vindt.
- Stel elkaar vragen over de informatie. Controleer de antwoorden samen.

OPDRACHT 2

Spel het spel mee.

Spelregels roulettequiz

- Iedere groep krijgt van de leerkracht vijf fiches. Daarna stelt de leerkracht tien vragen.
- Luister naar de vraag. Overleg met je duopartner over het antwoord.
- Schrijf je antwoorden op.
- Zet bij iedere vraag één, twee of drie fiches in.
 - Ben je heel zeker dat je antwoord goed is? Zet drie fiches in.
 - Ben je niet zo zeker? Zet één fiche in.
 - Voor ieder goed antwoord ontvang je het dubbele aantal ingezette fiches.
 - Bij een fout antwoord verlies je de fiches die je hebt ingezet.
- Zijn je fiches op? Dan kun je een nieuwe fiche krijgen door een vraag goed te beantwoorden.

Het team dat eindigt met de meeste fiches, heeft gewonnen.

TERUGKIJKEN

Over welk onderwerp werden de meeste vragen goed beantwoord?
 Bij welk onderwerp werden de meeste fouten gemaakt?
 Hoe komt dat, denk je?

Herhaling themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Sport.

INFORMATIE

Kijk nog eens naar de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

- Neem elk een andere les Woordenschat voor je: les 2, 10 of 18.
- Maak vijf quizvragen over woorden uit die les. Doe het zo:
 - De vraag begint altijd met: Welk woord hoort er niet bij?
 - Schrijf vier woorden op:
 - drie van de vier woorden horen bij elkaar;
 - één van de vier woorden hoort er niet bij;
 - één van de vier woorden is een themawoord.
- Schrijf de vragen op een schrijfblaadje.
- Schrijf het woord dat er niet bij hoort op de achterkant van het blaadje.

Let goed op of er echt maar één goed antwoord is te bedenken.

Bijvoorbeeld:

Welk woord hoort er niet bij?

Kies uit: reglement – stipt – regels – afspraken

Op de achterkant van je blaadje schrijf je het antwoord.

OPDRACHT 2

- Speel de quiz.
- Overleg steeds samen over de quizvraag en geef een gezamenlijk antwoord.

TERUGKIJKEN

Kies een woord uit het thema Sport dat jij het leukst vindt.
Bedenk er een kort rijmpje mee.

Filosoferen

JE LEERT

- wat filosoferen is;
- samen een filosofisch onderzoek doen.

INFORMATIE

Filosoferen is samen nadenken over een filosofische vraag. Dat doe je door er over te praten. Het antwoord op de vraag kan niet fout zijn. Er is namelijk geen goed of fout antwoord op een filosofische vraag. Je kunt wel samen de vraag onderzoeken en proberen een zo goed mogelijk antwoord te geven. Dan ben je aan het **filosoferen**.

OPDRACHT 1

- Kies een vraag die je belangrijk vindt om te beantwoorden.
- Volg het stappenplan filosoferen.
- Schrijf de vraag en je antwoord op het vel papier. Kijk bij *Doe het zo*:
- Doe dit nog drie keer met een andere vraag.
- Beantwoord dan samen de vraag: *Kan iedereen topsporter worden?*

Doe het zo:

Antwoorden per vraag

Vraag 1:

Antwoord: ja/nee, want ...

Vraag 2:

Antwoord: ja/nee, want ...

Vraag 3:

Antwoord:

Vraag 4:

Antwoord:

Kan iedereen topsporter worden?

Antwoord:

Vragen

- Kun je ervoor kiezen om topsporter te worden?
- Kun je zonder geld een topsporter worden?
- Moet je willen winnen om topsporter te worden?
- Kun je doorzettingsvermogen leren, of word je ermee geboren?
- Kun je worden gedwongen om topsporter te worden?
- Kun je overal ter wereld topsporter worden?
- Kunnen je ouders een topsporter van je maken?
- Mogen kinderen worden gedwongen om te trainen?
- Mag je lessen missen van school om topsporter te worden?

Stappenplan filosoferen

1. Schrijf je eigen antwoord op de vraag op.
2. Schrijf erachter waarom je dat denkt.
3. Lees om de beurt je antwoord op.
4. Reageer op elkaars argumenten.
 - a. Denk je dat een argument niet klopt?
 - b. Herhaal het argument en vertel waarom het niet klopt.
Jij zegt ..., maar ik denk dat ...
5. Heb je een aanvulling op een ander?
Herhaal het argument en vertel wat je er nog meer over kunt zeggen.
Jij zegt ..., en ik denk dat ...
6. Kom samen tot een antwoord. Schrijf het op het vel papier.

TERUGKIJKEN

Over welke opmerking van een groepsgenoot ga je nog verder nadenken?
Welke vraag over topsport zou je nog willen onderzoeken?

WOORDENLIJST THEMA 6

Les 2	Les 10	Les 18
Woord	Woord	Woord
het eigenbelang	achterstellen	het activisme
gekwetst	de feminist	de afschaffing
de gemeenschap	genderneutraal	de erkenning
heldhaftig	krachten bundelen	extreem
initiatief nemen	het lef	hedendaags
de lafaard	de maatschappij	de Nobelprijs
de moed	opofferen	ondanks
de omstanders	de plicht	de speech
opkomen voor iets	de positie	strijdbaar
optreden	protesteren	de toewijding
de redder	het recht	traumatisch
het uiterste	zich verenigen	vasthoudend
zich verschuilen achter	voor jezelf opkomen	vernoemen naar
zichzelf wegcijferen	voor vol aanzien	zich verzetten
de zwakte	wereldwijd	voordragen

WOORDENLIJST THEMA 7

Les 2	Les 10	Les 18
Woord	Woord	Woord
de belichting	de commercial	het account
de cameraman, de cameravrouw	draadloos	appen
de geluidstechnicus	het familiebericht	de camera
de live-uitzending	gebruiksvriendelijk	de carrière
de mini-microfoon	het icoon	chatten
de montage	de internetverbinding	delen (van een bericht)
de opname	de link	het document
de presentator, de presentatrice	de muisklik	downloaden
de regisseur, de regisseuse	publiceren	de IT
de reporter	de redacteur	de melding
de set	de social media	participeren
stimuleren	het softwareprogramma	de pdf
de studio	de storing	de strategie
het tv-station	de telecommunicatie	uploaden
de visagist, de visagiste	het world wide web (het www)	versturen

THEMA 8

Les 2

Woord

aan de voet van

arriveren

de begeleider

het certificaat

continu

het entertainment

de faciliteiten

zich opgeven

het reglement

de route

de startlocatie

stipt

het terrein

de veiligheid

de warming-up

Les 10

Woord

de aanleg

de BMI

de bron

de diabetes

het diagram

erfelijk

de formule

het geslacht

in combinatie met

de indeling

de massa

de obesitas

de verhouding

het voedingspatroon

de waarde

Les 18

Woord

absoluut

de atleet

de discipline

het doorzettings-
vermogen

gebrekkig

iets gemeen hebben

de inspiratie

het kampioenschap

zich kwalificeren

op het niveau komen

olympisch

het record

de routine

de topsporter

de wilskracht

